

Vetenskapsrådet

Dnr 131-2004-8236

Om forskningens infrastrukturer inom humaniora och samhällsvetenskap i Sverige

April 2005

Förord

Genom denna rapport redovisas regeringens uppdrag till Vetenskapsrådet att kartlägga den nationella infrastrukturen inom humaniora och samhällsvetenskap samt föreslå en nationell struktur för bevarande och tillhandahållande av databaserade material. Arbetet har utförts av en arbetsgrupp med erfarenheter av infrastrukturella satsningar inom såväl humaniora som samhällsvetenskap.

Arbetsgruppen konstaterar att datamängder av olika slag och andra infrastrukturensatsningar har kommit att bli allt viktigare för forskningen inom humaniora och samhällsvetenskap. På nationell nivå har Vetenskapsrådets kommitté för forskningens infrastrukturer här en väsentlig roll att spela. Det handlar om en samordning av resurser och behov, om kvalitetssäkringar och ett effektivt utnyttjande av ny teknik, om rättsliga och etiska frågor och om att befrämja samverkan, såväl nationellt som internationellt.

Vidare finner arbetsgruppen att det behövs en nationell funktion för informationsförmedling och rådgivning, internationella kontakter samt insamling och lagring av vissa forskningsbaserade material; en funktion som omfattar både humaniora och samhällsvetenskap. Verksamheten vid Svensk Samhällsvetenskaplig Datatjänst kan utvecklas för att svara mot dessa behov. För att denna datatjänstverksamhet på sikt skall kunna samordnas med andra verksamhetsnära aktörer, t ex med det av Vetenskapsrådet planerade centret för registerforskning, bör Vetenskapsrådet bli huvudman för datatjänsten och tillföras minst 10 miljoner för dess basfinansiering.

Den 19 april redovisades uppdraget för Vetenskapsrådets styrelse som ställde sig bakom slutsatserna i rapporten.

Stockholm den 27 april 2005

Pär Omling
generaldirektör, Vetenskapsrådet

Innehåll

Inledning	2
Sammanfattning och slutsatser	3
Del 1	
En kartläggning	4
<i>Infrastrukturer inom samhällsvetenskaperna</i>	<i>5</i>
<i>Infrastrukturer inom humanvetenskaperna</i>	<i>8</i>
<i>Slutsatser av kartläggningen</i>	<i>11</i>
Del 2	
En nationell struktur för bevarande och tillhandahållande av databaserade material.....	13
<i>Varför en nationell datatjänst?</i>	<i>13</i>
<i>Existerande aktörer i den nationella strukturen</i>	<i>14</i>
<i>Tekniska aspekter av den nationella datatjänstens arbete</i>	<i>17</i>
<i>Överväganden om bevarande och tillhandahållande av databaserade material ...</i>	<i>19</i>
Bilaga 1: Utdrag ur inkomna svar på förfrågan om infrastrukturer inom samhällsvetenskaperna	22
Bilaga 2: Utdrag ur inkomna svar på förfrågan om infrastrukturer inom humanvetenskaperna	44
Bilaga 3: Rundfrågebrev.....	59
Bilaga 4: Exempel på av humanister använda databaserade material vid myndigheter och organisationer	61

Om forskningens infrastrukturer inom humaniora och samhällsvetenskap i Sverige

Inledning

Vetenskapsrådet har i regleringsbrev för budgetåret 2005 fått uppdraget att ”som underlag för sitt arbete med vetenskaplig infrastruktur” ... ”kartlägga den nationella infrastrukturen inom humaniora och samhällsvetenskap samt föreslå en nationell struktur för bevarande och tillhandahållande av databaserat material från human- och samhällsvetenskaperna. Uppdraget skall redovisas senast den 30 april 2005”.

Efter samråd med Vetenskapsrådets kommitté för forskningens infrastrukturer och ämnesrådet för humaniora och samhällsvetenskap tillsattes följande arbetsgrupp:

Rune Åberg, huvudsekreterare FAS (sammankallande)

Anders Brändström, Demografiska databasen, Umeå universitet

Merle Horne, Institutionen för lingvistik, Lunds universitet

Juni Palmgren, Institutionen för medicinsk epidemiologi och biostatistik, Karolinska institutet

Från Vetenskapsrådet har Margareta Larsson deltagit som vetenskaplig sekreterare och projektkoordinator och Lise-Lotte Wallenius som projektadministratör.

Under arbetets gång har samtal ägt rum med representanter från Riksarkivet (RA), Svensk Samhällsvetenskaplig Datatjänst (SSD), Riksbankens Jubileumsfond (RJ) och Norsk Samfunnsvidenskapelig Datatjenste (NSD).

Underlag för kartläggningen samlades in via ett rundfrågebrev till dekaner och motsvarande vid universiteten. De inkomna svaren inom humaniora har kompletterats av sökningar som genomförts av Merle Horne.

Viss samverkan har skett med den av Vetenskapsrådet initierade gruppen som utreder infrastrukturer för registerforskning inom medicin och samhällsvetenskap. Syftet med utredningen är att effektivisera användningen av befintliga register och förstärka kompetensen runt registerforskning. Vidare har resultatet presenterats för Vetenskapsrådets ämnesråd för humaniora och samhällsvetenskap och där framförda synpunkter har beaktats i rapporten.

I det följande presenteras slutsatserna av arbetet först. Därefter, i rapportens första del, följer en genomgång av resultatet av kartläggningen. I rapportens andra del finns överväganden angående en nationell struktur för bevarande och tillhandahållande av databaserat material. I bilaga 1 och 2 presenteras utdrag ur de inkomna svaren på rundfrågebrevet. Rundfrågebrevet finns inkopierat i bilaga 3. I bilaga 4 ges slutligen en rad exempel på av humanister frekvent använda material som ligger utanför universiteten.

Sammanfattning och slutsatser

Befintliga infrastrukturer inom humaniora och samhällsvetenskap är av delvis olika karaktär. Inom samhällsvetenskaperna finns en lång tradition av att bygga register av olika slag. Där finns longitudinella databaser och material baserade på tvärsnittsstudier av individer eller andra sociala fenomen. Många humanister arbetar direkt med material från arkiv, forskningsbibliotek, museer och andra samlingar. Språkdata baserna vid universiteten är ett undantag. Inom det humanistiska fältet finns också värdefulla material som inte är digitaliserade. En intressant utveckling representeras av humanistlaboratorierna.

Den nedan presenterade genomgången av resultatet av kartläggningen av infrastrukturer visar på en utveckling som går mot att materialen allt oftare utformas i samverkan mellan olika aktörer, såväl nationellt som internationellt, att forskningsdatabaserna uppvisar en allt större komplexitet och att behovet av tillgänglighet till materialen ökar.

För att främja denna utveckling krävs

- att materialen dokumenteras och digitaliseras enligt gemensamma standarder (en förutsättning för integrering av olika material och komparationer)
- att de av Datainspektionen uppmärksammade problemen med personuppgiftslagen får en lösning som innebär att Sverige inte blockerar de pågående ansträngningarna inom EU beträffande samordning och distribution av registeruppgifter för forskningen
- att Vetenskapsrådets kommitté för forskningens infrastrukturer organiseras på ett sätt som beaktar de särskilda förhållanden som råder inom humaniora och samhällsvetenskap och befrämjar en samordning av resurser och behov, bevakar kvalitetssäkringar och ett effektivt utnyttjande av ny teknik, beaktar etiska och rättsliga aspekter och stimulerar till samverkan och öppenhet
- att arbetet med infrastrukturer inom humaniora och samhällsvetenskap bedrivs i relation till European Research Observatory for the Humanities and Social Sciences (EROHS); en del av European Strategy Forum for Research Infrastructure (ESFRI)

Genomgången visar också att strukturen för tillhandahållande och bevarande av databaserat material inom humaniora och samhällsvetenskap i sin helhet innefattar ett flertal aktörer. Det rör sig om större databaser permanent lokaliserade till universitet eller andra forskningsinstitutioner och det rör sig om data som är lagrade hos myndigheter och organisationer. Mot bakgrund av detta konstateras

- att det behövs en nationell funktion för informationsförmedling, rådgivning, internationella kontakter samt insamling och lagring av vissa forskningsbaserade datamaterial som inte naturligen lagras vid annan organisation eller myndighet
- att Svensk Samhällsvetenskaplig Datatjänst även fortsättningsvis kan fylla den funktionen
- att uppdraget bör vidgas till att omfatta forskningsdata inom både humaniora och samhällsvetenskap
- att Vetenskapsrådet blir huvudman för verksamheten vilket på sikt innebär att samordning med andra verksamhetsnära aktörer kan utvecklas, t ex med det planerade centret för registerforskning
- att Vetenskapsrådet tillförs resurser för datatjänstens basfinansiering på minst 10 miljoner kronor inkluderande basfinansiering, kostnader för lokaler samt förvaltningspåslag som idag täcks av fakultetsanslaget till Göteborgs universitet.

Del 1

En kartläggning

Med infrastruktur avses här huvudsakligen material som insamlats eller sammanställts av forskare för forskning och som redan nu eller i framtiden kommer att stå till förfogande för andra forskare nationellt eller internationellt. Det handlar om material som kräver långsiktighet i planering, finansiering och användande och är för dyr och/eller kräver sådana tekniska och personella resurser att det inte kan finansieras lokalt eller inom ramen för enskilt forskningsprojekt.

I första hand rör det sig om forskningsdatabaser inom samhällsvetenskap och humaniora med information om t ex individer, grupper, händelser, språk, bild, musik, text, m m. I andra hand rör det infrastrukturinvesteringar som inte är digitaliserade som vissa arkiv, samlingar, etc.

Förutom dessa resurser finns det en annan typ av infrastruktur som kommer att spela en stor roll för samhällsvetenskap och humaniora i framtiden, de humanistiska laboratorierna. Dessa anordningar utgör en typ av kärnfacilitet. Genom tekniska resurser och personal med kompetens inom statistik, programmering och databashantering kommer dessa laboratorier att bidra till nya forskningsfält inom humaniora och samhällsvetenskap. Humanistiska laboratorier kommer också att fungera som nationella strukturer för tillhandhållande av databaserat material.

Tiden för kartläggningen har varit kort, varför förfrågan som via e-post ställts till universiteten, via dekaner och motsvarande, inte alltid nått berörda adressater. En mycket grov skattning tyder på att ca en tredjedel till hälften av relevanta infrastrukturer saknas bland svaren. För det samhällsvetenskapliga fältet saknas t ex svar från bl a vissa ekonomer, samhällsmedicinare, medieforskare, statsvetare och religionssociologer som är kända för sitt arbete med denna typ av material. Vidare har det framkommit att flera adressater inte uppfattat att deras material var relevant i sammanhanget; ett förhållande som visar på vikten av att begreppet forskningsinfrastruktur definieras tydligt och med tillräcklig bredd och att forskarsamfundet aktivt informeras om innebörden.

Utdrag ur de svar som inkommit återfinns numrerade i bifogad bilaga 1 och 2 med hänvisningar inom parentes i den följande diskuterande genomgången. I bilaga 3 presenteras också det frågebrev som sändes ut till universiteten.

I den följande diskussionen har vi hanterat infrastrukturerna inom samhällsvetenskapliga fakulteter vid universiteten separerat och på olika sätt jämfört med infrastrukturerna inom den humanistiska sektorn. Bakgrunden är för det första infrastrukturernas i allmänhet skilda karaktär, för det andra att svarens frekvens och innehåll varierat. Den samhällsvetenskapliga sektorn har en lång tradition att bygga forskningsregister av olika slag, medan humanister i större utsträckning arbetat direkt med material från museer, arkiv, forskningsbibliotek och andra samlingar. (Exempel på av humanister frekvent använda databaserade material av detta senare slag presenteras i bilaga 4.) Språkvetarna utgör i viss utsträckning ett undantag med sina relativt omfattande tal- och språkdata-baser. Bland språkvetare och andra humanister finns också samlingar av bandupptagningar (audio och video) liggande på institutionerna.

Infrastrukturer inom samhällsvetenskaperna

Inom samhällsvetenskaperna framträder vissa ämnen och institutioner som mer aktiva än andra i uppbyggnad och vård av forskningsdatabaser. Många forskningsdatabaser förefaller ha vuxit fram ur universitetsmiljöer som sedan lång tid tillbaka sökt besvara frågor om fenomen i samhället genom att samla in och eller sammanställa omfattande empiriska material och analysera dessa. Denna bild är den dominerande, men den skymmer inte det förhållandet att vissa för forskningen mycket värdefulla material skapats i mer avgränsade miljöer. Över tiden har inte bara forskningsdatabaserna blivit fler, utan framförallt mer komplexa och samverkande.

Olika typer av digitaliserade databasmaterial

De longitudinella forskningsdatabaserna utgör en särskild grupp. Dessa databaser är ett resultat av individbaserade längdsnittsstudier där enskilda individer följs över lång tid. Materialen är vetenskapligt sett ytterst värdefulla och den longitudinella forskningen i Sverige ligger i den internationella forskningsfronten. Uppbyggnaden och vården av longitudinella forskningsdatabaser ställer krav på långsiktighet beträffande forskarengagemang, planering och finansiering. Under de senaste årtiondena har antalet longitudinella material ökat påtagligt. Teknikutvecklingen medger också en mer komplex uppbyggnad och underlättar hanteringen av mycket stora material. Vetenskapsrådet har ett särskilt ansvar för uppbyggnad och vård av de longitudinella forskningsdatabaserna. Genom denna koncentration av resurser till Vetenskapsrådet ges möjlighet till en översikt och samordning som annars vore svår att genomföra. (Exempel på longitudinella databaser presenteras nedan.)

Vid sidan av de longitudinella materialen finns de forskningsdatabaser som är ett resultat av *tvärsnittsstudier av individer vid enskilda tillfällen*. Undersökningar om attityder och värderingar görs inte sällan just som tvärsnittsstudier på individnivå. Flera av de material som förvaltas av Svensk Samhällsvetenskaplig Datatjänst vid Göteborgs universitet (www.ssd.gu.se) är av detta slag, t ex valundersökningar. Detsamma gäller vissa europeiska samarbetsprojekt som 'European Social Survey' och 'Social Survey Program' med Sociologiska institutionen vid Umeå universitet som svensk värd. (1:1, 2)

En annan typ av samhällsvetenskapliga forskningsdatabaser baseras på *data som inte är individrelaterade*. Ett exempel är 'Social Citizenship Indicator Program' med Institutet för social forskning vid Stockholms universitet som värdinstitution. För 18 OECD länder finns uppgifter om medborgarnas sociala rättigheter och skyldigheter definierade i lagstiftning om fem stora socialförsäkringsprogram för åren 1930, 1933, 1939, 1947 och sedan vart femte år fram till 1990-talet. (1:3) Ett annat exempel är 'Parliamentary Democracy Data Archive' med uppgifter om bl a nationella regeringar i 17 länder 1945-2000. Värdinstitution är Statsvetenskap vid Umeå universitet. (1:30) I detta sammanhang kan även 'Conflict Dataset Catalog' nämnas, en databas över väpnade konflikter i världen, vid Institutionen för freds- och konfliktforskning vid Uppsala universitet (www.pcr.uu.se/database/index.php).

Flera forskningsdatabaser innehåller uppgifter av olika slag, något man skulle kunna kalla *blandtypsdatabaser*. Den historiska 'Demografiska databasen' vid Umeå universitet är ett exempel. Här hanteras individdatabasen 'Popum', databasen 'Tabellverket' och microfichearkiv över alla svenska kyrkoböcker fram till år 1900. (1:29)

Miljöer som växer och knoppar av sig

Vissa av de longitudinella forskningsdatabaserna är mycket gamla, t ex 'Malmöundersökningen' som följt personer som gick i årskurs 3 i Malmö 1938. Vård för databasen är numera Institutionen för internationell pedagogik i Stockholm. Ett annat exempel på äldre material inom det pedagogiska området är 'Individualstatistikprojektet' där ett urval av personer födda 1948 respektive 1953, och som gick i årskurs 6 år 1961 eller år 1966, följts över tiden. Projektet startades 1960 vid Pedagogiska institutionen i Göteborg och har lagt grunden till en rad olika forskningsprogram. Databasen ingår numera i forskningsdatabasen 'Utvärdering genom uppföljning', initierad på grundval av erfarenheter från just 'Malmöundersökningen'. Vård för denna stora databas är fortfarande Pedagogiska institutionen vid Göteborgs universitet. (1:4, 5, 6)

Pedagogiska institutionen i Göteborg utgör således också i dag ett centrum för databasbaserad forskning, framförallt av longitudinellt slag, men också vad gäller tvärsnittsstudier. Här finns t ex den svenska delen av det unga internationella samarbetsprojektet 'Progress in International Reading Literacy Study 2001'. 35 länder deltar och International Association for the Evaluation of Educational Achievement (www.iea.nl) har det övergripande ansvaret. Dessutom ligger här forskningsdatabasen 'Klassrumsforskning' som bygger på inspelningar (audio och video) av undervisning under åren 1970-2005. (1:7, 8)

Göteborgs universitet är också en miljö för politiska opinionsundersökningar. Här är den Statsvetenskapliga institutionen framträdande med 'Valundersökningarna' och SOM-institutet med forskningsdatabaser på temat samhälle, opinion och massmedia. Vid Göteborgs universitet finns fler samhällsvetenskapliga forskningsdatabaser, bl a 'The Swedish Income Panel' (1:10) vid Institutionen för socialt arbete och 'Mediebarometern' som genomförs av Nordicom.

Ett annat exempel på äldre material som rönt uppmärksamhet är det sociologiskt orienterade 'Metropolitprojektet' med uppgifter om 15000 personer födda 1953 och mantalsskrivna i Stockholm 1963. Databasen som skapades vid Sociologiska institutionen i Stockholm är numera avidentifierad, men uppdaterades 2004-2005 med så kallad sannolikhetsmatchning utan att observationerna identifierades. Dess nuvarande beteckning är 'Stockholm Birth Cohort Study' (1:11). Efter 1960-talets mitt påbörjades arbetet med 'Levnadsnivåundersökningen', ett projekt inom 'Låginkomstutredningens' ram. Institutet för social forskning (SOFI) vid Stockholms universitet kom att bygga vidare på den databasen. 'Levnadsnivåundersökningen' utgör ett tydligt exempel på en forskningsdatabasmiljö som i sin tur knoppat av sig. Dels finns numera ett antal longitudinella databaser vid SOFI, dels är interagerandet med andra institutioner och institut omfattande. Personer som tidigare varit verksamma i denna forskningsdatamiljö har bildat nya forskningsdatabasmiljöer där verksamheten bedrivs i ett mer eller mindre nära samarbete med SOFI. The Centre for Health Equity Studies, vid SOFI och Karolinska Institutet, utgör ett exempel på en sådan miljö med ett omfattande databasmaterial. Kontakterna och samarbetet med bl a den Sociologiska institutionen i Umeå har varit frekvent under åren och banden med Sociologiska institutionen i Stockholm består. (1:12-23)

Kriminologin vid Stockholms universitet var från början en del av Sociologiska institutionen och flera av Brottsförebyggande rådets (BRÅ) forskare har sin bakgrund här, bl a vid 'Metropolitprojektet'. I samarbete med Kriminologiska institutionen byggdes BRÅs forskningsdatabas 'Undersökning av 9:e klassare i Sverige', med insamlingar vart femte år sedan 1995. Vid BRÅ pågår även planeringen av forskningsdatabasen 'Brottsoffer och trygghetsundersökning'. (1:25-26)

Ytterligare ett äldre och välkänt projekt är 'Individuell utveckling och adaption' med en i huvudsak psykologisk inriktning. Forskningsdatabasen innehåller uppgifter om ett urval av

personer som var elever i grundskolan under 1960-talet i Örebro. Projektet initierades vid Psykologiska institutionen i Stockholm 1963. Vård för databasen är fortfarande Psykologiska institutionen vid Stockholms universitet. (1:27)

Även Psykologiska institutionen i Stockholm har kommit att utvecklas till en allt livaktigare forskningsdatabasmiljö. Som exempel kan nämnas att institutionen är värd för 'BETULA-projektet', vars ändamål bl a är att bestämma riskfaktorer och tidiga tecken på demens. Projektet är ett resultat av ett samarbete mellan de Psykologiska institutionerna i Umeå och Stockholm, Institutionen för klinisk vetenskap vid Umeå universitet och Aging Research Center vid Karolinska institutet. Samverkan sker dels med Biobank vid Umeå universitet, dels med en genbank vid universitetet i Antwerpen. Denna longitudinella databas skapades 1988 och fyra datainsamlingar har ägt rum. (1:28)

Som framgår av ovanstående har samarbetet mellan Stockholms universitet och Umeå universitet varit omfattande, inte bara vad gäller demensforskningen utan också välfärdsforskningen. Forskarna vid det jämförelsevis unga universitetet i Umeå har varit och är aktiva och framgångsrika i uppbyggnaden av forskningsdatabaser. Ett intressant exempel utgör den ovan nämnda historiska 'Demografiska databasen' som utnyttjat de sedan 1700-talets mitt systematiskt, och tills nyligen med svenska kyrkans hjälp, insamlade uppgifterna om befolkningen i Sverige. Den svenska befolkningsstatistikens ålder, innehåll och kvalitet är unik och saknar motstycke i andra länder. Liksom för övriga här nämnda forskningsdatabaser är det internationella intresset för den 'Demografiska databasen' stort. Uppbyggnaden av denna historiska forskningsdatabas inleddes i början av 1970-talet. (1:29)

Vid Umeå universitet finns också exempel på de allt vanligare multinationella satsningarna. 'European Social Survey' (1:1) planeras att genomföras i över 20 europeiska länder vartannat år. Data insamlas i samtliga deltagande länder och levereras i standardiserad form till Norges Samhällsvetenskapliga datatjänst (se www.nsd.uib.no). Sociologiska institutionen är värd i Sverige. Samma institution är också värd för 'Social Survey Program (ISSP)' (1:2) där man i 40 länder genomför årligen återkommande attitydundersökningar. Data från de olika länderna deponeras dels i Centralarkivet i Köln, dels hos Svensk Samhällsvetenskaplig Datatjänst (se www.ssd.gu.se).

Förekomsten av frekvent använda forskningsdatabaser inom det samhällsvetenskapliga området begränsas dock inte till dessa centra, även om de tenderar att dominera bilden. Även kulturgeograferna är välkänt aktiva i dessa sammanhang. Vid Kulturgeografiska institutionen vid Umeå universitet finns forskningsdatabasen 'ASTRID', vars ändamål är att utveckla dynamiska mikrosimuleringsmodeller. (1:31) Ett annat exempel är den ekonomisk geografiska forskningsdatabasen 'Population Chorology Economy' med Kulturgeografiska institutionen vid Uppsala universitet som värd. (1:32) Även Arbetslivsinstitutets roll bör framhållas i detta sammanhang. (1:33-37)

Dessutom finns det andra mindre centra, men inte för det mindre viktiga för forskningen. Ett exempel är Ekonomisk-historiska institutionen vid Lunds universitet, värd för 'Skånes demografiska databas'. (1:38) Databasen är longitudinell på individ-, familje- och hushållsnivå för nio landsbygdsförsamlingar i västra Skåne mellan 1646 och 1895. Vid samma institution ligger forskningsdatabasen 'Sveriges longitudinella invandrardatabas' (1:39) som skapades 1997.

Infrastrukturer inom humanvetenskaperna

Det finns två huvudtyper av infrastrukturer inom humaniora: humanistlaboratorier och databaser. Databaser som humanister använder inom sin forskning finns både vid universitet och vid andra myndigheter och organisationer. I denna redovisning begränsar vi oss huvudsakligen till en redogörelse av databaser som har samlats in av forskare vid universitet och som bevaras vid landets universitet. Siffrorna inom parentes hänvisar till utdrag ur inkomna svar i bilaga 2. I bilaga 4 presenteras exempel på frekvent använda databaser vid andra myndigheter och organisationer.

Humanistlaboratorier

Humanistlaboratorier utgör en relativt ny men för framtiden mycket viktig nationell resurs för forskare inom humanistiska ämnen.

HUMLab vid Umeå universitet (2:1) är en utvecklings- och forskningsplattform. Utgångspunkten är informationsteknik som studieobjekt, verktyg, medium och kulturellt laboratorium. Här tillhandahålls teknisk utrustning samt användarstöd för humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning inom områden såsom geografiska informationssystem, datamining, visualisering, virtuella världar och konceptuella gränssnitt till rika datamängder, kollaborativ konst i digitala miljöer, analys av datorspel, nätverksanalys (t ex intellektuella nätverk), kroppslighet i virtuella världar. (www.humlab.umu.se)

Humanistlaboratoriet, vid Språk- och Litteraturcentrum (SOL) vid Lunds universitet, är under utveckling. Det blir en plattform för forskningssamverkan, nationellt och internationellt, för flervetenskaplig forskning som fokuserar på språk, kommunikation och tänkande. Miljön består av forskningslaboratorier för avancerade analyser av ljud, text och bild, för studier av perception, förståelse och produktion samt för simuleringsstudier. (www.sol.lu.se/about/humlab.html?expand_menu=12)

Humanistlaboratorier kommer med all sannolikhet att spela en betydande roll i utvecklingen av humanistisk forskning framöver. Datorbaserad bearbetning av material (dvs digitalisering, uppmärkning, analys, statistisk bearbetning, etc) blir allt mer väsentlig. Eftersom forskare inom humaniora inte sällan saknar bakgrundskunskaper i databehandling av forskningsmaterial, kommer de resurser som finns på humanistlaboratorierna (bl a utrustning och tekniskt utbildad personal) att bidra till utveckling inom vissa befintliga forskningsområden och till framväxandet av nya, inte minst i flervetenskapliga sammanhang. Genom tillhandahållandet av tekniskt stöd och utrustning som utnyttjas av forskare från olika ämnen, skapas förutsättningar för synergieffekter genom att olika forskargrupper har möjlighet att undersöka en och samma företeelse från olika perspektiv i ett gemensamt laboratorium.

Icke digitaliserade forskningsmaterial

Inom humaniora finns det många värdefulla material i ickedigitaliserad form som har använts och fortfarande används av forskare och forskargrupper. Dessa data skulle kunna ingå i nationella bild-, ljud-, text- och andra databaser om de var digitaliserade. Tillgängligheten och sökbarheten skulle öka och bevarandet skulle underlättas. Dessutom behövs standarder och metadata som tillåter integrering av olika material.

Här följer exempel på icke digitaliserade material bland de svar som inkommit.

På Institutionen för spanska, portugisiska och latinamerikastudier, Stockholms universitet, finns ett material som samlats in mellan 1990-1999 i projektet 'Aktivitetstyper och samtalsstruktur hos L1- och L2-talare av spanska', AKSAM. (2:2) Databasen består av ca 48 timmar videoinspelningar och transkriptioner av två- och flerpartssamtal på spanska i samband med olika aktiviteter, vidare ett visst omfång av motsvarande material på svenska. Den del av databasen som omfattar förhandlingar har utförts i samarbete med Copenhagen Business School och Syddansk Universitet Odense Universitet. Delen som omfattar intervjuer har genomförts i samarbete med Universidad Central de Venezuela och Syddansk Universitet Odense Universitet.

Vid Miljöarkeologiska laboratoriet (MAL), ett nationellt laboratorium med viss dyrbar utrustning vid Institutionen för arkeologi och samiska studier, Umeå Universitet, finns 'Swedish Environmental Archaeology Database', SEAD (2:3). Här finns ett material bestående av mer än 40 000 analyserade prover. Av dessa har en del analyserats med två parametrar, övriga med fem parametrar. Den totala mängden analyser uppskattas till minst 150 000. Till detta kommer tusentals makrofossilanalyser och pollenanalyser. Kompetens finns vid MAL men några ekonomiska resurser att överföra framtagna data till en databas har inte funnits. Från perioden före 1996 finns dokumentation endast i pappersformat; en dokumentation som också den skulle behöva digitaliseras.

På Tema kultur och samhälle, Linköpings universitet, finns intervjuer, texter samt bildmaterial från projektet 'Populära passager' (1998-2004) (2:4). Materialet är relevant för medie- och kommunikationsvetenskap. Vid samma institution finns omfattande material från tidigare projekt liggande och i svaret från forskargruppen framhålls problem med dokumentation, lagring och bevarande. Sannolikt är detta ett inte ovanligt scenario vid universitetens humanistiska institutioner.

Vid Institutionen för litteraturvetenskap och nordiska språk, Umeå universitet, finns en svensk etymologisk databas (finansierat 2001 – 2004) som bara delvis är digitaliserad. Projektets mål är att revidera och digitalisera Elof Hellquists *Svensk etymologisk ordbok* (2:5). Digitalisering av nyttillkomna etymologier K – Ö har genomförts och strövis för A – J. En rad forskare är engagerade på ideell bas; inte heller det någon ovanlig situation inom humaniora.

Ett antal transkriberade dialoger från 'The Raoul Wallenberg Project Interviews' (2:6) från slutet av 90-talet (totalt 1500-2000 sidor text) finns vid Institutionen för arkiv, bibliotek, museer, ABM, Uppsala universitet. Intervjuerna med judiska personer som klarade sig undan nazisternas härjningar i Budapest genom Raoul Wallenbergs verksamhet har varit uppmärksammade av s k förintelseforskare världen över.

Många material (texter, ljudband, videoband, etc) har aldrig digitaliserats på grund av att tekniska resurser har saknats. Det finns också material i arkiv som används av humanister, där elektronisk sökbarhet skulle underlätta forskningsarbetet. Vid bl a Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet, (2: 8-18) finns exempel på sådana data som lätt skulle kunna spridas till andra forskare om de hade varit digitaliserade och därmed tillgängliga över nätet. En liknande situation råder på de flesta språkinstitutionerna och många andra humanistiska institutioner. I flera fall har det också saknats teknisk kunskap om hur man gör ljud- och videoinspelningar av en kvalitet som håller för en digitalisering och datorteknisk bearbetning. En tilltagande medvetenhet om dessa brister utgör utan tvivel en anledning till att olika humanistiska fakulteter uppmärksammat behovet av de resurser som de ovan nämnda humanistiska laboratorerna tillhandahåller.

Digitaliserade forskningsmaterial

Inom det humanistiska området finns givetvis också databaser med digitaliserat material som samlats in och förvaltas vid universiteten. Många är allmänt tillgängliga för forskarsamhället som exemplen nedan illustrerar.

Vid 'Språkbanken' (2:24), med Institutionen för svenska språket vid Göteborgs universitet som värd, finns flera databaser. Dessa innefattar bland annat korpora med olika typer av talspråk och skrivspråk, maskinläsbara lexikon, frekvensordböcker, terminologidatabaser och konkordanser. Projektet 'Nationell uppbyggnad och åtkomst av parallella texter' vid samma institution, med databaser med samma text på två eller flera språk parallellt, utgör viktiga material för forskare i språk och litteratur.

Exempel på andra språkvetenskapliga databaser som är tillgängliga via nätet är 'Stockholm-Umeå Corpus', SUC, (www.ling.su.se/DaLi/index.html) samt den publika delen av dialektdatabasen 'SweDia2000', Stockholm-Umeå-Lund, (www.swedia.se). SUC-korpusen är en korpus bestående av en miljon ord med etiketteringar för ordklass, böjningskategori samt grundform (lemma). SweDia-dialekt-databasen innehåller talspraksdata från 100 svenska dialekter. Varje dialekt representeras med data från både män och kvinnor samt både yngre och äldre talare.

Ett antal språkteknologiska infrastrukturer (program för t ex morfologiska och syntaktiska analyser, analys av parallella texter och människa-maskin-dialog) finns tillgängliga vid www.sprakteknologi.se/resurser/fou; ett centrum i Sverige för dokumentation och information om språkteknologi. Webbplatsen utvecklas i samarbete mellan Graduate School of Language Technology, i sig ett samarbete mellan olika språkteknologiska centra i Sverige, och Svenska Språknämnden.

Ytterligare en databas som heter 'Diabas – nordisk dialektgeografisk databas' (2:25) har byggts upp vid Institutionen för litteraturvetenskap och nordiska språk, Umeå universitet, i samarbete med HUMlab vid samma universitet. Arbetet med databasen påbörjades under 1980-talet. Inom ramen för ett sk Mål 6-projekt i EUs regi, placerat i Bjurholms kommun, lades under ett antal år ytterligare ett stort dialektalt material in. Dessutom har enskilda forskares nordiska material så småningom inlemmats i basen. Basen innehåller i dagsläget drygt 300 000 excerpter – här finns bl a växtnamn, terrängord, sjukdomsbeteckningar, termer för säl- och båttermer.

Vid Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet finns den 'Samnordiska runtextdatabasen' (2:26). Databasen som började att ta form 1993 är baserad på ett tidigare material som skapades inom ramen för projektet 'De vikingatida runinskrifternas kronologi'. Databasen innehåller en korpus av samtliga runtexter. Databasen har byggts upp genom samarbete mellan runologer och andra i Danmark (Nationalmuseet och Institut for Navneforskning, Københavns Universitet), Norge (Runarkivet, Oslo universitet och Norges teknisk-naturvetenskapelige universitet i Trondheim), Storbritannien (University College London och Cambridge University) och Sverige (Runverket, Riksantikvarieämbetet samt Stockholms och Uppsala universitet). Kontakter hålls även med franska, nederländska, ryska och tyska forskare.

En annan språkrelaterad databas, 'Svensk dramadialog under tre sekler' (2:7), består av sammanlagt 45 svenska dramer från 1700-, 1800- och 1900-talen. Materialet utgörs av hela verk och är hämtat från sex delperioder. Korpusen omfattar ca 800 000 ord i maskinläsbar form (textfiler, konkordanser, ordlistor och språkstatistik) och finns på Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet.

Förutom dessa tillgängliga databaser finns det ett antal digitala resurser som är under utveckling, t ex en litteraturbank för svensk skönlitteratur (www.litteraturbanken.se)

Under utveckling inom projektet 'DEBCOUS, U.S. prose fiction debut cohorts, 1940, 1955 and 1970' (2:27) är en databas på Engelska institutionen, Uppsala universitet. Databasen innehåller prosopografisk information om för närvarande 999 amerikanska författare tillhörande tre olika kohorter. Dessa kohorter definieras av författarnas prosafiktionsdebut i bokform; dvs deras första roman eller novellsamling publicerades 1940, 1955 eller 1970. Informationen som samlas in rör social och geografisk bakgrund, utbildning, karriär, samt upplysningar om den litterära debuten och den fortsatta litterära banan.

Vidare håller Institutionen för arkeologi och samiska studier, Umeå universitet, i samarbete med HUMlab vid samma universitet på att bygga upp databasen 'Hällristningar vid Nämforsen' (2:28). Databasen består av data om förhistoriska hällristningar vid Nämforsen i Ångermanland och vid Ullevi i Södermanland. Data samlades in i samband med projektet 'Hällbilder, språk och miljö' och med hjälp av programmet ArkView läggs nu 2 500 hällbilder in. Databasen är GIS-baserad och länkar geografisk och arkeologisk information.

Svensk medverkan i europeiska databaser

Med projektet 'European Cultural Heritage Online', ECHO, (<http://echo.mpiwg-berlin.mpg.de/home>) är målet att skapa en på nätet allmänt tillgänglig digital infrastruktur över Europas kulturarv. Projektet har hittills finansierats av Europeiska Kommissionen som en forsknings-, teknikutvecklings- och demonstration- (RTD-) verksamhet inom EUs femte ramprogram. I Sverige har forskare knutna till Humanistlaboratoriet vid Språk- och litteraturcentrum, Lunds universitet, medverkat i arbetet för att skapa gemensamma metadata. (www.ling.lu.se/projects/echo/contributors/) Stockholms universitet har bidragit med data om teckenspråk. (www.let.kun.nl/sign-lang/echo/)

Slutsatser av kartläggningen

Infrastrukturerna inom samhällsvetenskap och humaniora är delvis av olika karaktär. Inom samhällsvetenskapen finns en lång tradition av att bygga forskningsregister av skilda slag. Här finns longitudinella forskningsdatabaser, material baserade på tvärsnittsstudier av individer vid enstaka tillfällen, databaser med ej individrelaterade data och blandtypsdatabaser. Många humanister arbetar direkt med material från arkiv, forskningsbibliotek, museer och andra samlingar. Språkdata baserna utgör ett undantag. Inom det humanistiska området finns också värdefulla icke digitaliserade material. En intressant och till synes banbrytande utveckling inom det infrastrukturella området utgörs av humanistlaboratorierna, vilka sannolikt kommer att bidra till både nya sätt att forska och till nya forskningsområden. Genom att tillhandahålla utrustning som används av forskare från skilda ämnen för att undersöka olika aspekter av en och samma företeelse, kommer dessa laboratorier att fungera som tvärvetenskapliga mötesplatser. Synergieffekterna som uppstår mellan forskare i sådana miljöer kan bli omfattande och sannolikheten är hög att nya forskningsidéer och riktningar föds i dessa möten.

Då tiden för kartläggningen har varit kort, har Vetenskapsrådets förfrågan alltför ofta inte nått fram till berörda adressater. De som svarat har inte heller alla gånger haft tid att noggrant svara på våra frågor. Dessutom uppvisar forskningsdatabaserna en extrem variation vad gäller storlek och hur en databas avgränsas från en annan. Att uppskatta den faktiska volymen av forskningsdatabaser inom samhällsvetenskap och humaniora låter sig med andra ord inte göras här.¹

Över tiden har inte bara forskningsdatabaserna blivit fler, utan också mer komplexa. Allt fler av de större forskningsdatabaserna utformas i samverkan mellan olika aktörer, såväl nationellt som internationellt, och tillgängligheten till materialen ökar. Därmed framstår också hindren i arbetet allt tydligare. Flera forskare understryker vikten av dokumentation och digitalisering av material enligt vissa standarder för att öka tillgängligheten och möjligheterna till integrering av olika material. Vidare framhävs de problem som personuppgiftslagen innebär beträffande avidentifierade material; ett problem som redan Datainspektionen påtalat. Dessutom framför flera forskare bestämda önskemål om förbättrade förutsättningar för internationella samarbeten och komparativa studier.

Datamängder av olika slag och andra infrastruktursatsningar har kommit att bli allt viktigare för forskningen inom humaniora och samhällsvetenskap. På nationell nivå har Vetenskapsrådets kommitté för forskningens infrastrukturer här en väsentlig roll att spela. Det handlar om en samordning av resurser och behov, om kvalitetssäkringar och ett effektivt utnyttjande av ny teknik, om rättsliga och etiska frågor och om att befrämja samverkan, såväl nationellt som internationellt.

För närvarande pågår en intensifiering av den internationella samverkan i uppbyggnaden av forskningens infrastrukturer. European Strategy Forum for Research Infrastructure (ESFRI) verkar för detta och i dess Blueprint for the European Research Observatory for the Humanities and Social Sciences (EROHS) betonas tillgänglighet och samverkan, standarder och dokumentation, digitalisering av data och kompetens i den kommande generationen av forskare. De fyra huvudprinciperna som styr arbetet är mer precist:

“The facilitation of access to and sharing of existing European and national data, thereby more efficiently and effectively linking data sources already available.
The development of improved standards and documentation relating to existing European and national data in order to enhance the scientific quality of data and their potential for interoperability.
The generation of new and genuinely European data. This will involve both collection of new data and the digitalisation of materials not currently computerised.
The provision of research training programmes for the next generation of researchers.”²

¹ I detta sammanhang kan noteras att Riksbankens Jubileumsfond årligen avsätter ca 10% av sin forskningsbudget, dvs omkring 30 miljoner kronor för infrastrukturella satsningar och Vetenskapsrådet årligen ca 21 miljoner kronor för uppbyggnad och vård av longitudinella material.

² Blueprint for the European Research Observatory for the Humanities and Social Sciences, ESFRI, June 2004

Del 2

En nationell struktur för bevarande och tillhandahållande av databaserade material

Varför en nationell datatjänst?

En nationell datatjänst har bland annat till uppgift att samla in databaserade material framställda av forskare, lagra dessa material samt göra dem tillgängliga för andra forskare. Att på detta sätt göra tidigare använda data tillgängliga för andra än dem som samlat in dem har ett stort värde för forskarsamhället i stort. Gamla data kan användas för att analysera nya frågeställningar. Forskningsresultat kan granskas och material de bygger på kan reanalyseras med nya metoder och ges en ny belysning. Gamla undersökningar kan innehålla information som går att använda som jämförelsematerial i nya projekt. Gamla undersökningar kan helt och hållet replikeras, t ex för att pröva giltighet i tidigare resultat eller för att studera förändring. Allt detta bör främja en bättre resursanvändning av gjorda investeringar i datainsamlingar och bidra till en kumulativ kunskapsutveckling inom human- och socialvetenskaperna.

En viktig uppgift för en nationell datatjänst är också att vara en förmedlare av databaserat material från andra länder. Datatjänster som bevarar och tillhandahåller databaserat material som forskare samlat in finns i många andra länder och dessa institutioner samverkar i olika nätverk. På europeisk nivå finns t ex CESSDA (Council of European Social Science Data Archives), i USA finns ICPSR (Interuniversity Consortium for Political and Social Research) och Roper Center samt IPUMS (Integrated Public Use Microdata Series). Att förmedla information om den internationella tillgången på databaserat material är en viktig uppgift för en nationell datatjänst. Den skall också förmedla svenska data via andra länders datatjänster till deras forskare och omvänt, svenska forskare skall genom sin nationella datatjänst få tillgång till datamaterial från andra länder. Denna funktion kan ha stor betydelse för att stimulera forskningens internationalisering, samarbete över gränserna och internationellt jämförande studier.

I Europa pågår också ett utvecklingsarbete som syftar till en europeisk strategi för att öka tillgänglighet av databaserat material genom att länka data mellan länder och etablera standarder av olika slag. Kommittén för humaniora och samhällsvetenskap inom European Strategy Forum for Research Infrastructure (ESFRI) har gett detta program högsta prioritet i sitt arbete på en ”road map” (European Resource Observatory for the Human and Social Sciences, EROHS)³. I denna strategi kommer nationella datatjänster att få en viktig roll.

³ Som nämnts ovan vägleds EHROS arbete av:

”The facilitation of access to and sharing of existing European and national data, thereby more efficiently and effectively linking data sources already available.

The development of improved standards and documentation relating to existing European and national data in order to enhance the scientific quality of data and their potential for interoperability.

The generation of new and genuinely European data. This will involve both collection of new data and the digitalisation of materials not currently computerised.

The provision of research training programmes for the next generation of researchers.”

Den kanske viktigaste uppgiften för en nationell datatjänst är att ge råd och stöd till forskare. Det kan t ex gälla internationella standarder för kodning av vissa variabler eller hur dokumentation och lagring skall ske i linje med ovan nämnda EROHS-strategi. En svensk nationell datatjänst har också en viktig uppgift i att förmedla information om svenskt databaserat material som inte lagrats hos datatjänsten. Det kan t ex röra sig om "levande dataregister" som förvaltas av institutioner eller forskargrupper, SCB-register, Socialstyrelsens register, Riksarkivet, Svensk Arkivinformaton (SVAR), Musikarkivet mm. Råd och stöd kan även avse juridiska och tekniska frågor.

Existerande aktörer i den nationella strukturen

Svensk samhällsvetenskaplig datatjänst (SSD)

I syfte att bevara och tillhandahålla databaserat material inom samhällsvetenskap bildades 1981 Svensk samhällsvetenskaplig datatjänst (SSD). Den tillkom på initiativ av dåvarande Humanistisk- Samhällsvetenskapliga forskningsrådet, först som projekt vid statsvetenskapliga institutionen i Göteborg men från och med 1985 som en enhet under samhällsvetenskaplig fakultet vid Göteborgs universitet. I universitetets regleringsbrev anges att i anslagsposten för humanistisk-samhällsvetenskapligt vetenskapsområde ingår, utan angivande av belopp, medel för Svenskt Samhällsvetenskapligt Dataarkiv. Detta arrangemang har ansetts som mindre lämpligt på längre sikt och har därför varit föremål för tidigare utredningar.

I utredningen *Longitudinella studier och samhällsforskningens infrastrukturer* (FRN Rapport 99:7) görs jämförelser mellan SSD och Norsk Samhällsvetenskaplig Datatjänst (NSD), varvid konstateras att NSD har en starkare karaktär av arkivinstitution och att man har ett datafackligt sekretariat dit studenter och forskare kan vända sig för att få vägledning i rättsliga, etiska och metodtekniska frågor vid arkivering av persondata. Sekretariatet tar också direkt kontakt med forskningsprojekt innan de avslutas för att informera om förestående arkivering. Man fungerar dessutom som en "portal" för Statistisk Sentralbyrå (SSB) i Norge och förmedlar dess statistik och registeruttag till forskningen. Det konstateras att SSD visserligen har god kompetens men kan rimligen inte förväntas utföra samma uppgifter och uppnå samma servicegrad som NSD då deras resurser endast utgörs av ca en femtedel av NSDs.

Resursbristen är således ett problem som påtalats, den organisatoriska formen ett annat. Utredningen betonade att SSDs uppgift att vara en nationell angelägenhet inte främjas av att organisatoriskt sortera under Göteborgs universitet som inom ramen för sina resurser inte kan förväntas ta det nationella ansvaret. Utredningen utmynnade här i förslaget att Riksarkivet skulle bli huvudman och överta SSDs nuvarande uppgifter. Riksarkivet menade i sitt remissvar att förslaget var intressant och kunde möjligen innebära vissa synergieffekter men påpekade samtidigt att SSD utför många uppgifter utöver själva lagringsfunktionen som Riksarkivet inte sysslar med.

Så sent som i mars 2003 avlämnade Stefan Svallfors en utvärdering av SSD⁴ där han likt den tidigare utredningen konstaterade att SSD är underfinansierad, men att det största problemet är

⁴ Svensk samhällsvetenskaplig datatjänst (SSD), Vetenskapsrådet 2003

dess organisatoriska hemvist. Han tar därutöver upp en del mer direkt verksamhetsrelaterade synpunkter som att SSDs referensgrupp inte fungerar väl, att kopplingen till forskningsfinansiärer är otydlig, att många datamaterial som borde deponeras inte har blivit deponerade, att det externa samarbetet borde öka och att kontakterna med SCB och Socialstyrelsen borde förbättras. Både Svallfors utredning och den tidigare nämnda utredningen från 1999 lyfter fram det viktiga arbete SSD utför i internationella sammanhang.

Svallfors avvisar tidigare framförda förslag om att SSD skall ingå i Riksarkivet med argumentet att det är av största vikt att anknytningen till en akademisk miljö bibehålls. Han nämner vidare att det enda land där datatjänsten kopplats till ett riksarkiv är Danmark och att erfarenheterna av detta inte är alltför goda. Svallfors menar att SSDs nationella profil och nära koppling till forskarsamhället gör Vetenskapsrådet till en lämplig huvudman för verksamheten. Han påtalar även det akuta problemet med att snabbt rekrytera en ny föreståndare då den tidigare gått i pension.

SSDs egna uppfattningar i dessa frågor är, inte oväntat, att deras basfinansiering är alltför liten och att man länge bekymrat sig över den organisatoriska anknytningen. Verksamhetens karaktär av nationell angelägenhet för det humanistiskt samhällsvetenskapliga forskarsamhället gör det olämpligt att ett universitet är huvudman för verksamheten. Därför ansåg man, när förslaget om att Riksarkivet skulle bli huvudman fördes fram, att detta var ett acceptabelt förslag och klart bättre än den nuvarande ordningen. När senare forskningsrådsorganisationen förändrades och Vetenskapsrådet föreslogs bli verksamhetens huvudman har detta starkt förordats av SSD och även den samhällsvetenskapliga fakulteten i Göteborg. Det är viktigt att frågan nu finner en lösning.

Databaser inom humaniora

SSD har i mycket liten utsträckning tagit emot data från humanister eller på annat sätt samarbetat med dem kring datatekniska frågor. Digitalisering av humanistiska material har hittills skett i mindre omfattning än inom samhällsvetenskaperna, men det är med säkerhet något som kommer att öka i omfattning. De största databaserna inom humanistiska ämnen vid svenska universitet är de språkvetenskapliga databaserna. Dessa finns huvudsakligen vid Språkbanken vid humanistiska fakulteten, Göteborgs universitet, där det har funnits en avdelning för språkdata vid Institutionen för svenska språket sedan 70-talet. Både tekniska resurser och data finns därför samlade på Språkbanken i Göteborg. Dessutom finns en nationell forskarskola i språkteknologi knuten till humanistiska fakulteten i Göteborg. Men även i Umeå och på en del andra orter finns olika typer av språkdata-baser.

Utöver språkdata-baserna förekommer digitaliserade samlingar av texter, bilder, musik, etc. Även vid de sk humanistlaboratorierna i Lund och Umeå finns olika datamängder lagrade. Humanistlaboratorier kommer med all sannolikhet att spela en betydande roll i utvecklingen av humanistisk forskning framöver samt att fungera som nationella strukturer för tillhandhållande av digitaliserade material. Datorbaserad bearbetning av material (dvs digitalisering, uppmärkning, analys, statistisk bearbetning, etc) blir allt mer väsentlig. Eftersom forskare inom humaniora inte sällan saknar bakgrundskunskaper i databehandling av forskningsmaterial, kommer de resurser som finns på humanistlaboratorierna (bl a utrustning och tekniskt utbildad personal) att bidra till utveckling av nya databaser av vikt för forskning inom humaniora och samhällsvetenskap och även i flervetenskapliga sammanhang.

Bland de för humanister viktiga källorna till databaserad information utanför universitetsvärlden kan nämnas *Statens Ljud och Bildarkiv (SLBA)*. Här bevaras och tillhandahålls allt markbundet

eller satellitsänt material av betydelse för svenska förhållanden. *Riksarkivet*, som är arkivmyndighet för statliga myndigheter, tillgängliggör också sitt arkivmaterial för forskning och undervisning.

Databaser inom samhällsvetenskap

Den vanligaste typen av forskningsdata inom samhällsvetenskap är *tvärsnittsundersökningar av individer*. Den övervägande delen av de datamaterial som deponeras hos SSD är av denna typ. Dessa data är oftast begränsade till det som samlats in inom ramen för enstaka projekt eller också utgörs de av tvärsnittsundersökningar som ingår i serier och replikeras med varierande tidsintervall. Som exempel på den senare typen av data kan nämnas 'Valundersökningarna' som utförs vid Statsvetenskapliga institutionen i Göteborg. Där genomförs också regelbundet de sk 'SOM-undersökningarna' som studerar medborgarnas opinioner i olika frågor. Även projekt som ingår i större komparativa studier kan nämnas. Hit hör svenska delar i 'European Social Survey', 'International Social Survey Program' och 'World Value Study'.

En annan typ av datakällor som helt eller delvis är tillgängliga för andra forskare är vissa av de så kallade "levande databaserna". Det kan röra sig om institutioner eller forskargrupper som kontinuerligt arbetar med att uppdatera en för vissa forskningsändamål skapad databas. Exempel på sådana är 'Levnadsnivåundersökningen' och 'IDEA-projektet' i Stockholm. Vid Umeå universitet finns 'Demografiska databasen' med ett nationellt uppdrag att registrera i huvudsak longitudinella befolkningshistoriska individdata, samt att tillgängliggöra dessa för forskning, utbildning och arkivändamål. I vissa fall kan delar av dessa databaser, eller hela databasen ifall den upphör att vara "levande", deponeras hos den nationella datatjänsten. I andra sammanhang säkras tillgängligheten bäst genom direktkontakter med personerna som ansvarar för databasen och genom redan väl fungerande rutiner för service till andra forskare. Dock bör en nationell datatjänst kunna ge information om dessa "levande databaser" och andra verksamma infrastrukturer.

Utanför universitetsvärlden finns många viktiga källor av betydelse för dataförsörjningen inom samhällsvetenskaperna. Det brukar ofta framhållas att Sverige har osedvanligt goda förutsättningar att bedriva databaserad forskning genom den goda tillgången på statistiskt datamaterial i landet. För forskningen värdefulla databaser finns vid *Statistiska Centralbyrån (SCB)*, *Socialstyrelsen* och även många *andra myndigheter*. En nationell datatjänsts uppgift i relation till dessa myndigheter blir i första hand att bistå forskare med information och stöd för den som behöver nyttja dessa data i sin forskning.

Av särskilt intresse i detta sammanhang är det centrum för registerbaserad forskning som på Vetenskapsrådets uppdrag är under utredning. Tanken är att skapa en särskild funktion, med Vetenskapsrådet som huvudman, med syfte att göra det möjligt för forskare att, utifrån alla de register som bl a SCB och Socialstyrelsen förfogar över, skapa sina egna datamängder. Idealt borde de på detta sätt producerade datamängderna deponeras hos den nationella datatjänsten och på så sätt göras tillgängliga även för andra forskare. Redan idag skapar forskare i samarbete med SCB särskilda databaser som är dyra och arbetskrävande att framställa men som sällan deponeras hos SSD. Orsaken är att SCB har äganderätt till sina register och därigenom kan villkora användningen av dem. En framtida nationell datatjänst måste utveckla sitt samarbete med SCB.

Tekniska aspekter av den nationella datatjänstens arbete

Dokumentation

Ett mycket stort problem vid ett återutnyttjande av deponerade datafiler är otillräcklig dokumentation, s k metadata (data om data). Sådana brister är snarare regel än undantag. Att det till datafiler bifogas en variabelförteckning är självklart. Utan en sådan är de värdelösa för framtida användare. Detta räcker emellertid inte. För att databasen ska kunna användas av andra forskare än de som primärt skapade den behövs utförligare dokumentation. Vilka överväganden låg bakom valet av primärdata? Efter vilka principer gjordes urval? Hur hanterades bortfall? Rättades dataposter - i så fall vilka och efter vilka principer? Vilka kvalitetskontroller gjordes och vad var utfallet av dessa? Hur hanterades redundanta, inkonsekventa eller inkompleta uppgifter? Efter vilka principer gjordes kodning av variabler? Listan på dokumentationsfrågor kan göras lång beroende på typen av datafil/databas. Bra dokumentation är att betrakta som ett grundläggande krav för att deponerade data ska kunna återanvändas av andra forskare.

Vi ser det som mycket viktigt att påpeka detta eftersom det påverkar förväntningarna på vad en datatjänst kan leverera. Datamaterial innehåller inte sällan så stora dokumentationsbrister att de kan vara riskfyllda att återanvända. Tolkningarna av resultaten blir felaktiga om den framtida forskaren inte känner till datafilens/databasens fulla historia. Är dokumentationsbristerna stora bör data inte deponeras. En datatjänst måste ges rätten att vägra deponera bristfälligt dokumenterade data.

För att säkra framtida datafilers/databasers kvalitet blir det därför centralt för datatjänsten att aktivt medverka till att sunda och standardiserade dokumentationsprinciper följs av de forskare som beviljas rådsmedel för att konstruera databaser.

Varierande komplexitet

De datafiler och databaser som kan bli aktuella att deponera hos datatjänsten är naturligtvis av mycket varierande komplexitet. Vid nuvarande SSD har data levererats ”i SPSS- eller SAS-format” enligt rapporten *SSD inför 2005-2007*. Sådana datafiler är att betrakta som tämligen enkla och okomplicerade. De är i regel en enda datafil, där samtliga observationer (records eller cases) finns samlade med sina karaktäristika (variabler).

Mer komplicerade blir de databaser som består av *ett antal* tabeller med inbördes *logiska* kopplingar, dvs vad vi kan kalla en *relationell databas*. I sin enklaste form innehåller den relationella databasen ett fåtal tabeller som sammankopplas med till exempel ett personnummer. En tabell kan innehålla personuppgifter, en andra inkomstuppgifter och en tredje utbildningsinformation. Genom personnumret kan dessa tre tabeller sammankopplas och skapa en fjärde tabell med en datamängd som är en ny delmängd ur de tre andra tabellerna. För att klara denna koppling används särskild programvara, en sk databashanterare.

Komplexiteten i relationella databaser ökar snabbt när de består av många tabeller och när dessa innehåller flera olika logiska kopplingar till varandra (personnummer, lägesinformation, etc). De olika tabellerna kan innehålla redundant information, dvs samma uppgifter kan förekomma på flera ställen men vara av varierande kvalitet. De kan även innehålla inkonsekvent information, dvs motsägelsefulla uppgifter, och inkomplett information. Longitudinella individdatabaser, med en stor informationsrikedom, är exempel på sådana mycket komplexa databaser. Dessa kräver den

mest avancerade och fullständiga dokumentationen. I de flesta fall krävs även mer avancerade databashanterare som t ex Oracle eller IBM DB2 för att kunna implementera regler i databasen som håller reda på redundant information men även för att möjliggöra en effektiv fleranvändarmiljö.

För att kunna ta emot och hantera avancerade databaser behöver en datatjänst särskild kompetens med inriktning mot relationella databaser, samt särskilda resurser på mjukvarusidan.

Databasadministration

De administrationsåtgärder som krävs för att hantera en deponerad databas är beroende av ett antal faktorer som schematiskt kan indelas i tre grupper: löpande administration, rättning och förändringar i datormiljön.

Löpande administration

I arbetsuppgiften inryms olika typer av prestandakonfigurering, som t ex justeringar av databasmodellen och indexhantering samt fördelning och placering av databasen på hårddisk. Denna konfigurering styrs till stora delar av det sätt som databasen används vid uttag till framtida forskare. Ett regelbundet återkommande inslag är säkerhetskopiering av databasen.

Rättning

Felaktigheter uppträcks med största säkerhet i samband med användningen av en databas. För att ta hand om dessa fel krävs ett antal både manuella och maskinella rutiner. Till att börja med ska felen rapporteras in på ett någorlunda standardiserat sätt. Därefter verifieras de misstänkta felen av datatjänstens personal för att se om det verkligen handlar om riktiga fel och lämpliga åtgärder föreslås. Rättning av databasen utförs med någon form av uppdateringsystem som samtidigt loggar både det gamla värdet och nya värdet. Detta dels för att kunna se hur omfattande förändringar som har skett mellan två versioner, dels för att möjliggöra ett återtagande av en eventuellt felaktig rättning. När en rättning, eller i de flesta fall en uppsättning rättningar, har genomförts, är det viktigt att någon form av verifiering av databasen genomförs så att inte nya felaktigheter har införts i databasen i samband med rättningen.

Förändringar i datormiljön

Datortekniken förändras snabbt. Minst vart tredje år måste vi räkna med att antingen hårdvara byts eller att mjukvara, i detta fall kanske framför allt databashanterare, uppgraderas till en ny version eller ersätts med ett nytt märke. Vid byte av hårdvaruplattform (datorer och kringutrustning), dit även operativsystem kan räknas, krävs ett antal insatser. Databashanteraren behöver installeras om, databasen behöver sannolikt även konfigureras om, både vad gäller fördelning på hårddisk och annan prestandakonfigurering samt accesskontroll (styrning av åtkomst). I vissa fall kan konverteringar av databasen, t ex på grund av förändrad teckenuppsättning, krävas. När databasen slutligen är överförd måste en verifiering göras av databasen så att vi kan säkerställa att allt material har överförts på rätt sätt.

Vid byte av databashanterare krävs motsvarande insatser som för byte av hårdvaruplattform. Dessutom måste eventuella skillnader mellan databashanterarna beaktas. Många databashanterare har tilläggsfunktioner, till exempel till rådande SQL-standard. Eftersom det ofta är väldigt matnyttiga funktioner så är sannolikheten stor att de har använts vid uppbyggnaden av databasen. Vid byte av databashanterare är det därför mycket viktigt att verifiera databasen efter utförd konvertering.

En annan typ av förändring kan orsakas av tekniska problem, t ex en hårddiskkrasch. I dessa sammanhang är det av största vikt att det finns en aktuell säkerhetskopia av databasen. Denna används för att återställa databasen när det tekniska problemet har åtgärdats. Även i detta sammanhang bör någon form av verifiering genomföras.

Verifiering av databas

Erfarenhetsmässigt visar det sig att problem ofta uppstår så fort en databas konverteras eller flyttas. Viktigt är givetvis att ha en god kontroll över det arbete som utförs genom att kontrollera loggar och andra meddelandefiler som skapas i samband med konverteringen, men sedan bör också en verifiering av databasens innehåll genomföras. Själva verifieringen kan göras mer eller mindre detaljerad. Ofta kan det vara lämpligt att ta fram statistik på databasen, före och efter en förändring, som sedan jämförs. Denna statistik kan beskriva antal poster, antal individer, värdemängder för olika variabler, etc. Dessutom kan stickprov göras där en direkt jämförelse utförs. Stickprov och statistik räcker ofta för att identifiera eventuella systematiska fel.

En datatjänst måste ha resurser och kompetens inom området databasadministration.

Överväganden om bevarande och tillhandahållande av databaserade material

Breddad och aktiverad insamling av datamaterial

Det råder knappast någon tvekan om att det behövs en nationell datatjänst inom humaniora och samhällsvetenskap i Sverige liksom i andra länder. Idag sköter SSD många viktiga uppgifter inom ramen för de resurser och de begränsningar som den nuvarande organisationsformen medger. Det finns vägande skäl att bygga vidare på verksamheten vid SSD med den kompetens och utrustning som där byggts upp och med de internationella kontaktnät som skapats. Akuta verksamhetsrelaterade problem inom SSD bör få en snabb lösning, medan de övergripande organisatoriska och ekonomiska aspekterna är att betrakta som mera långsiktiga frågor.

Verksamheten vid SSD bör breddas så att den får en tydlig nationell förankring och även täcker det humanistiska området. Även levande digitaliserade material bör i en eller annan form beskrivas och eventuellt tillgängliggöras via datatjänsten. Samordning bör med fördel diskuteras och planeras vad gäller de existerande 'levande' longitudinella databaserna som Vetenskapsrådet finansierar samt det centrum för registerforskning som är under utredning hos Vetenskapsrådet. Detta innebär att även de viktiga och komplicerade frågorna kring legal och praktisk hantering av persondata för forskningsändamål förs upp på den nationella datatjänstens dagordning. Vidare bör en strategi utarbetas så att forskningsanslag från forskningsfinansiärer villkoras så att data och forskningsresultat efter överenskommen tid skall deponeras hos datatjänsten. Det krävs också ett aktivt arbete från datatjänstens sida att följa upp detta.

En önskvärd utveckling är att den nya datatjänsten, i likhet med Norska NSD, fungerar som ett datafackligt sekretariat dit forskare och studenter kan vända sig för att få vägledning i innehållsmässiga, rättsliga, etiska och metodtekniska frågor vid användning och arkivering av databaserad information. Även om en växande andel av alla relevanta datamaterial deponeras hos den nationella datatjänsten, så får man räkna med att många för samhällsvetenskap och humaniora relevanta datamängder kommer att stå utanför datatjänsten. Målsättningen bör dock

vara att den nationella datatjänsten utgör en viktig kärna med överblick och information också över utomstående datakällor.

Namn, huvudman och organisatoriska aspekter

Om datatjänsten utvecklas till en nationell angelägenhet för humanister och samhällsvetare är det rimligt att den får ett namn som betonar verksamhetens karaktär och symboliserar en nystart. Ett förslag är ett namnbyte från SSD till ”Svensk Nationell Datatjänst inom samhällsvetenskap och humaniora”, SND.

Det finns många och vägande skäl till varför Vetenskapsrådet bör vara huvudman för verksamheten. Datatjänsten är en nationell angelägenhet för forskarsamhället och en viktig infrastrukturinvestering för humaniora och samhällsvetenskap. Den nyligen inrättade kommittén för forskningens infrastrukturer (KFI) vid Vetenskapsrådet ger verksamheten en naturlig hemvist. Vetenskapsrådet och KFI har de bästa förutsättningarna för överblick och samordning i strategiska, tekniska och etiska frågor när det gäller forskningens infrastruktur, och kan föra diskussioner kring samordning med levande longitudinella databaser och med ett nationellt registerforskningscentrum.

Den nya nationella datatjänsten leds lämpligen av en av Vetenskapsrådet utsedd styrelse med förankring i den nationella forskarvärlden och gärna med representation från det norska NSD eller annan utländsk datatjänst och från Sveriges Riksarkiv. Verksamheten, som regleras genom avtal, är förlagd till universitet som har anställningsansvar.

Juridiska aspekter

Datatjänster av den typ där avidentifierade individdata lagras tycks inte väcka juridiska problem i andra länder. I Norge lagras till och med data som inte avidentifierats hos NSD utan juridiska problem. I Sverige skapar dock personuppgiftslagen (PUL) särskilda problem, något som påtalats av Datainspektionen. Problemet ligger i att personer som har lämnat informerat samtycke till medverkan i en datainsamling har gjort det med den specifika information om projektets syfte som presenterades när de gav sitt samtycke. När sedan data lagras utan att definitivt avidentifiering skett och därefter tas ut av annan forskare som analyserar dem med annat syfte än det som ursprungligen angavs, och kanske med tillägg av nya variabler, så strider det mot personuppgiftslagen. Sannolikt sker här många lagöverträdelser redan idag och Datainspektionen har påpekat att det krävs en lagändring som möjliggör sådan forskning som här nämnts⁵. Detta förefaller att vara en synnerligen angelägen fråga som snabbt bör få sin lösning, och där Vetenskapsrådet har en naturlig roll som talesman för en saklig och smidig lösning för forskningsändamål.

Utöver ovan nämnda problem ställs forskare ofta inför såväl etiska som juridiska problem när de skall bedriva individbaserad forskning som senare skall lagras och återanvändas. Här kan en nationell datatjänst fylla en viktig rådgivande funktion. Det är då viktigt att sådan kompetens finns vid datatjänsten.

⁵ Samarbete med etiknämnderna, Redovisning till regeringen den 15 februari 2005, sid. 8, Datainspektionen.

Resurser

Kärnfinansieringen för datatjänsten sker naturligt via Vetenskapsrådet, kompletterat med resurser från andra finansieringskällor som t ex universitet, forskningsstiftelser och EU. Som framgått ovan är SSD idag underfinansierad och ett akut resurstillskott är nödvändigt. Svallfors föreslog i sin utredning en knapp fördubbling av basanslaget för SSD till 5 milj kr. Vid inrättande av SND med utvidgat ansvarsområde krävs ny budgetering, men det är synnerligen viktigt att en datatjänst med de uppgifter som beskrivits ovan får tillräckliga resurser för att klara uppdraget. Att lagra datafiler/databaser som producerats av olika forskare och forskargrupper i syfte att dessa ska kunna återanvändas och reanalyseras av framtida forskare ställer långt större krav än många andra former av arkivhållning. I jämförelse med arkivmaterial på andra media, t ex papper, är data att betrakta som ”levande”, dvs de måste underhållas och uppdateras kontinuerligt och följa med i den snabba tekniska utvecklingen. En datatjänst måste därför ha en särskild kompetens, både på IT- och forskarsidan.

Bilaga 1: Utdrag ur inkomna svar på förfrågan om infrastrukturer inom samhällsvetenskaperna

1.

Titel

European Social Survey (ESS)

Beskrivning

ESS är en attityd och beteendeundersökning som genomförs i över 20 europeiska länder vartannat år med start år 2002. Två undersökningar är följbaktligen genomförda (2002 och 2004). Undersökningen består av en fast del som replikeras vid varje undersökningstillfälle samt en roterande del som byts ut för varje omgång av ESS. ESS gemensamma infrastruktur finansieras av Europeiska unionen genom dess ramprogram och av European Science Foundation. Varje land ansvarar dock och står för kostanden för de länsspecifika datainsamlingarna. Data levereras sedan i standardiserat format till NSD i Norge som skapar en databas för alla länder och tillhandahåller denna till alla som vill nyttja den.

Värdinstitution

Sociologiska institutionen vid Umeå universitet ansvarar för den svenska delen av ESS.

Ändamål

ESS ger möjlighet att belysa en rad frågor med stort intresse för den samhällsvetenskapliga forskningen. Europas länder skiljer sig markant åt när det gäller deras historia, kultur och institutioner, och det är därför intressant att studera vilka effekter dessa faktorer har för människors levnadsvillkoren och attityder i olika samhällsfrågor.

Skapad

Hösten 2003.

Förväntad livslängd

Data samlas in kontinuerligt så livslängden förväntas bli så lång som finansiering finns.

Ansvarig

I Sverige: Mikael Hjerm och Stefan Svallfors.

Deponerad

Data är allmänt tillgängligt via www.europeansocialsurvey.com

Samordning

Samarbete mellan de över 20 deltagarländerna, NSD i Norge tillhandahåller data för alla länder via en datafil. Allt i ESS är standardiserat, om t ex urval, datainsamlingsmetod, frågor, översättningsförfarande, kodning, mm. Allt finns dokumenterat tillgängligt.

Nyttjande

Forskningsområde: samhällsvetenskap

ESS har funnits för kort tid för att kunna säga något om nyttjande. Antalet nedladdningar av data är dock oerhört stort. Ca 4300 registrerade nedladdningar av ESS1 hade gjorts mellan hösten 2003 och januari 2005, siffran är dock underskattad då vissa länder tillhandahåller egen nedladdning som inte registreras av NSD.

Finansiering

NSD i Norge driver och underhåller. Datainsamling och lönekostnader för den svenska delen är ca 3 miljoner/år.

2.

Titel

International Social Survey Program (ISSP)

Värdinstitution

Sociologiska institutionen vid Umeå universitet som är svensk medlemsinstitution.

Ändamål

ISSP är ett dataproduktionssamarbete där man i ca 40 länder genomför årligen återkommande attitydundersökningar inom olika områden.

Skapad

ISSP startade 1985 som ett samarbete mellan fyra länder och har därefter vuxit kontinuerligt. Sverige har varit medlem sedan 1992.

Ansvarig

Sociologiska institutionen vid Umeå universitet som är svensk medlemsinstitution.

Samordning

Datasamarbetet fortgår kontinuerligt:

- via årsmöten där alla beslut rörande ISSP fattas i så kallade *drafting groups* som förbereder förslag till nya frågeområden och frågeformulär
- i diverse *metodkommittéer* som fortlöpande förbättrar ISSPs datainsamlingsmetoder och variabelsamordning
- genom det gemensamma *dataarkivet* (se nedan)
- genom *sekretariatet* (f n baserat i Bergen - www.issp.org/homepage.htm)

Nyttjande

Data från ISSP deponeras dels i det gemensamma dataarkivet ("Zentralarchiv") i Köln (www.gesis.org/en/data_service/issp/) och på Svenskt Samhällsvetenskapligt Dataarkiv i

Finansiering Göteborg (www.ssd.gu.se). Data är allmänt tillgängligt för forskarsamhället. Mängden publikationer som utnyttjar ISSP växer snabbt och omfattar f n mer än 1000 publikationer. Det finns ingen gemensam ISSP-budget, utan varje land bekostar sina egna undersökningar. Den årliga kostnaden för svenskt vidkommande omfattar datainsamlingskostnader (ca 450 000 kr/år), resor (ca 30 000 kr/år) samt personalkostnader för en halvtidstjänst (ca 250 000/år). Summa ca 730 000/år.
Finansiärer: det svenska ISSP-medlemsskapet har hittills finansierats av Riksbankens jubileumsfond (1993-94, 1999-2005) och HSFR (1995-2002). Medel söks f n hos Riksbankens Jubileumsfond och Vetenskapsrådet för finansiering av fortsatt svenskt medlemskap.

3.

Titel

Social Citizenship Indicator Program (SCIP)

Värdinstitution

Institutet för social forskning (SOFI), Stockholms universitet.

Ändamål

Komparativ välfärdsstatsforskning. För 18 OECD-länder insamlas i arkiv eller publikationer offentligt tillgängliga uppgifter om medborgarnas sociala rättigheter och skyldigheter definierade i lagstiftning om fem stora socialförsäkringsprogram för åren 1930, 1933, 1939, 1947 och sedan vart femte år fram till 1995.

Skapad

Påbörjades 1981, är fortfarande under uppbyggnad.

Förväntad livslängd

Tills vidare.

Ansvarig

Professorerna Walter Korpi och Joakim Palme.

Nyttjande

Forskningsområden: komparativ socialpolitisk forskning.

Nyttjandefrekvensen: ett tiotal doktorsavhandlingar i sociologi samt ett antal artiklar och konferenspapper.

Finansiering

Kostnader är omöjligt att bedöma då vi bland annat delar på utrymme på institutets server. Investeringskostnad kan inte uppskattas i detalj men doktoranderna har arbetat med datainsamlingen som ett led i sin utbildning och de två seniora forskarna som en del av sina tjänsteåligganden. Andra relevanta kostnader har varit resor i samband med datainsamling samt konferensresor.

Finansiärer: Delegationen för social forskning, Riksbankens Jubileumsfond, Vetenskapsrådet och Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap.

4.

Titel

Malmöundersökningen (The Malmö Longitudinal Study)

Värdinstitution

Institutionen för Internationell pedagogik, Stockholms Universitet.

Ändamål

Forskningsändamål.

Skapad

Malmöundersökningen startade 1938. Databasen har därefter byggts upp och utvidgats under åren 1938-2004.

Ansvarig

Professor Holger Daun och systemerare Zenia Hellström.

Samordning

Många forskare vid Institutionen för Internationell pedagogik samt några få från andra institutioner i Sverige har under åren deltagit i Malmöundersökningen och uppbyggnaden av databasen (exempelvis: Siver Hallgren, Torsten Husén, Ingemar Fägerlind, Albert Tuijnman, Margareta Furu och Zenia Hellström). Forskare från andra institutioner i och utanför Sverige har använt databasen men inte deltagit i dess uppbyggnad. Det finns ingen samordning med andra nationella eller internationella databaser. Samordningspotentialen ifråga om anpassning av dokumentation och standarder till nationella och internationella databaser är oklar. Vet inte vilken standard som andra databaser använder.

Nyttjande

Forskningsområden där databasen främst utnyttjats är utbildning, ekonomi, arbetsmiljö, medicin, äldreforskning.

Låg nyttjandefrekvens i Sverige under de senaste fem åren, p.g.a. brist på finansiering. Även låg nyttjandefrekvens bland forskare i andra länder under de senaste fem åren, bl a på grund av att få känner till att databasen finns.

Finansiering

Finansiering behövs dels för att organisera databasen i ett mer lättanvänt skick och dels för årlig support: ca 150 000 kr + 40 000 kr/år. Genomsnittliga årliga kostnaderna för hårdvara och mjukvara är 5 000-10 000 kr. Datainsamling, uppbyggnad och underhåll av databasen under tiden 1985-1997 har uppgått till ca 5 343 000 kr. Tidigare kostnader för databasen är okända. Andra för databasen relevanta kostnader, överföring av kunskap om databasen som nu ligger på en enda person, ca 100 000 kr.

Finansiärer: Delegationen för social forskning, Socialvetenskapliga forskningsrådet, Forskningsrådsnämnden och Vetenskapsrådet.

5.

Titel

Värdinstitution

Ändamål

Utvärdering genom uppföljning: Kohortsekventiella longitudinella databaser (UGU)

Göteborgs universitet, Institutionen för pedagogik och didaktik.

Avsikten med de omfattande datainsamlingarna är att möjliggöra såväl längdsnitts- som tvärsnitts-undersökningar av stora och representativa elevurval.

- hur olika faktorer i uppväxtmiljön successivt påverkat studieval och studieprestationer
- i vilken grad denna påverkan förändrats mellan olika årskullar
- vilken betydelse olika utbildningspolitiska insatser haft i detta sammanhang
- basmaterial för att kontrollera för selektionseffekter

Framför allt begåvningsstesterna fungerar också som viktiga kontrollvariabler för initiala skillnader inom det samhällsvetenskapliga forskningsfältet.

1961.

Skapad

Förväntad livslängd

Ansvarig

Samordning

Databasen är longitudinell och det finns inget slutdatum.

Joanna Giota, Jan-Eric Gustafsson, Christina Cliffordson, Bo Nielsen och Åsa Berndtsson
Databasen är ursprungligen skapad i samarbete mellan Göteborgs universitet och SCB inom det s.k. Individual-statistikprojektet. Under en period fanns databasen vid HLS och förlades 1982 återigen till Göteborgs universitet. Från och med 2005 samordnas registeruppgifter i UGU-R för fyra kohorter med data inom UGU. UGU är samordnad med SCBs elevpaneler. Databasen utgör ett riksrepresentativt elevurval med registerbaserad information, skoladministrativa uppgifter, enkätuppgifter, kunskaps- och begåvningsprov. Denna information ligger till grund för vidare bearbetningar vid institutionen. Uppbyggnad pågår kontinuerligt och dokumentation görs fortlöpande. Sannolikt finns samordnings- och standardiseringsvinster att göra.

Nyttjande

Forskningsområde: används inom samhällsvetenskap (framförallt pedagogik och nationalekonomi) och medicin. UGU-data har också utnyttjats i ett stort antal utredningsarbeten.

Hög nyttjandefrekvens, såväl inom institutionen som av forskare vid andra institutioner.

Finansiering

Personalkostnader uppgår till 100 procent heltid, till en kostnad av ca 500 kkr.

Genomsnittliga årliga kostnaderna för hårdvara och mjukvara är 25 kkr. Investeringskostnad är 30 miljoner kr exklusive kostnader för SCBs deltagande.

Finansiärer: Skolöverstyrelsen, Skolverket, Forskningsrådsnämnden, Vetenskapsrådet och SCB.

Övrigt

Hos SSD finns två av kohorterna, övriga finns vid institutionen.

6.

Titel

Värdinstitution

Ändamål

Utvärdering genom Uppföljning - Registerdata (UGU-R)

Göteborgs universitet, Institutionen för pedagogik och didaktik

Det ursprungliga syftet var att undersöka hur antagningssystemet till högre utbildning fungerar i relation till samhällets mål och intentioner samt vilka effekterna av detta system är för enskilda individer, för olika grupper av individer, för högskolan samt för samhället som helhet. Senare har ytterligare projekt tillkommit.

Skapad

1993.

Förväntad livslängd

Databasen är en uppdaterbar "nyckeldatabas" skapad av SCB. Det nu aktuella tillståndet avser tiden fram till och med 2008.

Ansvarig

Samordning

Jan-Eric Gustafsson/Bo Nielsen/Åsa Berndtsson.

Umeå universitet, Institutionen för beteendevetenskapliga mätningar.

UGU-R består av ett stort antal databaser (t ex FoB-90, FoB-95, åk 9-registret, sökande och antagna till gymnasieskolan, avgångna från gymnasieskolan, sökande och antagna till högskolan, högskoleprovregistret, LADOK, studiestödsregistret). Ett mycket omfattande arbete läggs ner på att skapa nya variabler, och på att dokumentera dessa. Uppbyggnad pågår kontinuerligt och dokumentation görs fortlöpande. Sannolikt finns samordnings- och standardiseringsvinster att göra.

Nyttjande

Forskningsområde: används inom utbildningsområdet.

Mycket hög nyttjandefrekvens eftersom en stor del av forskningen inom VALUTA-projektet genomförts med databasen som grund. Två nystartade projekt kommer att nyttja databasen från 2005 och fyra år framöver.

Finansiering

Personalkostnader uppgår till 100 procent heltid med en kostnad på ca 500 kkr.

Genomsnittliga årliga kostnaderna för hårdvara och mjukvara uppgår till 75 kkr.

Investeringskostnad för databasen ca 6 miljoner kr.

Finansiärer: Riksbankens Jubileumsfond, Vetenskapsrådets longitudinella kommitté, Högskoleverket och Forskningsrådsnämnden.

<u>Övrigt</u>	Deponering på SSD har ej skett då avtalet med SCB inte medger detta.
7.	
<u>Titel</u>	<i>Klassrumsforskning: databaser</i>
<u>Värdinstitution</u>	Göteborgs universitet, Institutionen för pedagogik och didaktik (IPD)
<u>Ändamål</u>	Olika skäl att förstå och förklara klassrumsinteraktion.
<u>Skapad</u>	Från 1970 till 2005.
<u>Ansvarig</u>	Jonas Emanuelsson, IPD, Göteborg; Fritjof Sahlström, Pedagogiska institutionen vid Uppsala universitet; Sverker Lindblad, IPD.
<u>Samordning</u>	Databasen bygger på samarbete mellan forskare i Göteborg och i Uppsala samt Lund. Den bygger också på samarbete med forskare i Australien, Japan, USA, Tyskland, Hong Kong, Sydafrika, Filippinerna och Israel, Kina, samt Sverige. Den nyaste delen bygger på en teknisk och analytisk samordning mellan forskare i tio länder som nämnts ovan. Den internationella databasen är byggd för internationella jämförelser. Samma inspelningstekniker, datainsamlingstekniker samt fokus för inspelningar.
<u>Nyttjande</u>	Forskningsområde: har använts framförallt inom forskning om förskola och skola. Vi har nu erhållit stöd till doktorandtjänster från VR för att utnyttja och utveckla databasen.
<u>Finansiering</u>	Föreliggande studier har finansierats av dåvarande skolöverstyrelsens forskningsanslag, Riksbankens Jubileumsfond, Skolverket, samt dåvarande HSRF. Idag har vi medel från Vetenskapsrådet för doktorander som arbetar med materialet. Det behövs emellertid medel motsvarande cirka en och en halv miljon för att göra de äldre datamaterialen kompatibla med senare material samt att omorganisera materialen.
8.	
<u>Titel</u>	<i>IEA-projektet "The Progress in International Reading Literacy Study 2001 (PIRLS)"</i>
<u>Värdinstitution</u>	Göteborgs universitet, Institutionen för pedagogik och didaktik.
<u>Ändamål</u>	Utvärdera och jämföra olika länders utbildningssystem vad gäller läskompetens vid 9-10 års ålder.
<u>Skapad</u>	1999-2003.
<u>Förväntad livslängd</u>	Den internationella databasen byggs ut var 5e år i syfte att studera förändringar över tid. Den nationella databasen, vilken innehåller nationella tillägg till den internationella databasen, erbjuder samma möjligheter i den mån så önskas och beslutas. Livslängden avgörs av forskningsintressen och tillgång till forskningsmedel. Forskning pågår för närvarande.
<u>Ansvarig</u>	För den nationella databasen Monica Rosén/Bo Nielsen/Åsa Berndtsson, för den internationella databasen IEA, The International Association for the Evaluation of Educational Achievement. (www.iea.nl/iea/hq/)
<u>Deponerad</u>	Databasen förvaltas av IEA förutom den del som enbart berör Sverige. Dessa data förvaltas vid IPD.
<u>Samordning</u>	Samarbete med och under ledning av IEA. I den internationella undersökningen år 2001 ingick 35 länder, och för de internationella data ansvarar IEA (http://isc.bc.edu/pirls2001.html). För eventuella nationella tillägg till dessa data ansvarar varje enskilt land, i Sveriges fall gjordes omfattande nationella tillägg och dessa förvaltar IPD vid GU. Någon ytterligare samordning med andra databaser finns ej. Standardisering av den internationella databasen och dess dokumentation samordnas via Boston, USA och Tyskland av IEA. De svenska tilläggen är i princip upplagda enligt samma standards, om än ofullständigt dokumenterade.
<u>Nyttjande</u>	Forskningsområde: samhällsvetenskap. Nyttjandefrekvensen har varit hög inom Sverige och bland forskare i andra länder under de senaste fem åren.
<u>Finansiering</u>	Årliga personalkostnader uppgår till 10 % av heltidstjänst, ca 50 kkr för databasen. I syfte att erbjuda fördjupade studier av de öppna svar som ingått i läsproven har samtliga öppna svar skannats in som bilder och en särskild databas för dessa har iordningställt och ett tillhörande bildhanteringsprogram har utvecklats (STANS) i Visual Basic och MS Access. Databas och programvara behöver kontinuerlig uppdatering för fortsatt funktion. Bilddatabasen och programvaran är även den form på vilken de öppna svaren arkiverats. Investerings-/uppbyggnadskostnad uppskattas till 10,5 miljoner kr exklusive avgiften för att delta i IEA studien, vilken är betald av Skolverket. Skolverket har bekostat Sveriges medverkan i den internationella studien tillika de nationella tilläggen. Den internationella studien har bekostats av avgifter från de deltagande länderna, The National Center for Education Statistics (NCES) och Världsbanken.

9.

Titel

Nationell utvärdering av grundskolan (nug)

Beskrivning

Vid läsåret 1985/86 fanns ett förslag från Skolöverstyrelsen till en nationell utvärdering. Den första undersökningen genomfördes 1989 i årskurserna 2 och 5, eftersom det saknades möjligheter till någon bedömning av kunskapsutvecklingen i dessa stadier. Syftet med undersökningen skulle vara att mäta elevers kunskaper, färdigheter och attityder. Skolöverstyrelsen hade planerat att en uppföljning av 1989 års utvärdering (NU89) skulle ske vart tredje år med början 1992. Vid detta tillfälle skulle undersökningen vidgas för att också omfatta årskurs 9. Jämte standardprov i svenska, engelska och matematik skulle kompletteringar göras med andra ämnen. Skolverket fortsatte arbetet och under vårterminen 1992 gjordes en datainsamling inom ramen för den andra nationella utvärderingen (NU92). Vid det tredje genomförandet utökades undersökningen med att landets samtliga friskolor ingår förutom Waldorfskolorna. Den tredje insamlingen gjordes, som en utvärdering av grundskolan, under vårterminen 1995 (UG95). För att skapa ett gemensamt namn för de tre utvärderingsomgångarna har vi valt beteckningen NUG-projektet. Basämnena svenska, matematik och engelska liksom de naturorienterade och samhällsorienterade ämnena har undersökts vid alla utvärderingarna medan ett urval av övriga ämnen gjorts vid varje tillfälle. Vid alla tre tillfällena har elever och lärare besvarat enkäter. Elever har fyllt i frågeformulär både enskilt och i grupp. Utvärderingarna NU89 och NU92 inkluderade föräldrarna och NU92 också skolledningen genom att rektorer och skolledare besvarat enkäter. I 1995 års uppföljning utvidgades undersökningen och innefattade också studie- och yrkesorientering. Förutom utvalda elever besvarade rektorer, studie- och yrkesvägledare samt lärare i samhällskunskap enkätfrågor inom studie- och yrkesvägledning. Göteborgs universitet, Institutionen för pedagogik och didaktik. Genom att diskussioner om kommunalisering av skolan fördes önskade man en central utvärdering för att skapa en helhetsbild av den svenska grundskolan. 1989.

Värdinstitution

Ändamål

Skapad

Förväntad livslängd

Databasen förvaras vid institutionen, men en kopia är översänd till Skolverket i samband med den nationella utvärderingen 2003.

Ansvarig

Jan-Eric Gustafsson och Åsa Berndtsson.

Deponerad

Skolverket har en kopia, för övrigt är den endast lagrad vid institutionen för pedagogik och didaktik.

Samordning

Under alla tre omgångarna har en grupp, vid Göteborgs universitet varit ansvarig för urvalsförfarande och urval samt för insamling av datamängderna från alla delprojekten för arkivering av data. Utvärderingen har skett vid sju universitet och högskolor i landet, Lärarhögskolan i Stockholm, Högskolan i Malmö, Karlstad universitet, Kalmar högskola, Örebro universitet, Umeå universitet och Göteborgs universitet. Skolöverstyrelsen och senare Skolverket har haft det övergripande projektledarskapet.

Den nationella utvärderingen 2003 genomfördes av Skolverket.

Nyttjande

Forskningsområde: har använts inom utbildningsområdet.

Låg nyttjandefrekvens inom Sverige de senaste 5 åren. Ingen nyttjandefrekvens bland forskare i andra länder de senaste 5 åren.

Finansiering

Årliga personalkostnader uppgår till 1 procent av heltid, kostnad ca 5000 kr. Årliga kostnaderna för hårdvara och mjukvara ca 500 kr. Beloppet för investerings-/uppbyggnadskostnad går inte att uppskatta.

Finansiärer: Skolöverstyrelsen, Skolverket.

10.

Titel

The Swedish Income Panel (SWIP)

Värdinstitution

Institutionen för socialt arbete vid Göteborgs universitet

Ändamål

Den tillskapades ursprungligen för att studera den ekonomiska situationen för invandrare på den svenska arbetsmarkanden, men har även visat sig vara användbar för att studera flera andra frågor: intergenerationella samband, inkomstfrågor, utvärdering av arbetsmarknadsutbildning etc.

Skapad

Databasen tillskapades under första delen av 1990-talet, och har sedan uppdaterats med nyare uppgifter.

Ansvarig

Björn Gustafsson, Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet.

Samordning

Databasen har utnyttjats av många framstående forskare i andra länder. Databasen har utnyttjats i forskningsprojekt där stickprov samordnats. Det finns en studie av samband i uppbärande av arbetslöshetsunderstöd över generationerna där motsvarande stickprov tagits fram från en databas vid *Statistics Canada*. En annan studie har dragit samordnade stickprov

ur *British Household Panel*, University of Essex för att studera inkomströrlighet bland äldre. I en annan analys har arbetskraftsundersökningen i Schweiz utnyttjats. I ett pågående projekt analyseras fattigdom bland invandrare till Sverige och Danmark där de danska data finns vid Institute for Local Government Studies, Copenhagen och Department of Economics, University of Aarhus. Ett annat pågående projekt sker samordning av datauttag med Statistikcentralen, Helsingfors, Finland. Databasens dokumentering bör i tillämpliga delar kunna användas för andra svenska databaser som utnyttjar SCBs inkomstregister. När det gäller studier av inkomster på hushållsnivå finns stora likheter med PSID i USA samt dess europeiska motsvarigheter i Tyskland och Storbritannien. Störst likhet har databasen nog med dess motsvarigheter i Danmark.

Nyttjande

Forskningsområden:

- invandrare på arbetsmarknad i trygghetssystem och socialtjänst
- Studier av inkomst, inkomstfördelning och fattigdom
- Intergenerationella samband
- Utvärdering av arbetsmarknadsutbildning

Uppskattningsvis 9–10 svenska och 5–7 utländska forskare har utnyttjat materialet under de senaste fem åren.

Finansiering

För vart och ett av åren 2002, 2003 och 2004 har anslag om 130 000 kr beviljats av Vetenskapsrådet. Beloppen har efter avdrag för förvaltningskostnader använts för uppdatering av databasen och dokumentation av densamma. Kostnaderna för den ursprungliga uppbyggnaden finansierade inom ett forskningsprojekt. För uppdatering och dokumentation har därefter särskilda anslag erhållits från Forskningsrådsnämnden. De totala kostnaderna för att köpa in data (främst hos SCB) ligger troligen i intervallet 1-2 miljoner kronor. En annan typ av kostnad är att det tar tid för en forskare att lära sig behärska materialet. Lönekostnader för sådant lärande har i regel rymts inom forskningsprojekt eller som del av doktorandstudier.

11.

Titel

Stockholm Birth Cohort Study

Värdinstitution

Institutet för social forskning (SOFI), Stockholms universitet och Centre for Health Equity Studies (CHESS) Karolinska Institutet.

Ändamål

Forskning (utveckling av data basen Metropolit).

Skapad

Skapades kontinuerligt från 1964 fram till 1986, år 2004-2005 uppdaterades databasen med så kallad sannolikhetsmatchning utan att observationerna identifierades.

Förväntad livslängd

Ej beslutat.

Ansvarig

Professor Sten-Åke Stenberg, Institutet för social forskning (SOFI), Stockholms universitet och Denny Vågerö, CHESS, Karolinska Institutet.

Samordning

Databasen har hela tiden byggts upp i ett internationellt samarbete. I dag bedrivs ett intensivt arbete för att samordna databasen med danska Metropolit på Köpenhamns universitet och med en motsvarande databas över barn födda i Aberdeen på 1950-talet (Children of the 50s). Samordningspotential: god, vi har i år börjat detta arbete.

Nyttjande

Forskningsområden: Mycket brett, men naturligtvis främst inriktat mot uppväxtvillkorens betydelse för förhållanden som vuxen (hälsa, inkomst, arbete etc).

Nyttjandefrekvensen idag inte så stor men vi ser en växande potential då vi lyckats uppdatera basen och då vi inlett ett internationellt samarbete med institutioner som har snarlika data.

Finansiering

Ifråga om personalkostnader finns stora finansieringsbehov och man planerar att söka för minst en assistent på SOFI och en på CHESS (institutionerna som delar på databasen).

Kostnader är omöjligt att bedöma då vi bland annat delar på utrymmet på institutets server. Investeringskostnad är omöjligt att uppskatta då arbetet pågått sedan 1964, men det rör sig om mycket stora belopp.

Finansiärer: många olika forskningsråd sedan mitten av 1960-talet, idag har vi ett mycket litet belopp för att utveckla det internationella samarbetet.

12.

Titel

Levnadsnivåundersökningen (LNU)

Värdinstitution

Institutet för social forskning (SOFI), Stockholms universitet

Ändamål

Låginkomstutredningen – undersökning av levnadsförhållanden inom områden som hälsa, ekonomi, fritid, boende, politiskt deltagande och sysselsättning/arbetsförhållanden

Skapad

1968.

Förväntad livslängd

I mån av finansiering.

Ansvarig Jan O. Jonsson och Michael Tählin, SOFI, Stockholms universitet.
Deponerad Hos SSD: Huvud-LNU 1968, 1974, 1981 och 1991.
Samordning Huvud-LNU2000 omfattar samarbete med Centre for Health Equity Studies, CHES, Stockholms universitet och Karolinska institutet, undersökningen av äldre, SWEOLD, omfattar samarbete med Aging Research Center, Karolinska institutet och CHES, Barn-LNU omfattar samarbete med CHES, Arbetsplatsundersökningen, APU, omfattar samarbete med Sociologiska institutionen, Stockholms universitet; Sysselsättningsbiografierna i huvud-LNU omfattar samarbete med Institutet för framtidsstudier och Sociologiska institutionen, Stockholms universitet. LNU har använts i följande internationella komparativa dataset: CASMIN; Luxembourg Income Study (LIS); The Rotterdam project on comparative studies in health inequality; "Large comparative database in social mobility" organiserad av Harry Ganzeboom och Donald Treiman

Nyttjande Forskningsområden: Arbetsmarknad, Social stratifiering, Familj, Hälsa mm. Databasen har resulterat i ca 50 avhandlingar, hundratals vetenskapliga artiklar och ett antal böcker. Har också använts i ett flertal statliga utredningar (Låginkomstutredningen, Maktutredningen; Kvinnomaktutredningen, Utredningen om den sociala snedrekryteringen till högre studier, Kommittén Valfärdslut, Läskommissionen). Ett stort antal sampublicationer har gjorts med forskare i andra länder.

Finansiering Uppskattningsvis 1 mkr (planering, efterbearbetning, kodning, rättning och dokumentation etc som utförs vid SOFI) för personalkostnader Årliga kostnader för hårdvara/mjukvara svårt att uppskatta.

13.
Titel *Super-APU (ingår i LNU)*
Värdinstitution Institutet för social forskning (SOFI), Stockholms universitet
Ändamål Registeruppföljning av APU1991.
Skapad 1999.
Förväntad livslängd Kommer att utökas/ersättas med ett nytt registerdataset som bygger på SCBs LOUISE databas. Denna uppdatering sker 2005.

Ansvarig Michael Tählin, SOFI, Stockholms universitet.
Samordning Databasen har byggts upp i samarbete med Sociologiska institutionen, Stockholms universitet.

Nyttjande Forskningsområde: arbetsmarknad.
Finansiering Årliga personalkostnader svårt att urskilja. Datainköpen 2005 beräknas kosta > 1 mkr.

14.
Titel *Longitudinell studie av arbetslösa 1992, 1993 och 2001*
Värdinstitution Institutet för social forskning (SOFI), Stockholms universitet.
Ändamål Forskning.
Skapad Vid intervjuerna 1992, 1993 och 2001.
Förväntad livslängd För evigt (men vi kommer att slutföra dokumentationen och aidentifiera under 2006 och planerar inga fler intervjuer).

Ansvarig Professor Sten-Åke Stenberg, Institutet för social forskning (SOFI), Stockholms universitet.
Deponerad Intervjun 1992 finns hos SSD, vi planerar att i år lämna in 1993 till SSD.
Samordning Egentligen inget samarbete med forskare från andra länder, men en del inspiration hämtades från Duncan Gallies forskning på Nuffield college Oxford University. Samordning sker med annan databas på SOFI (Levnadsnivåundersökningen). Samordningspotentialen är god, man kan naturligtvis försöka standardisera dokumentation etc.

Nyttjande Forskningsområden: sociologisk arbetsmarknadsforskning (hälsa, social rörlighet etc) Ifråga om nyttjandefrekvensen så har bland annat har en licentiatavhandling och tre doktorsavhandlingar producerats på materialet.

Finansiering Personalkostnader: den här databasen skulle kräva cirka ett år av en assistent för att sammanställas och göras tillgänglig. Kostnader är omöjligt att bedöma då vi bland annat delar på utrymmet på institutets server. Investeringskostnad: cirka 1 miljon per intervju till SCB och sedan vår egen arbetskraft skulle kunna leda till ca 4 miljoner.
 Finansiärer: Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS) och dess föregångare, dåvarande Rådet för arbetslivsforskning (RALF).

15.

Titel

Utdrag ur FoB, Folk och bostadsräkningen 1960, 1970, 1980 länkade med dödsorsaker från Socialstyrelsen dödsorsaksregister

Värdinstitution

CHESS, the Centre for Health Equity Studies, Karolinska Institutet och Stockholms universitet.

Skapad

1985.

Ansvarig

Denny Vågerö.

Samordning

Databasen är länkad data från SCB och Socialstyrelsen. Dokumentationen bygger på källornas material.

Nyttjande

Forskning om sociala bestämningsfaktorer till ohälsa och dödlighet, livsförloppsanalyser.

Finansiering

CHESS har en databasansvarig anställd, vilket utgör en helårstjänst. Dessutom sker ett omfattande databasarbete inom varje forskningsprojekt vilket varierar över tid men som sammanlagt uppgår till ytterligare en till två helårstjänster. Förutom personalkostnader tillkommer kostnader för inköp av databaser från exempelvis SCB och Socialstyrelsen, samt kostnader för direkt datainsamling. För 2003 rör de sig om cirka 1,5 miljoner kr och för 2004 ca 1 miljon kr i direkta kostnader.

Finansiärer: databaserna på CHESS finansieras genom anslag från Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS), Vetenskapsrådet, Riksbankens Jubileumsfond och Systembolaget (SRA).

16.

Titel

Utdrag ur FoB, Folk och bostadsräkningen 1960, 1970, 1980, 1985 länkade med data ur Utbildningsregistret och the Swedish Medical Birth Register

Värdinstitution

CHESS, the Centre for Health Equity Studies, Karolinska Institutet och Stockholms universitet.

Skapad

1992.

Ansvarig

Denny Vågerö.

Samordning

Databasen är länkad data från SCB och Socialstyrelsen. Dokumentationen bygger på källornas material.

Nyttjande

Forskning om sociala bestämningsfaktorer till ohälsa och dödlighet, livsförloppsanalyser.

Finansiering

CHESS har en databasansvarig anställd, vilket utgör en helårstjänst. Dessutom sker ett omfattande databasarbete inom varje forskningsprojekt vilket varierar över tid men som sammanlagt uppgår till ytterligare en till två helårstjänster. Förutom personalkostnader tillkommer kostnader för inköp av databaser från exempelvis SCB och Socialstyrelsen, samt kostnader för direkt datainsamling. För 2003 rör de sig om cirka 1,5 miljoner kr och för 2004 ca 1 miljon kr i direkta kostnader.

Finansiärer: databaserna på CHESS finansieras genom anslag från Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS), Vetenskapsrådet, Riksbankens Jubileumsfond och Systembolaget (SRA).

17.

Titel

SWEOLD Undersökningen om Äldres Levnadsvillkor 1992, 2002 och 2004

Beskrivning

SWEOLD är en speciell intervjuundersökning om levnadsvillkoren bland dem som tidigare medverkat i Levnadsnivåundersökningen (LNU) men blivit äldre än 75 år. Precis som i LNU är det paneldesign, vilket innebär att äldres förhållanden kan analyseras i relation till deras förhållanden tidigare i livet (1968, 1974, 1981, 1991, 2000).

Värdinstitution

CHESS, the Centre for Health Equity Studies, Karolinska Institutet och Stockholms universitet.

Skapad

1992.

Ansvarig

Olle Lundberg.

Samordning

Databasen byggs upp i samarbete med socialgerontologerna på Aging Research Center, Karolinska Institutet, samt med Levnadsnivågruppen vid Institutet för social forskning. Dokumentation i form av kodböcker och annat material som beskriver datafångsten.

Nyttjande

Forskning om välfärd, åldrande, sociala förhållanden, sociala bestämningsfaktorer till ohälsa och dödlighet, livsförloppsanalyser.

Finansiering

CHESS har en databasansvarig anställd, vilket utgör en helårstjänst. Dessutom sker ett omfattande databasarbete inom varje forskningsprojekt vilket varierar över tid men som sammanlagt uppgår till ytterligare en till två helårstjänster. Förutom personalkostnader tillkommer kostnader för inköp av databaser från exempelvis SCB och Socialstyrelsen, samt

kostnader för direkt datainsamling. För 2003 rör de sig om cirka 1,5 miljoner kr och för 2004 ca 1 miljon kr i direkta kostnader.

Finansiärer: databaserna på CHESS finansieras genom anslag från Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS), Vetenskapsrådet, Riksbankens Jubileumsfond och Systembolaget (SRA).

18.

Titel

S:t Petersburgs Cohort Study

Värdinstitution

CHESS, the Centre for Health Equity Studies, Karolinska Institutet och Stockholms universitet.

Skapad

2000.

Ansvarig

Denny Vågerö.

Samordning

Databasen är ett samarbetsprojekt med the Institute of Experimental Medicine i S:t Petersburg.

Nyttjande

Forskning om sociala bestämningsfaktorer inom samhällsliv och medicin.

Finansiering

CHESS har en databasansvarig anställd, vilket utgör en helårstjänst. Dessutom sker ett omfattande databasarbete inom varje forskningsprojekt vilket varierar över tid men som sammanlagt uppgår till ytterligare en till två helårstjänster. Förutom personalkostnader tillkommer kostnader för inköp av databaser från exempelvis SCB och Socialstyrelsen, samt kostnader för direkt datainsamling. För 2003 rör de sig om cirka 1,5 miljoner kr och för 2004 ca 1 miljon kr i direkta kostnader.

Finansiärer: databaserna på CHESS finansieras genom anslag från Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS), Vetenskapsrådet, Riksbankens Jubileumsfond och Systembolaget (SRA). Även utländsk finansiering förekommer. Uppdateringen av the S:t Petersburgs Cohort Study har skett genom anslag från MacArthur Foundation.

19.

Titel

HSLA Hälsa, sjukdom, inkomst och arbete

Beskrivning

Databasen är skapad genom länknings mellan och utdrag ur följande databaser:

- Generationskoppling från flergenerationsregistret
- FoB, Folk och bostadsräkningen 1960, 1980, 1985 och 1990
- Louise, Longitudinell databas för utbildning, inkomst och sysselsättning, åren 1990 till 2002
- Inkomst och förmögenhetsdata 1980, 1990 ur RTB (Registret över totalbefolkningen)
- Dödsorsaksregistret, dödsorsaker 1980 och 1990
- Patientregistret, sjuktilfällen 1990 till 2002

Värdinstitution

CHESS, the Centre for Health Equity Studies, Karolinska Institutet och Stockholms universitet.

Skapad

2004.

Ansvarig

Denny Vågerö.

Samordning

Databasen är ett samarbetsprojekt med the Institute of Experimental Medicine i S:t Petersburg.

Databasen är länkad data från SCB och Socialstyrelsen. Dokumentationen bygger på källornas material.

Nyttjande

Forskning om sociala bestämningsfaktorer till ohälsa och dödlighet, livsförloppsanalyser.

Finansiering

CHESS har en databasansvarig anställd, vilket utgör en helårstjänst. Dessutom sker ett omfattande databasarbete inom varje forskningsprojekt vilket varierar över tid men som sammanlagt uppgår till ytterligare en till två helårstjänster. Förutom personalkostnader tillkommer kostnader för inköp av databaser från exempelvis SCB och Socialstyrelsen, samt kostnader för direkt datainsamling. För 2003 rör de sig om cirka 1,5 miljoner kr och för 2004 ca 1 miljon kr i direkta kostnader.

Finansiärer: databaserna på CHESS finansieras genom anslag från Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS), Vetenskapsrådet, Riksbankens Jubileumsfond och Systembolaget (SRA).

20.

Titel

UBCoS Multigen - Uppsala Birth Cohort Study – Multigen. Uppföljning av efterkommande generationer till individerna i Uppsala Birth Cohort Study

Beskrivning

Databasen är skapade genom länkning till flergenerationsregistret och har länkats till följande register:

- FoB, Folk och bostadsräkningen 1960, 1970, 1980 och 1990
- Utbildningsregistret 1985 till 1989
- Yrkesregistret 2001
- Louise, Longitudinell databas för utbildning, inkomst och sysselsättning, åren 1990 till 2001
- Värnpliktsdata 1968 till 2004
- Dödsorsaksregistret, dödsorsaker 1961 och 2002
- Patientregistret, sjukfall 1961 till 2002
- Medicinska födelseregistret 1973 till 2002

Värdinstitution

CHES, the Centre for Health Equity Studies, Karolinska Institutet och Stockholms universitet.

Skapad

2004.

Ansvarig

Ilona Koupil.

Samordning

Databasen är länkad data från SCB, Socialstyrelsen och Pliktverket. Dokumentationen bygger på källornas material. Databasen är upprättad i samarbete med Uppsala universitet, London School of Hygiene and Tropical Medicine och Karolinska Institutet. Databasen är upprättad i samordning med Uppsala Birth Cohort Study (Uppsala universitet).

Nyttjande

Forskning om sociala bestämningsfaktorer inom samhällsliv och medicin

Finansiering

CHES har en databasansvarig anställd, vilket utgör en helårstjänst. Dessutom sker ett omfattande databasarbete inom varje forskningsprojekt vilket varierar över tid men som sammanlagt uppgår till ytterligare en till två helårstjänster. Förutom personalkostnader tillkommer kostnader för inköp av databaser från exempelvis SCB och Socialstyrelsen, samt kostnader för direkt datainsamling. För 2003 rör de sig om cirka 1,5 miljoner kr och för 2004 ca 1 miljon kr i direkta kostnader.

Finansierare: databaserna på CHES finansieras genom anslag från Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS), Vetenskapsrådet (VR), Riksbankens Jubileumsfond (RJ) och Systembolaget (SRA).

21.

Titel

Välfärdsstater, Välfärdstjänster och välfärdsutfall

Beskrivning

Flera delar i form av utdrag ur följande separata databaser:

- HUT, Hushållens utgifter 2003 Utbildningsregistret 1985 till 1989
- HEK, Inkomstfördelningsundersökningen 1999 till 2002
- AM, Arbetsmiljöundersökningen 1991, 1993, 1995, 1997, 1999, 2001 och 2003
- ULF, Undersökningar om Levnadsförhållanden 1988 till 2003
- Barn ULF 2000

Värdinstitution

CHES, the Centre for Health Equity Studies, Karolinska Institutet och Stockholms universitet.

Skapad

2005.

Ansvarig

Johan Fritzell.

Samordning

Data är inköpt från SCB. Dokumentationen bygger på källornas material. Databasen är upprättad i samarbete med Institutet för Framtidsforskning.

Nyttjande

Forskning om välfärd, sociala förhållanden, sociala bestämningsfaktorer till ohälsa och dödlighet, livsförloppsanalyser.

Finansiering

CHES har en databasansvarig anställd, vilket utgör en helårstjänst. Dessutom sker ett omfattande databasarbete inom varje forskningsprojekt vilket varierar över tid men som sammanlagt uppgår till ytterligare en till två helårstjänster. Förutom personalkostnader tillkommer kostnader för inköp av databaser från exempelvis SCB och Socialstyrelsen, samt kostnader för direkt datainsamling. För 2003 rör de sig om cirka 1,5 miljoner kr och för 2004 ca 1 miljon kr i direkta kostnader.

Finansierare: databaserna på CHES finansieras genom anslag från Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS), Vetenskapsrådet (VR), Riksbankens Jubileumsfond (RJ) och Systembolaget (SRA).

22.

Titel

The Stockholm Metropolitan Area Database

Beskrivning

Registerdata från SCB för individer bosatta inom Stockholms län under perioden 1990-1999. Omfattar ca 1 500 000 individer i åldrar 16-65 år. Data avser information om individernas demografiska och socioekonomiska karakteristika.

Värdinstitution

Sociologiska institutionen, Stockholms universitet.

Ändamål

Studera sociala problem och deras drivkrafter i den sociala omgivningen.

Skapad

2000.

Förväntad livslängd

Kommer att utökas med data t.o.m. 2003 och kompletteras med nya variabler. Databasen bygger på SCBs LOUISE databas. Uppdateringen kommer att ske under 2005 och kommer att omfatta nya uppgifter om bl a arbetsmarknad, företagsägande och brottslighet.

Ansvarig

Peter Hedström och Ryszard Szulkin.

Samordning

Utökningen av databasen sker i samarbete med Nuffield College, Oxford University.

Nyttjande

Forskningsområde: arbetsmarknad, sociala problem, etniska relationer.

Finansiering

Svårt att urskilja vilka de årliga personalkostnaderna är. Investerings-/uppbyggnadskostnader: datainköpen 2005 beräknas kosta 500 000 kr.

23.

Titel

Undersökningar av levnadsförhållanden (ULF)

Beskrivning

Sociologiska institutionen har sedan länge ett långt drivet samarbete med SCB vad gäller den så kallade ULF. ULF har genomförts årligen sedan mitten av 1970-talet och omfattar idag över 200 000 intervjuer med ett representativt urval av den svenska befolkningen. Vid ett par tillfällen, år 1998 samt åren 2002 och 2003 har sociologiska institutionen varit delaktig i utformandet av själva undersökning. ULF har dock en speciell status då SCB är registerhållare och ULF ingår som en del av den offentliga statistiken. Tillgänglighet och andra frågor kring nyttjande kontrolleras därför av SCB.

Värdinstitution

Sociologiska institutionen, Umeå universitet.

Skapad

I mitten av 1970-talet.

24.

Titel

Långtidsstudien Ditt land och Ditt liv

Beskrivning

Databasen har skapats och kontinuerligt byggts ut inom ramen för verksamheten på företaget FSI (Forskningsgruppen för Samhälls- och Informationsstudier), ägd av Torsten Österman. En kort tid före sin död donerade Torsten Österman databasen till Sociologiska institutionen vid Stockholms universitet. En stiftelse bildades för detta ändamål i oktober 2003. I uppgörelsen ingår att FSI fortsätter sin datainsamlingsverksamhet och årligen förser Sociologiska institutionen med nya data.

Värdinstitution

Sociologiska institutionen, Stockholms universitet.

Ändamål

Dess syfte är att utgöra underlag för analyser av samhällsutvecklingen och konsekvenserna därav för attityder, värderingar, informationsströmmar, vanor och levnadsförhållanden.

Skapad

Databasen innehåller i vissa fall data från 1955 och fram till nutid. De flesta dataserierna startade dock under 1970-talet. Sedan hösten 1993 har mätningarna ägt rum kontinuerligt (varje vecka). Datainsamlingen har sedan dess delats upp i ett rullande schema där frågeinnehållet sprids i ett 40-tal oberoende delurval under respektive år.

Förväntad livslängd

Kommer årligen att utökas med ytterligare data från FSI under överskådlig tid. Villkor för detta är att ekonomiska medel kan erhållas för kostnader i samband med dokumentering, handhavande och för att göra databasen tillgänglig för forskarvärlden. Dessa medel finns inte för närvarande.

Ansvarig

Carl le Grand (carl.le.grand@sociology.su.se)

Deponerad

Enligt Torsten Österman är delar av databasen deponerad på SSD, men är mycket dåligt dokumenterad och därmed inte användningsbar.

Nyttjande

Frågeområdena spänner över ett vitt spektrum, lämpat för såväl specialiserade som tvärvetenskapliga ansatser. Frågorna innefattar attityder och värderingar, levnadsförhållanden, vanor, sakföreställningar, relationer m.m. som är av relevans inom flera discipliner, såsom statsvetenskap, sociologi, historia, media och kommunikation, psykologi, ekonomi m.m. I en ansökan som FSI skickat in till Riksbankens jubileums fond 2001 nämns en rad forskare och institutioner utanför FSI som använt databasen. Under senare år har materialet kommit till användning också för studier vid olika universitetsinstitutioner. Vid Stockholms universitet har t ex ett flertal C-uppsatser genomförts och godkänts. I ansökan nämns

- expertgrupper med forskare som medverkat i utformningen av frågeinnehållet i databasen. Exempel på detta är under år 2001 rör teman som tobaksanvändning och fysisk rörelse. Personalkostnader uppgår till 390 000 kr för 2006 och därefter, då databasen blivit dokumenterad och tillgänglig för forskarsamhället, ca 95 000 kr per år. Årliga kostnader för hårdvara/mjukvara beräknas till ca 25 000 kr. Investerings-/uppbyggnadskostnad för databasen har varit ca 50 000 kr.
- Finansiering
- 25.
- Titel *Undersökning av 9:e klassare i Sverige*
- Värdinstitution Brottförebyggande rådet (BRÅ).
- Ändamål Mäta ungdomars självdeklarerade brottslighet och utsatthet för brott.
- Skapad Genomförs vart annat år sedan 1995.
- Förväntad livslängd Länge.
- Ansvarig Erik Grevholm och Jonas Ring.
- Samordning Databasen har tagits fram genom ett samarbete mellan BRÅ (1999, 2001, 2003) och Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet (1995, 1997). Det finns ingen samordning med andra nationella eller internationella databaser. Samordningspotentialen ifråga om anpassning av dokumentation och standarder till nationella och internationella databaser är oklar.
- Nyttjande Forskningsområde: har främst använts inom det kriminologiska ämnesområdet. Undersökningen har använts 5-10 gånger i Sverige de senaste 5 åren. Undersökningen har inte använts internationellt.
- Finansiering Databasen kostar inget i drift underhåll och support årligen (lagras på CD-skiva). Genomsnittlig årliga kostnaden för hårdvara och mjukvara uppgår till priset för en lagringsmedia samt licens för statistikprogram för att öppna databasen. Uppbyggnadskostnaden kan inte summeras ännu. Databasen kostar omkring 500 tkr per genomförandeår och planeras att fortsätta genomföras. Finansiärer: BRÅ och kriminologiska institutionen har finansierat undersökningen de år som respektive organisation har genomfört undersökningen.
- 26.
- Titel *Brottsoffer- och trygghetsundersökning*
- Värdinstitution Brottförebyggande rådet (BRÅ).
- Ändamål Mäta utvecklingen av utsatthet för brott, trygghet samt befolkningens inställning i kriminalpolitiska frågor.
- Skapad Planeras att genomföras första gången 2006, därefter årligen.
- Förväntad livslängd Länge.
- Ansvarig Erik Grevholm och Malena Carlstedt.
- Samordning Databasen planeras inte att tas fram i samarbete med någon annan. Det planeras inte finnas någon samordning med andra nationella eller internationella databaser. Samordningspotentialen till andra liknande nationella eller internationella databaser anses begränsade.
- Nyttjande Forskningsområde: troligtvis kommer databasen främst att användas inom det kriminologiska ämnesområdet.
- Finansiering I dagsläget vet vi ingenting om kostnaderna.
- 27.
- Titel *Individuell utveckling och adaptation (IDA)*
- Värdinstitution Psykologiska institutionen, Stockholms universitet
- Ändamål Att bidra till kunskapen om individuell utveckling, framförallt rörande anpassning i vid bemärkelse. Projektet är tvärvetenskapligt och inkluderar också frågeställningar som relaterar till psykisk och fysisk hälsa.
- Skapad 1965.
- Förväntad livslängd Analyser av IDA data förväntas pågå i många år framöver och nya datainsamlingar planeras, t ex av registerdata.
- Ansvarig Lars R. Bergman (programmet startades och leddes av David Magnusson 1963-1996).

<u>Samordning</u>	Databasen är huvudsakligen knuten till Psykologiska institutionen men vissa datainsamlingar har gjorts i samarbete med medicinska institutioner i Örebro och Uppsala.
<u>Nyttjande</u>	Samordningspotential finns genom kodböcker och tillgången på central databasexpertis. Forskningsområden: utvecklingspsykologi, kriminologi, epidemiologi, gynekologi och samhällsmedicin.
<u>Finansiering</u>	Databasen utnyttjas dagligen av forskare vid Stockholms universitet och Örebro universitet. Forskare i USA, Kanada och Finland utnyttjar databasen. Medel för underhåll och drift av databasen har mer eller mindre kontinuerligt beviljats men på en alltför låg nivå. Databasen finns på psykologiska institutionens stordator och i forskarnas PC (då i form av aidentifierade datafiler). Uppdatering av mjukvara görs emellanåt till en ringa kostnad. Kostnaden för IDA-programmet är svår att beräkna pga penningvärdesförändringar och att projekt som bara delvis utnyttjat IDA-data ingår. Baskostnaden för uppbyggnad och underhåll av databasen 1965-2004 ligger i storleksordningen 25-30 miljoner.

28.

<u>Titel</u>	<i>Betula</i>
<u>Värdinstitution</u>	Psykologiska institutionen, Stockholms universitet.
<u>Ändamål</u>	(1) Att studera utvecklingen av minne och hälsa i vuxenliv och hög ålder, (2) att bestämma riskfaktorer och tidiga tecken på demens, och (3) att göra premorbid mätning av minnesfunktion hos personer som råkar ut för skullskada eller utvecklar sjukdom som påverkar det centrala nervsystemet. 1988.
<u>Skapad</u>	1988.
<u>Förväntad livslängd</u>	Datainsamlingar görs vart femte år, 1988-1990, 1993-1995, 1998-2000, 2003-2005. Medel finns nu för en femte datainsamling 2008-2010. Om ytterligare medel beviljas kommer datainsamlingarna att fortsätta.
<u>Ansvarig</u>	Lars-Göran Nilsson.
<u>Samordning</u>	Databasen är ett resultat av samarbete mellan forskare från psykologiska institutionerna i Stockholm och Umeå, institutionen för klinisk vetenskap vid Umeå universitet, samt Aging Research Center vid Karolinska institutet. Samordning finns med en Biobank vid Umeå universitet och en Genbank vid University of Antwerpen. Samordningspotential finns genom kodböcker för varje sample i Betula-databasen.
<u>Nyttjande</u>	Forskningsområden: kognitiv psykologi, kognitiv neurovetenskap, genetik, neurofysiologi och hälsa. Databasen utnyttjas dagligen av forskare vid Stockholms universitet och Umeå universitet. Forskare i Belgien, Tyskland, Kanada, USA utnyttjar databasen cirka en gång per månad.
<u>Finansiering</u>	Medel för underhåll av databasen har periodvis beviljats. Medel för kontinuerlig drift och underhåll skulle behövas. För närvarande sköter projektledaren, Lars-Göran Nilsson, databasens underhåll. Databasen finns på redan tillgängliga datorer, dvs. inga speciella hårdvarukostnader för databasen. Uppdatering av mjukvara görs emellanåt till en ringa kostnad. Kostnaden för fyra datainsamlingar och därmed uppbyggnad av databasen beräknas hittills till cirka 35 miljoner kronor. Finansiärer: för de fyra genomförda datainsamlingarna Vetenskapsrådet (tidigare HSNR), Forskningsrådet för arbetsliv och samhälle (FAS), tidigare även Forskningsrådsnämnden, Riksbankens Jubileumsfond. För den planerade femte vågen av datainsamling har Vetenskapsrådet beviljat medel.

29.

<u>Titel</u>	<i>Demografiska databasen (DDB)</i>
<u>Beskrivning</u>	Demografiska databasen vid Umeå universitet (DDB) bygger upp, underhåller och tillgängliggör flera infrastrukturer för forskning: främst individdatabasen Popum och den aggregerade databasen Tabellverket, men även microfichearkiv över alla svenska kyrkböcker fram till år 1900 samt digitaliserade kopior av kyrkböcker för områden aktuella för inregistrering.
<u>Värdinstitution</u>	Samhällsvetenskapliga fakulteten, Umeå universitet.
<u>Ändamål</u>	Demografiska databasen har till uppgift att registrera och bearbeta huvudsakligen demografiska och historiska data för forsknings-, utbildnings- och arkivändamål samt att göra dessa data tillgängliga för forskare. Databasen skall även inom de fält, där datamaterialet finner sin användning, verka för vetenskapligt samarbete, samt där så är lämpligt, medverka till metodutveckling (UHÄ_FS 1990:8, 2§).

<u>Skapad</u>	Arbetet med att bygga Popum startade 1973, och uppbyggnaden fortsätter kontinuerligt genom inregistrering av nya församlingar och regioner. Tabellverket registrerades in 1985-1994. Pågående vidareförädling syftar främst till att skapa användarvänliga produkter.
<u>Förväntad livslängd</u>	Ingen begränsning finns för databasernas livslängd.
<u>Ansvarig</u>	Demografiska databasens föreståndare, professorn i historisk demografi Anders Brändström, tillika styresman för det tvärvetenskapliga Centrum för befolkningsstudier (CBS).
<u>Deponerad</u>	DDBs databaser finns inte deponerad vid några andra institutioner.
<u>Samordning</u>	Samordning med andra databaser finns redan idag i olika former, och ett arbete pågår med att öka utbytet. Diskussioner om anpassning av dokumentation och standarder förs med forskare och databasprojekt i flera länder, nu senast med sikte på metodsamordning för databaser med genealogisk information för genetisk forskning. Möjligheterna att koppla information i Popum till moderna register och olika typer av databaser håller på att utredas. Det gäller t ex Cancerregistret, Tvillingregistret, Flergenerationsregistret, Astrid-databasen vid Kulturgeografi, Umeå universitet, och folkräkningar under 1800- och 1900-talet. Ett exempel på en redan genomförd koppling är den till 1890 års folkräkning för Tuna församling i Västernorrlands län (www.foark.umu.se/folk/tunadatabaser.htm). Samordning görs givetvis mellan databaserna inom DDB. Det gäller bland annat dokumentation samt kodning och klassifikation av geografisk information, dödsorsaker och yrken. Ett generellt system för uppdatering av databaserna är under utveckling, ett system som bör kunna anpassas även till andra relationsdatabaser. Inom DDB har ett samordningsarbete påbörjats vad gäller geografiska koder och kartor. Ett stort behov finns dock vad gäller samordning med andra infrastrukturer som har geografiskt organiserad information. DDB deltar i ett internationellt samarbete kring klassificering av historiska yrken (HISCO) anpassad till modern yrkesklassifikation (ISCO). Gemensam klassifikation/kodning möjliggör samordning med andra svenska och utländska databaser. DDB tillhandahåller metoder och utbildning för inregistreringsprojekt i Sverige, t ex Arkivdata i Norrköping och Sundsvallsminnen i Sundsvall. Som en följd av sådana samarbeten växer gemensamma arbetsmetoder och kvalitetsnormer fram, liksom ett utbyte av färdigregistrerat material. Popum har dessutom stått som modell för uppbyggnad av liknande befolkningsdatabaser i andra länder. Stor samordningspotential finns vad gäller digitala kopior av källmaterial, t ex med SVAR, ifråga om digitaliseringsarbete, standarder, dokumentation, och utveckling av sökbarhet.
<u>Nyttjande</u>	Under de senaste 10 åren har omkring 150 större dataset sammanställts och levererats till svenska och utländska forskare. Under samma tid har 23 gästforskare från 14 länder (Australien, Canada, Kina, Danmark, England, Finland, Frankrike, Tyskland, Japan, Holland, Norge, Polen, Spanien och USA) vistats vid DDB under kortare eller längre perioder (upp till ett år). Forskarna kommer från discipliner som historia, kulturgeografi, epidemiologi, genetik, sociologi, ekonomisk historia, religionshistoria, pedagogik, antropologi och språkvetenskap. Socialhistorisk, historiedemografisk och epidemiologisk forskning, särskilt med fokus på fertilitet, mortalitet, familjestudier och migration har genererat den totalt sett största forskningsmängden under de gångna 30 åren. Åren 2000-2004 gjordes 30 specialbeställda uttag av data ur DDBs databaser till utländska forskare. Under samma tid gjordes 82 uttag till svenska forskare, varav tio i samarbete med utländska forskare. Dessutom har källfiler från Popum levererats till Centrum för lokalhistoria, Linköpings universitet, där de använts bl a för studentuppsatser. Båda databaserna tillgängliggörs också via webb-applikationer: Popum via betaltjänsten "Indiko" och Tabellverket via den fria tjänsten "Tabellverket på nätet". Månadsstatistik visar att det kontinuerligt finns närmare 200 registrerade användare uppkopplade mot Indiko. Ca 20% är forskare/lärare och studenter vid universitet och högskolor. Sedan 2004 har alla svenska universitet och högskolor fri tillgång till Indiko, dvs behöver inte registrera sig eller betala. Dessutom tillgängliggörs Indiko fritt via arkiv, bibliotek och skolor. Arkivet med microfiche utgör en viktig resurs både för det interna arbetet och för genetisk och annan forskning som har behov av att följa individer och släkter över lång tid och inom hela Sverige. Det används också av lokalhistoriker och släktforskande privatpersoner.
<u>Finansiering</u>	DDB är en stor infrastruktursatsning som framför allt finansieras genom årliga fakultetsanslag men även genom olika medelsansökningar från forskningsråd och fonder. Medel har även erhållits från Länsarbetsnämnderna i Norrbottens och Västerbottens län, Skellefteå och Kiruna kommuner. Finansieringen sker i huvudsak genom det samhällsvetenskapliga fakultetsanslaget, som redovisas som särskild post i fakultetens verksamhetsberättelse. I driften innefattas både utveckling av nödvändiga applikationer och beredning, inregistrering, länkning och ytterligare vidareförädling av materialet till en färdig databas. Kostnaderna i investeringsplanen för hårdvara och mjukvara för perioden 2003-2005 ligger på ca 720 tkr per år. Av dessa är ca 680 tkr kopplade till Popum (kostnader för den hårdvara och mjukvara

som behövs under arbetsprocessen från källa till färdig databas) och ca 40 tkr till Tabellverket. Summan är inte jämt fördelad under perioden och varierar från år till år. Det är komplicerat att exakt uppskatta de totala uppbyggnadskostnaderna för databaserna Popum och Tabellverket. Uppbyggnaden av Popum har pågått sedan starten 1973 och pågår fortfarande och för Tabellverket genomfördes uppbyggnaden i huvudsak mellan åren 1985 – 1995. För Tabellverket är den skattade uppbyggnadskostnaden för perioden 1985 – 1995 ca 41 mkr och för utveckling/underhåll 1996 – 2004 ca 19 mkr d.v.s. totalt 60 mkr.

Övrigt

Microfiche bör ersättas med digitala kopior av källmaterialen för att förbättra kvaliteten och livslängden på arkivet. I samband med digitaliseringen är det också viktigt att bygga upp en databas med referenser till de digitala kopiorna för att förenkla sökningen av material.

30.

Titel

The Parliamentary Democracy Data Archive

Beskrivning

Databasen innehåller information om 17 västeuropeiska länder (förutvarande EU och Island, Norge) och består av tidsserier från 1945-2000 om nationella regeringar, partifärg, koalitionsbildningar, hur regeringar styrs, varför de avgår och hur det går för dem i påföljande val.

Värdinstitution

Statsvetenskap, Umeå universitet.

Ändamål

Kartlägga allt från valsystem och regler för valkampanjer, parlamentets organisation, regler för regeringsbildningar, misstroendeförklaringar, maktordningen inom regeringen och hur regeringen kan styra statsförvaltningen.

Ansvarig

Torbjörn Bergman, Statsvetenskap, Umeå universitet.

Samordning

Databasen är uppbyggd av Torbjörn Bergman, professor Muller i Mannheim och professor Strom vid University of California, San Diego.

Övrigt

Projektet och data presenteras i *European Political Science*
<http://www.palgrave-journals.com/eps/journal/v4/n1/index.html>

31.

Titel

ASTRID

Värdinstitution

Kulturgeografiska institutionen, Umeå universitet.

Ändamål

Utveckling av dynamiska mikrosimuleringsmodeller.

Skapad

Nuvarande databas införskaffades 2001/2002. Vi har haft två tidigare databaser, den första levererades 1994.

Förväntad livslängd

För närvarande 2008, förlängning dock trolig.

Ansvarig

Professor Einar Holm, Kulturgeografiska institutionen, Umeå universitet. Två identiska kopior av databasen existerar, en vid kulturgeografiska institutionen i Umeå och en vid institutionens forskningsavdelning (SMC) i Kiruna. Där är fil.dr. Kirsten Holme lokalt ansvarig.

Samordning

Samordningspotentialen är ganska liten. All information i databasen består av individuella registeruppgifter från SCB. Ett av villkoren för användningen av databasen är att den inte samordnas med andra uppgifter eller görs tillgänglig utanför de två skyddade miljöer där den nu finns. Däremot är databasen en resurs i projektsamarbeten med externa forskare som då genomför sin del av arbetet med dataanalysen in situ i Kiruna eller Umeå. I detta sammanhang är den dokumentation av databasens innehåll som framställts viktig.

Nyttjande

Forskningsområden: mikrosimulering och agentbaserad modellering, befolkningsgeografi, ekonomisk geografi, miljökonsekvensanalys, effektbedömning av regional- social- och andra ekonomisk-politiska åtgärder.

Inom ramen för flera tillämpningsprojekt har utländska forskare arbetat med databasen i Kiruna och Umeå, sammanlagt ca 10 forskare.

Finansiering

Personalkostnader: Det finns en systemadministratör anställd, som inte bara sköter om databasen, utan även alla andra datorer och nätverk som finns vid institutionen.

Uppskattningsvis omfattar administration av databasen 25% av teknikerns tjänst. Detta är den basala administrationen av databasen. Uppläggningsen initialt krävde mer arbete, cirka en årsarbetskraft. I anslutning till databasens huvudändamål, att ge underlag för simuleringsmodeller har olika skraddarsydda databas- och GIS verktyg konstruerats. Till detta kommer programmering av själva simuleringsmodellerna. Sammantaget har detta motsvarat ca 10 årsarbetskrafter. Hårdvaran består av servrar och maskiner för simulering motsvarande en årlig kostnad på ca 100 sek. Kostnaden för standardprogramvara (statistik, GIS och programutveckling) är liten eftersom den till större delen finns tillgänglig via Universitetets centralt upphandlade programvarubibliotek. Kostnaden för intern programutveckling är

däremot en väsentlig del av projektkostnaden och motsvarar årligen en till två årsarbetskrafter. Själva inköpskostnaden för databasen är ca 2 miljoner sek plus 300 000 sek för årliga uppdateringar. Därutöver kommer personalkostnader enligt ovan som den dominerande kostnaden. Eftersom databasen innehåller integritetskänsliga uppgifter krävs speciella, slutna lokaler för servrar, nätverk och terminaler motsvarande en årskostnad på ca 75 000 kr. Finansiärer: huvudsakligen strukturfondsmedel och motfinansiering från departement och länsstyrelse, via mål 1 projektet SEDEN vid SMC i Kiruna. Mindre bidrag har därutöver erhållits via projekt- och fakultetsmedel. Strukturfondsfinansieringen har varit helt avgörande för att etablera databasen och dess modellutvecklingsmiljö.

32.

Titel

PLACE (PopuLation Chorology Economy)

Beskrivning

Databasen PLACE är en longitudinell databas innehållande årliga uppgifter kring avidentifierade individers ekonomiska, sociala, utbildningsmässiga och geografiska status. Till dessa uppgifter finns även uppgifter om individens arbetsmarknadsrelationer samt uppgifter om hushållets övriga medlemmar. Databasen är också uppbyggd för att kunna beskriva arbetsplatser där uppgifter om läge, bransch och ägandeförhållande finns angivet, dock alltid avidentifierat. Databasen innehåller data för individer och företag under perioden 1990 till 2002. Tillstånd att använda databasen i ett forskningsprojekt söks hos SCB. Uttag ur databas och analys utförs först då SCB givit projektet klartecken.

Värdinstitution

Kulturgeografiska institutionen, Uppsala universitet.

Ändamål

Studier av rummets och platsens betydelse för ekonomiska, sociala och övriga samhälleliga strukturer.

Skapad

1/9 2001.

Förväntad livslängd

Sex år, 2008.

Ansvarig

Anders Malmberg, Bo Malmberg, Göran Hammer och John Östh.

Samordning

Databasen är beställd tillsammans med IBF (Institutet för bostadsforskning) och Arbetslivsinstitutet i Norrköping.

PLACE-databasen består av flera olika av SCB levererade databaser nämligen:

- KULT_Louise (Individdatabas om bl a utbildning och inkomst)
- Kult_Bef (från RTB)
- Kult_Ind (från RTB)
- Kult_Doda (från RTB)
- KultAK9 (Grundskolebetyg)
- KULT_GYMN (Gymnasiebetyg)
- KULT__AST (arbetsställens geografiska placering)
- KULT_FASTTAX (Fastighetstaxeringsuppgifter)
- KULTBEF_BOENDE (Fastighetstaxeringsuppgifter)
- KULT_KCR (Koncernregister)
- KULT_INVUTV (Invandrings och utvandringsuppgifter)
- KUL_FAD (Data om arbetsställe)

Samordningen är framförallt skapad av SCB vilket innebär att internationell standard ifråga om utbildningsnomenklatur, branschindelning o.s.v. följs.

Nyttjande

Forskningsområden: Ekonomisk geografi, framförallt i riktning mot rumsliga förutsättningar för företagande samt arbetsmarknadsfrågor.

Nyttjandefrekvensen inom Sverige var låg under perioden 2001–2003 men ökande under senare tid. Under senare år har ett tiotal studier gjorts där delar av det empiriska materialet är hämtat från PLACE-databasen. Ingen alls nyttjandefrekvens bland forskare i andra länder.

Finansiering

Personalkostnader per år är kring 150 000 kronor. Genomsnittliga årliga kostnaderna för hårdvara och mjukvara kring 40 000 kronor. Investeringskostnaden är mellan 750 000 och 1 000 000 kronor. Övriga relevanta kostnader för databasen är konsultkostnader sammanlagt motsvarande 100 000 kronor.

Finansieringen av PLACE-databasen har delats av Kulturgeografiska institutionen i Uppsala, IBF i Gävle och Arbetslivsinstitutet i Norrköping.

33.

Titel

Värdinstitution

Ändamål

Arbetslivskohorten vid ALI

Arbetslivsinstitutet.

Syftet är att med hjälp av ett longitudinellt material följa ett urval personer i Sverige och beskriva hur deras arbetsituation förändras. Det innebär också att följa flöden in i och ut ur arbetslivet och söka förstå deras orsaker. En betoning finns också i detta projekt på att studera konsekvenser av olika organisatoriska och strukturella förändringar. Syftet är dessutom att analysera samspelet mellan förhållanden i och förhållanden utanför arbetslivet. Ca 5000 slumpmässigt valda personer ingår, i åldrarna 25-50 år.

Skapad

Tre mätningar är planerade under tre på varandra följande år med ett första mätår 2004 och ett sista 2006.

Ansvarig

Samordning

Huvudansvarig för uppbyggandet är Anders Wikman.

Det föresvävar oss att det i framtiden kommer att finnas ett intresse av att återkomma till dessa människor, kanske om 10 år kanske ännu senare. En sådan uppföljning kommer dock att ligga på andra forskare och kanske andra forskningsinstitutioner. Materialet används idag endast inom Arbetslivsinstitutet. Allt material kommer att arkiveras på Riksarkivet, för att skapa möjlighet för framtida utnyttjande.

Nyttjande

Finansiering

Endast begränsade analyser är hittills gjorda.

Omkostnaderna för respektive år ligger på ca 2 miljoner kronor, vilket inkluderar omkostnader för olika typer av registerkompletteringar och kodningar.

Finansiär: merparten av kostnaderna betalas via interna medel, men tillskott har också kommit från ett större forskningsstöd ifrån Forskningsrådet för arbetsliv och samhälle (FAS).

Övrigt

Allt material som finns på Arbetslivsinstitutet är avidentifierat.

34.

Titel

Värdinstitution

Ändamål

Livsloppsanalyser utifrån mönstringsdata

Arbetslivsinstitutet.

Utgångspunkten för materialet är mönstringsdata från dem som genomgick värnpliktmönstring 1969-1970, motsvarande 49 323 män mellan 18-20 år. Dessa har följts i olika folk- och bostadsräkningar samt inkomst- och förmögenhetsregister, dödsorsaksregistret, förtidspensionsregister, slutenvårdsregister mm. Det övergripande syftet är att belysa hur ogynnsamma förhållanden i barn- och ungdomen och egen socioekonomisk position är relaterade till dödlighet och sjuklighet längre fram i livet och i vilken utsträckning tidiga negativa förhållanden kan förklara den sociala ojämlikheten i hälsa.

Skapad

Materialet har byggts upp under en 10-årsperiod.

Ansvarig

Samordning

Tommas Hemmingsson.

Databasen har byggts upp och analyserats i samarbete med Karolinska institutet. Allt material kommer att arkiveras på Riksarkivet, för att skapa möjlighet för framtida utnyttjande.

Finansiering

En sammanlagd kostnad på totalt ca en halv miljon för databasen.

Finansiär: medel har erhållits från Socialvetenskapliga forskningsrådet (SFR) och Forskningsrådet för arbetsliv och samhälle (FAS).

Övrigt

Allt material som finns på Arbetslivsinstitutet är avidentifierat.

35.

Titel

Värdinstitution

Ändamål

Organisationsförändringars samband med sjuklighet och besvär

Arbetslivsinstitutet.

Materialet omfattar de personer som deltagit i SCBs Arbetsmiljöundersökningar och Undersökningar av arbetsorsakade besvär, vilket motsvarar mellan 2-300 000 personer. Till intervju- och enkätuppgifter finns kopplat registeruppgifter från SCBs LOUISE-system. Syftet är i första hand att beskriva samband mellan arbete, arbetsförhållanden och ohälsa, med särskild betoning på organisatoriska och strukturella förändringar inom arbetslivet.

Skapad

Materialet har byggts på under en följd av år. Men en startpunkt för den riktigt breda ansatsen kan sättas till 2002.

Förväntad livslängd

Sannolikt kommer materialet att byggas på ytterligare i framtiden och vi ser ett framtida tidsperspektiv för projektet på åtminstone 5 år.

Ansvarig

Samordning

Huvudansvarig för uppbyggande av materialet och analys är Anders Wikman.

Eftersom liknande material från LOUISE används av många förekommer en fortlöpan diskussion kring mät- och analysfrågor med forskare också utanför Arbetslivsinstitutet. Många gemensamma problem och svårigheter finns att förhålla sig till. Vårt material används idag

	endast internt inom Arbetslivsinstitutet. Allt material kommer att framledes arkiveras på Riksarkivet, för att skapa möjlighet för framtida utnyttjande.
<u>Nyttjande</u>	Materialet används av fler forskare på institutet. Allmänna översikter över analyser som är gjorda finns redovisade i "Arbetsliv och hälsa 2004" och SAFIR-rapporten "Den höga sjukfrånvaron – sanning och konsekvens".
<u>Finansiering</u>	Mer än en halv miljon (interna medel) har använts för att köpa material från SCB.
<u>Övrigt</u>	Allt material som finns på Arbetslivsinstitutet är avidentifierat.
36.	
<u>Titel</u>	<i>LOUISE (utdrag ur)</i>
<u>Värdinstitution</u>	Forskningsprogrammet Arbetsmarknadsrelationer, ett samarbetsprogram mellan Arbetslivsinstitutet, forskningsprogrammet tema rörlighet på arbetets marknad och Samhällsvetenskapliga fakulteten, Uppsala universitet.
<u>Ändamål</u>	Datamaterialet skall användas som empiriskt material vid det forskningsprojekt kring arbetslöshetens utbredning 1990 och framåt som bedrivs på Uppsala universitet. Det finns fortfarande stora kunskapsluckor avseende vissa aspekter rörande den empiriska kartläggningen av arbetslöshetens utbredning i Sverige under 1990-talet. Syftet är att med hjälp av LOUISE-data kartlägga arbetslöshetens utbredning i Sverige 1990 och framåt samt att kartlägga den grupp arbetslösa som slagits ut från arbetsmarknaden under 1990-talet men som var inne på arbetsmarknaden i början av 1990-talet. Ett annat syfte är att studera de som aldrig kom in på arbetsmarknaden, de som pendlat mellan åtgärder, arbetsmarknadspolitiska program, tillfälliga arbeten samt A-kassa. Finns det gemensamma drag hos dem som hamnat i denna typ av rundgång? Exempel på andra viktiga frågor som också kommer att göras till föremål för forskning är arbetskraftens rörlighet mellan olika arbetsmarknadssektorer över tiden och nyrekrytering av arbetskraft. Speciellt intresse kommer att ägnas vissa delsektorer av svensk arbetsmarknad som t ex äldreomsorg, musikindustri och detaljhandel. Vissa kommuner kommer att specialstuderas med avseende på arbetslöshet och arbetskraftens rörlighet såväl över tid som mellan olika branscher.
<u>Skapad</u>	Hösten 1999.
<u>Förväntad livslängd</u>	Så länge som vi får disponera data.
<u>Ansvarig</u>	Professor Lars Magnusson, Ekonomisk-historiska institutionen, Uppsala universitet, tel: 018-471 12 27, e-post: Lars.Magnusson@ekhist.uu.se FD Karsten Lundequist, Samhällsvetenskapliga fakulteten, Uppsala universitet, tel: 018-471 23 39, e-post: Karsten.Lundequist@uadm.uu.se
<u>Samordning</u>	SCB ansvarar för datafångsten och eventuell samordning med andra nationella och/eller internationella databaser.
<u>Nyttjande</u>	Forskningsområden: Ekonomisk-historia, nationalekonomi och statskunskap. Ett relativt stort antal forskningsinstitutioner använder sig av LOUISE.
<u>Finansiering</u>	Personalkostnader uppgår till ca 100 000 kr/år. Den genomsnittliga årliga kostnaden för hårdvara och mjukvara är ca 100 000 kr/år. Skattad investeringskostnad/uppbyggnadskostnad för databasen: 1,5–2 mkr. Finansiär: Arbetslivsinstitutet, Stockholm
37.	
<u>Titel</u>	<i>LOUISE (utdrag ur)</i>
<u>Värdinstitution</u>	Arbetslivsinstitutet (ALI) i Norrköping.
<u>Ändamål</u>	Datamaterialet skall användas som empiriskt material vid forskningsprojekten "Education and Labour market Transition", "Immigrants, Adult and Labour Market", "Sweden's Triple Helix". "Diversity and Social Inclusion", "The Study of Recruitment" och "Småföretagande I Mångfaldsperspektiv" med syfte att studera bland annat relationen mellan utbildning och arbetsmarknad, rekrytering till arbetslivet i relation till urbana regioner och småföretagande i mångfaldsperspektiv.
<u>Skapad</u>	Hösten 2001.
<u>Förväntad livslängd</u>	Så länge som vi får disponera data.
<u>Ansvarig</u>	Professor Carl-Ulrik Schierup, Arbetslivsinstitutet och Linköping Universitet (Tema Etnicitet), tel: 011-21 89 16, e-post: carl-ulrik.schierup@arbetslivsinstitutet.se Doktorand Alireza Behtoui, Linköpings universitet (Tema Etnicitet) och Arbetslivsinstitutet, tel: 011-21 89 21, e-post: alireza.behtoui@arbetslivsinstitutet.se
<u>Samordning</u>	SCB ansvarar för datafångsten.
<u>Nyttjande</u>	Forskningsområde: Sociologi, nationalekonomi och statskunskap.

Finansiering Ett relativt stort antal forskningsinstitutioner använder sig av LOUISE. Personalkostnader uppgår till ca 100 000 kr/år. Den genomsnittliga årliga kostnaden för hårdvara och mjukvara är ca 100 000 SEK/år. Skattad investerings-/uppbyggnadskostnad för databasen: 1,5–2 mkr.
Finansiär: Arbetslivsinstitutet, Norrköping.

38.

Titel

Skånes Demografiska Databas (SDD)

Värdinstitution

Samarbete mellan landsarkivet i Lund och Ekonomisk-historiska institutionen vid Lunds universitet och handhas vid den senare institutionen.

Ändamål

Studier av historiska, demografiska och ekonomiska förhållanden på mikronivå. SDD är en longitudinell databas på individ, familj och hushållsnivå för nio landsbygdsförsamlingar i västra Skåne mellan 1646 och 1895. Databasen har kontinuerligt utvidgats och fem församlingar används för närvarande omfattande 740,000 observationer av 210 variabler för 39,000 individer.

Skapad

Mitten av 1980-talet.

Förväntad livslängd

Den förväntade livslängden är mycket lång och SDD har nyligen beviljats medel från Vetenskapsrådet för att utvidga databasen för perioden 1895 till 1991.

Ansvarig

Professor Tommy Bengtsson och arbetet vid databasen övervakas av docent Martin Dribe och FD Patrick Svensson, samtliga vid ekonomisk-historiska institutionen. Professor Göran Broström vid statistiska institutionen, Umeå universitet, är ansvarig för statistiska frågor och docent Martin Lindström vid institutionen för samhällsmedicin, Universitetssjukhuset i Malmö och Lunds universitet, för medicinska frågor.

Samordning

Databasen är ett resultat av samarbete mellan forskare från ekonomisk-historiska institutionen vid Lunds universitet, från statistiska institutionen vid Umeå universitet och från institutionen för samhällsmedicin vid universitetssjukhuset i Malmö och Lunds universitet. Någon samordning med andra nationella eller internationella databaser finns inte men de ansvariga för SDD ingår i ett internationellt samarbete kring dokumentation och standardisering av databaser, lett av Kees Mandemakers vid Historical Sample of the Netherlands (HSN).

Nyttjande

SDD har använts av forskare inom olika akademiska discipliner, såväl humanistiska, samhällsvetenskapliga som medicinska. Akademiska forskare är välkomna att använda databasen och har ofta samarbetat med forskare från forskargruppen i befolkningsekonomi vid ekonomisk-historiska institutionen vid Lunds universitet. Totalt 24 akademiska forskare från ett antal universitet i sju länder har använt databasen. Databasen är också tillgänglig för studenter som skriver uppsatser, såväl som för allmänheten genom en web-sida. (www.ehl.lu.se/database/sdd.htm). Även om data inte kan laddas ned direkt så tillhandahåller hemsidan en beskrivning av databasen, en variabelista och kontaktinformation. Dessutom är källmaterialet (födelser, dödsfall och giftermål) tillgängligt direkt på Internet genom det genealogiska projektet *Demografisk Databas för Södra Sverige* (www.ddss.nu).

Finansiering

Förutom de ansvariga för databasen arbetar följande personer kontinuerligt med databasen. Databashantering och kvalitetskontroll utförs av Ingrid Melau och dokumentation av Madeleine Jarl. Excerpering av data utförs av Stefan Persson och Irene Håkansson. Sammantaget uppgår personalkostnaderna för drift, underhåll och support årligen till ca 1,5 miljoner kronor. De genomsnittliga årliga kostnaderna för hårdvara och mjukvara uppgår till ca 100,000 kronor och den sammanlagda investerings-/uppbyggnadskostnaden ligger kring ca 20 miljoner kronor.
Finansiärer: SDD har tidigare finansierats av Riksbankens Jubileumsfond, Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet och Arbetsmarknadsstyrelsen. Nu finansieras databasen av Vetenskapsrådet.

39.

Titel

Sveriges Longitudinella Invandrardatabas – SLI

Värdinstitution

Ekonomisk historiska institutionen, Lunds universitet.

Ändamål

Studier rörande invandrarnas integration i det svenska samhället. Ekonomisk assimilering, deltagande i socialförsäkringssystemet, demografiskt beteende osv.

Skapad

Januari 1997.

Förväntad livslängd

Mycket lång – beroende på fortsatt tillstånd från Datainspektionen och tillgång till forskningsmedel.

Ansvarig

Tommy Bengtsson (Tommy.Bengtsson@ekh.lu.se) och Kirk Scott (Kirk.Scott@ekh.lu.se).

<u>Deponerad</u>	Databasen har inte deponerats hos SSD. Enligt sekretessavtalet måste databasen förvaras av den ansvariga institutionen.
<u>Samordning</u>	Databasen används av forskare inom ekonomisk historia och nationalekonomi vid ekonomihögskolan i Lund och av forskare vid institutionen för samhällsmedicin vid Lunds universitet. Internationell samordning finns inte, eftersom databasen innehåller uppgifter som bara finns i Sverige. Viss nationell samordning är möjlig.
<u>Nyttjande</u>	SLI har använts för studier av invandrarnas ekonomiska integrering och deltagandet i socialförsäkringssystemet. Databasen ligger till grund för 3 doktorsavhandlingar, en licentiatavhandling, och ett antal artiklar. Databasen används kontinuerligt.
<u>Finansiering</u>	SLI har ingen egen budget. Kostnaderna för databasens underhåll har ingått som lönekostnader inom olika projekt, eftersom databasen används som grundmaterial. Genomsnittliga kostnaderna för hård/mjukvaror är cirka 100 000 kr/år. Kostnaderna för databasen hittills (fakturerad av SCB) uppgår till cirka 1 300 000 kr. Vi håller på med en uppdatering för vilken Vetenskapsrådet har anslagit 760 000 kr till uppdateringen.

40.

<u>Titel</u>	<i>Longitudinell databas över invandrare som anlände till Sverige fram till 1970 samt deras barn och barnbarn födda i Sverige</i>
<u>Värdinstitution</u>	Ekonomihögskolan, Nationalekonomi Växjö universitet.
<u>Ändamål</u>	Studera yrkeskarriär och socioekonomisk karriär över livsförlopp och mellan generationer bland invandrare och deras ättlingar födda i Sverige jämfört med infödda och deras ättlingar. 1989.
<u>Skapad</u>	
<u>Förväntad livslängd</u>	Fortsättningsvis.
<u>Ansvarig</u>	Statistiska Centralbyrån (SCB) är registeransvarig eftersom registret är personnummerbaserat.
<u>Deponerad</u>	Databasen har inte deponerats hos SSD. Enligt sekretessavtalet måste databasen förvaras av den ansvariga institutionen.
<u>Samordning</u>	Databasen är enbart ett resultat av forskare i nationalekonomi vid Växjö universitet. Registret har länkats till Socialstyrelsens dödsorsaksregister och till AMS Händeldatabas. Stor samordningspotential eftersom det är ett personnummerbaserat register som löpande uppdateras och som kan kopplas till andra nationella register.
<u>Nyttjande</u>	Forskningsområden: migrations och arbetsmarknadsområdet.
<u>Finansiering</u>	Personalkostnader: varierar starkt beroende på hur höga marginalkostnaden är för varje ny beställning som görs hos den registeransvarige (SCB). Investeringskostnad var troligen mer än en miljon kronor. Finansiärer: bla Riksbankens Jubileumsfond, Socialvetenskapliga forskningsrådet och Forskningsrådsnämnden.

41.

<u>Titel</u>	<i>Befolkningsdatabas 2000 och Befolkningsdatabas 2004</i>
<u>Värdinstitution</u>	Samhällsmedicinska enheterna vid Landstingen i CDUST-län (Landstingen i Uppsala, Sörmlands, Västmanlands, Värmlands och Örebro län) men bearbetas av forskare vid Karlstads universitet och Mälardalens högskola.
<u>Ändamål</u>	Studier av hälsa-levnadsvanor och livsvillkor.
<u>Skapad</u>	2000 respektive 2004.
<u>Förväntad livslängd</u>	Minst 30 år.
<u>Ansvarig</u>	Ett antal personer vid de olika landstingen. Ansvarig vid Karlstads universitet är Staffan Janson.
<u>Samordning</u>	Samarbete mellan forskare inom landstingen i CDUST-län samt forskare vid Karlstads universitet och Mälardalens högskola. Samordning finns med följande andra databaser: RFV, SoS m fl. God samordningspotential finns till andra nationella och internationella databaser.
<u>Nyttjande</u>	Forskningsområden: befolkningens hälsa, levnadsvanor och livsvillkor. Nyttjandefrekvens inom Sverige och internationellt ständigt sedan 2000.
<u>Finansiering</u>	Årliga personalkostnader för drift och support samt för mjuk- och hårdvara är låg. Investerings-/uppbyggnadskostnad uppskattas till 5-6 mkr. Finansiärer: landstingen i CDUST-län.

- 42.
- Titel *SVEA – rättsdatabas för svenska domstolars avgöranden i samerättsliga frågor*
- Beskrivning Som en del av Mittuniversitetets långsiktiga strategiska satsning inom rättsvetenskap har universitetet tagit initiativ till att etablera denna rättsdatabas.
- Värdinstitution Institutionen för samhällsvetenskap, Mittuniversitetet.
- Ändamål Rättsvetenskaplig forskning.
- Skapad 2005, förstudie aktuell.
- Förväntad livslängd 2005-2025.
- Ansvarig Eivind Torp.
- Samordning SVEA är ett direkt resultat av ett internationellt samarbete mellan rättsvetenskap vid Mittuniversitetet och juridiska fakulteten vid universitetet i Tromsø. Vid universitetet i Tromsø finns en motsvarande databas redan etablerad. Ett resultat av samarbetet är att databasernas struktur och söksystem blir identiska, samtidigt som de kommer att länkas mot varandra.
- Nyttjande Forskningsområde: rättsvetenskap.
- Finansiering Medel har erhållits från Riksbankens Jubileumsfond och Sametinget/EG strukturfonder för att genomföra en förstudie för projektet.
- 43.
- Titel *Learning systems and life situation (Senegal-studien)*
- Värdinstitution Institutionen för Internationell pedagogik, Stockholms Universitet.
- Ändamål Forskningsändamål.
- Skapad Studien startade 1980/81. Därefter har databasen kompletterats med uppföljande data 1989/90 och 1999/2000.
- Förväntad livslängd I SISS, där data nu ligger, är det risk för att filerna snart inte är tillgängliga längre.
- Ansvarig Professor Holger Daun.
- Samordning En kopia ska sändas till CONGAD, ett samordningsorgan för frivilligorganisationer i Senegal.
- Nyttjande Forskningsområden: Utbildning, icke-formell utbildning, lärande, human development.
- Finansiering Finansiering behövs för att rensa och omstrukturera data och överföra dataset till SPSS till en engångskostnad på 50 000 kr. Den genomsnittliga årliga kostnaden för hårdvara och mjukvara beräknas till 2 000–3 000 kr. Datainsamling och uppbyggnad under tiden 1981-2001 har uppgått till ca 1,5 mkr (inkl datainsamling, bearbetning och analys). Överföring av kunskap om databasen som nu ligger på en enda person: ca 20 000 kr. Om överföring av denna kunskap ska ske till partners i Senegal, blir kostnaden ytterligare 50 000 kr. Finansiärer: SAREC och Sida-SAREC.
- 44.
- Titel *Test och provarkivet från Statens Försöksskola i Linköping*
- Beskrivning Dokumentarkivet innehåller såväl rådata, dataförteckning som sammanställningar och bearbetade rapporter.
- Värdinstitution Institutionen för beteendevetenskap (IBV), Linköpings universitet.
- Ändamål För att bedriva forskning och försöksverksamhet rörande inlärningsmetoder och undervisningsorganisation.
- Skapad 1958-1968.
- Förväntad livslängd Lång, ovärderlig för tidskomparativ forskning.
- Ansvarig Ulla Britt Persson, institutionen för beteendevetenskap, Linköpings universitet.
- Nyttjande Forskningsområde: skolforskning, unik möjlighet till historiska och nationella jämförelser beträffande elevers prestationer i samtliga skolämnen etc. Nyttjandefrekvensen har varit låg de senaste fem åren.
- Finansiering Lagringskostnader finns.
Finansiär: Utbildningsdepartementet.
- Övrigt Data inte inlagt på elektroniska filer.

45.

Titel

Nationella utvärderingen 2003

Värdinstitution

Skolverket, enheten för resultatbedömning, Centrum för musikpedagogisk forskning, Kungliga Musikhögskolan.

Ändamål

Nationell utvärdering av grundskolan/Nationell utvärdering av musikundervisningen i grundskolans år 9.

Skapad

2003 (repeatstudier genomförda utifrån databas insamlad 1992).

Förväntad livslängd

Databasen är avsedd för jämförande och longitudinella studier sedda över tioårsperioder.

Ansvarig

Avdelningschef Staffan Lundh, registeransvarig Daniel Gustafsson vid Skolverket samt ämnesansvarig Ralf Sandberg vid Centrum för musikpedagogisk forskning, Kungliga Musikhögskolan i Stockholm.

Samordning

Centrum för musikpedagogisk forskning (MPC) vid Kungl. Musikhögskolan i Stockholm i samarbete med Musikhögskolan i Malmö, Institutionen för undervisningsprocesser, kommunikation och lärande vid Lärarhögskolan i Stockholm, Institutionen för pedagogik och didaktik vid Göteborgs universitet, Institutionen för pedagogik vid Lärarhögskolan i Malmö, Institutionen för estetiska ämnen vid Umeå universitet, Institutionen för hushållsvetenskap vid Göteborgs universitet, Institutionen för pedagogik och didaktik vid Göteborgs Universitet och Institutionen för idrott och hälsa vid Örebro universitet. Internationell jämförande studier kan göras med databaser som PISA, TIMSS och PIRLS (se Skolverkets hemsida för närmare information).

Nyttjande

Forskningsområde: har används för musikpedagogisk forskning och läroplansteoretisk forskning samt processtudier inom grundskolans verksamhet med jämförande studier över en tioårsperiod.

Kontinuerlig användning av databasen sedan insamlingen 2003 (repeatstudier har också genomförts med databas insamlad 1992).

Finansiering

Personalkostnader: kostnaderna ligger på Skolverket. Institutionens kostnader är inköp/hyra av SPSS-program samt uppdatering av datorer.

Investeringskostnad: kostnaderna ligger på Skolverket.

Finansiär: skolverket.

Bilaga 2: Utdrag ur inkomna svar på förfrågan om infrastrukturer inom humanvetenskaperna

1.

Titel

HUMLab

Beskrivning

HUMLab symboliserar ett nytt slags humaniora i en tid då det blir allt viktigare att kunna hantera komplexa teman, mångdisciplinärt arbete, stora och fragmenterade datamängder, och vida kulturella och historiska sammanhang. HUMLab är en utvecklings- och forskningsplattform för humaniora och informationsteknik. Utgångspunkten är informationsteknik som studieobjekt, verktyg, medium och kulturellt laboratorium. Arbetet sker i en teknisk och intellektuellt sprudlande studiomiljö. Viktiga teknikområden inkluderar geografiska informationssystem, s.k. datamining, visualisering, virtuella världar och konceptuella gränssnitt till rika datamängder. Ämnen inbegriper exempelvis kommunikation i digitala miljöer (där stora mängder data hanteras), visualisering av tid och rum (för t ex kulturhistoriska projekt), kollaborativ konst i digitala miljöer, analys av datorspel, nätverksanalys (t ex intellektuella nätverk) och kroppslighet i virtuella världar

Värdinstitution

Humanistiska fakulteten, Umeå universitet.

Ansvarig

Humanistiska fakulteten, Umeå universitet (via Lars-Erik Edlund).

Samordning

Samverkan är omfattande och inbegriper lokalt (förutom Humanistisk fakultet) bl a Demografiska databasen, Datavetenskap, Designhögskolan, Forskningsarkivet och Informatik. HUMLab är en representant för det som har kallats "Big Humanities" och som kännetecknas av stora kollaborativa projekt, samverkan över ämnes- och fakultetsgränser och ett teknisknära och tematiskt arbetssätt.

Nyttjande

En viktig del av HUMLabs verksamhet är driften av en blandad teknik- och studiomiljö av mycket hög klass som är tillgänglig 24 timmar om dygnet året runt för såväl forskare, studenter och konstnärer. För närvarande har HUMLab knappt 500 användare (från drygt 60 ämnen och institutioner) förutom de som deltar i seminarier, kurser och dylikt. Faktum är att HUMLab står mycket starkt ur ett internationellt perspektiv inom ett område som är under stark tillväxt. Det internationella nätverket är också synnerligen starkt och många internationella forskare bidrar att göra HUMLab till en internationell nodpunkt för "digital kultur". Många av gästerna tillhör det internationella toppskiktet (t ex Katherine Hayles, UCLA, Jeffrey Schnapp, Stanford, Henry Jenkins, MIT, och Helen Kennedy, University of the West of England). Sedan länge har HUMLab i praktiken varit ett nationellt centrum inom området och behovet av nationell samordning är också starkt.

Finansiering

Under uppbyggnadstiden har HUMLab bl. a. fått bidrag på 4,5 mkr från Kempestiftelserna och 5 miljoner kr från Riksbankens Jubileumsfond i infrastrukturellt stöd. Kostnaden för direkt drift av teknikmiljön och därmed associerad support ligger på ca 2 mkr per år. Den årliga investeringskostnaden ligger på ca 1 mkr per år. Under den närmaste tiden finns behov av att förutom löpande uppgraderingar och nyanskaffning också att göra en större investering i en utbyggnad som skulle skapa unika möjligheter att ge gestalta, analysera och ge historisk och kulturellt sammanhang till informationsteknik. Förutom att vara en nyskapande interaktions- och gestaltungsplats är den nya investeringen också tänkt att stödja digitalt stödd konstvetenskaplig analys, hantering av digitala manuskript, kulturella laborationer i digitala miljöer samt medieproduktion för humanistiska ändamål. Det totala investeringsbehovet beräknas uppgå till ca 4 mkr/år under en treårsperiod.

2.

Titel

AKSAM ("Aktivitetstyper och samtalsstruktur hos L1- och L2-talare av spanska")

Beskrivning

I databasen, som består av videoinspelningar och transkriptioner av två- och flerpartssamtal på spanska inom olika aktiviteter samt ett visst omfång av motsvarande material på svenska, ingår följande delar:

1. AKSAM-SWEDEN (5 timmar)

2. AKSAM-SPAIN (6 timmar)
3. AKSAM-CHILE (10 timmar)
4. AKSAM-BILING (13 timmar)
5. AKSAM-LUNCHTALK (2 timmar)
6. NEGOTIATION TALK (8 timmar)
7. INTERCULTURAL INTERVIEWS (4 timmar)

Totalt omfång: 48 timmar.

Värdinstitution

Institutionen för spanska, portugisiska och latinamerikastudier, Stockholms universitet.

Ändamål

Forskning om språkanvändning och språktillägnande.

Skapad

1990-1999.

Förväntad livslängd

Relativt lång (längre än 15 år).

Ansvarig

Lars Fant (lmfant@isp.su.se) och Johan Gille (johang@isp.su.se).

Samordning

Den del av databasen som omfattar förhandlingar har utförts i samarbete med Copenhagen Business School (univ. lektor Anette Villemoes) och Syddansk Universitet Odense Universitet (univ. lektor Annette Grindsted). Den del som omfattar intervjuer har genomförts i samarbete med Universidad Central de Venezuela (prof. Adriana Bolívar) och Syddansk Universitet Odense Universitet (univ. lektor Annette Grindsted). Samarbete är i färd att upprättas med Pontificia Universidad Católica de Chile (prof. Anamaria Harvey) och Universidad Nacional de la Plata (Argentina; prof. Luisa Granato), vilket innebär att ca 30 timmar inspelat material med informella diskussioner kommer att kunna inkluderas i databasen inom det närmaste året. De båda sistnämnda läroanstalterna får därmed också tillgång till Stockholmsdatabasen.

Det skulle vara mycket värdefullt att kunna göra jämförbara analyser och sökningar i främst olika spanskspråkiga databaser.

Nyttjande

Språkvetenskap: spanska; språkvetenskap: pragmatik.

Två vetenskapliga avhandlingar, ett stort antal artiklar samt ett dussintal magister- och kandidatuppsatser har baserats på AKSAM-korpusen. Nyttjandefrekvensen har varit låg bland forskare i andra länder under de senaste fem åren. AKSAM-materialet har inte digitaliserats, vilket försvårar utbyte. Mer finansiering skulle behövas för detta ändamål.

Finansiering

För närvarande finns ingen finansiering för personalkostnader, det krävs ytterliga medel för digitalisering av AKSAM-materialet. Investerings-/uppbyggnadskostnad ca 610 000 kr, inkluderande utgifter för resor, inspelningsutrustning och transkription.

Finansiär: Humanistisk-Samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR).

3.

Titel

Swedish Environmental Archaeology Database, SEAD

Beskrivning

Sedan 1994 har Miljöarkeologiska laboratoriet (MAL) varit ett nationellt laboratorium. MAL har sedan starten analyserat prover från hela landet. Antalet analyserade prover uppgår till mer än 40 000 prover. Av dessa har en del analyserats med 2 parametrar, övriga med fem parametrar. Den totala mängden analyser uppskattas till minst 150 000. Till detta kommer tusentals makrofossilanalyser och pollenanalyser. Kompetens finns vid MAL men några ekonomiska resurser att överföra framtagna data till en databas har inte funnits. För närvarande är därför materialet inte tillgängligt för utomstående forskare utom de data som ingår i gemensamma projekt. En utbyggd databas skulle utgöra en betydelsefull resurs för arkeologisk och även miljörelaterad forskning vid universitet och högskolor och museer och stärka laboratoriets roll som nationell resurs. För att tillgängliggöra detta material för forskarsamhället behövs en omstrukturering av datamängden. En databas är det mest rationella sättet att göra detta. Från och med oktober 1996 är markkemiska data strukturerade i exceldokumentation. Före 1996 föreligger dokumentation delvis i pappersformat, och måste således digitaliseras. Arkeobotaniska data ligger främst i Worddokument och endast undantagsvis i exceldokument. En del äldre material finns endast i pappersformat och måste således även de digitaliseras. Lagrade data måste gås igenom och ges en nu, uniform struktur, anpassad för databasen. Exceldokument måste öppnas och relevanta kolumner måste kopieras in i nytt malldokument. Till databasen kan sedan dessa nyskapade dokument importeras. Uppskattningsvis åtgår 200 timmar till detta. Äldre dataposter (före 1996) måste sammanställas och/eller digitaliseras och föras in i det nya systemet. Uppskattningsvis åtgår 200 timmar till detta

Värdinstitution

Institutionen för arkeologi och samiska studier, Umeå universitet.

Ändamål

Arkeobotaniska data måste på samma sätt redigeras in i nya exceldokument. Arbetets omfattning är sannolikt inte mindre i omfattning än vad gäller de markkemiska data. Arbetstiden uppskattas till 400 timmar.

Finansiering För att databasanpassa MALs samlade mängd av analyserat material krävs ca 5 månader. Baserat på erfarenheter från BUGS beräknas programmeringen av databasen ta ca 6 månader. En test- och utbildningsfas på ytterligare 2 månader antas vara nödvändigt. Årligt underhåll och uppdatering uppgår till ca 0,5 månader per år. Support uppgår per år till ca 0,5 månader. Utveckling av hemsida för publicering av databas ca 1 månad. Drift och underhåll av hemsida uppgår till ca 0,5 månad per år. Tre licenser av Visual Fox Pro för 2000 kr. Utvecklingskostnad: 14 månader + 2000 kr. Årlig kostnad: 1,5 månad. Finansiär: viss dyrbar utrustning har finansierats av Vetenskapsrådet.

4.

Titel

Populära passager

Beskrivning

Projektet Populära passager, genomfört av Peter Aronsson, Karin Becker, Hillevi Ganetz och Johan Fornäs, var först förlagt till Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, JMK, Stockholms universitet och senare till Arbetslivsinstitutet. Från detta projekt finns en smärre databas med intervjuer, text- och bildmaterial (i huvudsak annonser och etnografiskt bildmaterial).

Värdinstitution

Johan Fornäs, Tema Q, Linköpings universitet.

Skapad

1996-2004.

Ansvarig

Johan Fornäs, Tema Q, Linköpings universitet.

Deponerad

Förhandlingar pågår för närvarande var databasen ska deponeras.

Samordning

Databasen är ett resultat av samarbetet mellan de forskare som ingick i projektet, sammanlagt 18 stycken från olika institutioner vid Stockholms universitet, Linköpings universitet och Arbetslivsinstitutet.

Nyttjande

Databasen har uteslutande nyttjats inom projektet och inom forskningsområdena medie- och konsumtionsvetenskap.

Finansiering

Finansierat av Riksbankens Jubileumsfond 1998-2004. Databasen kräver inga fortsatta kostnader.

Typ av material

Intervjuer, text, bildmaterial.

Övrigt

Vidare finns material från bland annat följande projekt: Tältprojektet och den svenska musikrörelsen 1977-1985, Studier av ungdomars rockspelande 1986-1990, Ungdomskultur i Sverige 1987-1994, Digitala gränsländ 1998-2002, Studier av svenska jazztexter 1920-1950 (1979-2004). Problem med dokumentation, lagring och bevarande för samtliga material.

5.

Titel

Svensk etymologisk databas

Beskrivning

Elof Hellquists Svensk etymologisk ordbok står sig fortfarande väl i konkurrensen både i jämförelse med andra nordiska etymologiska verk och med andra germanska etymologiska arbeten. [...] Det är emellertid uppenbart att den relevanta etymologiska diskussionen alls inte reflekteras i en ordbok som utkom för dryga femtio år sedan. Ett nödvändigt revideringsarbete är dock, glädjande nog, redan långt på väg att ge svenska språket en modern etymologisk ordbok; i detta arbete medverkar ett tiotal forskare vid olika lärosäten i Sverige och Finland. Målet med projektet är att göra a) den redan existerande Hellquist-texten samt b) de omfattande, nyskrivna revideringarna och tilläggen till ordboken (mer än en fördubbling av ursprungstexten) digitalt tillgängliga. Arbetet består av fem moment: 1) inskanning av den gamla Hellquist-texten, 2) digitalisering av nya texter i etymologiska ordboken, 3) visst redigeringsarbete, där translittereringen görs enhetlig, referenser kontrolleras etc 4) ett avslutande registerarbete och 5) utarbetande av sökmotorer.

Värdinstitution

Institutionen för litteraturvetenskap och nordiska språk, Umeå universitet.

Ändamål

Resultatet av detta infrastrukturella projekt blir så småningom en modern svensk etymologisk ordbok i digital form, som dels kan användas just i sin digitaliserade form av forskare, dels kan tjäna som underlag vid en nyttigvinning i bokform av en betydligt uppdaterad etymologisk ordbok.

Skapad

Arbetet kommer i första hand att utföras under fyraårsperioden 2001-2004.

Arbete, samverkan, nyttjande och finansiering

Den nyssnämnda etymologiska databasen har kunnat skapas med hjälp av de infrastrukturella medel som Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond år 2000 ställde till förfogande och som a) möjliggjort digitalisering av materialet i Hellquist, Svensk etymologisk ordbok och b) framför allt digitalisering av nyttillkomna etymologier K – Ö och, strövis ifall de sammanställts, för A

– J. Arbetet med att skriva etymologier också för första delen av alfabetet (A – J) fortsätter, varvid en rad forskare på ideell bas är engagerade (Börje Tjäder, Stig Eliasson, Jan Paul Strid, Lars-Erik Edlund m fl) Men detta arbete är som sagt ideellt och någon fastlagd tidsplan har inte kunna fastläggas när detta revideringsarbete skall vara slutfört. Den uppbyggda databasen har naturligtvis mycket lång livslängd, och blir ju värdefullare desto mer den innehåller och desto bättre sökbarhet den får. Men redan som det nu är, med hela partiet K – Ö färdigreviderat (varvid den ursprungliga textmassan fördubblats – nya ord har tillkommit och den etymologiska diskussionen har ajourförts!), är basen ytterst värdefull och användbar. Databasen föreligger tillgänglig vid institutionen och har alltså inte deponerats vid något annat dataarkiv. Databasen är resultat av samverkan mellan en rad forskare som ställt sina nyskrivna etymologier till förfogande: lundensarna Sven Ekbo, Gösta Holm och Hans Jonsson, uppsaliensaren Börje Tjäder (och, till någon del, nu bortgångne Sven Söderström), göteborgaren Ture Johannisson m fl. Härtill kommer författare från en yngre generation nordister. Basen utnyttjas sporadiskt genom hänvändelse till Edlund. Den är (ännu) inte sökbar på nätet. En del frågor från allmänheten besvaras med hjälp av databasen. Önskvärt vore att basen kunde göras tillgänglig för en bredare allmänhet – där det etymologiska intresset är betygat stort – och för forskarsamhället, framför allt det nordiska men naturligtvis även internationellt (antalet skandinavister i världen är påfallande stort), i vid mening. För detta skulle krävas vissa personalkostnader och vissa kostnader för drift, underhåll och support. De beräkningar som gjorts ger följande bild av kostnader framgent: Just nu underhålls basen av Lars-Erik Edlund inom ramen för dennes professorstjänst och med hjälp av en assistent (som betalas av ännu kvarvarande medel från Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond; dessa medel tar dock slut 2005). Den framtida personalkostnaden bör kunna inskränka sig till 100 000 kronor/år. Kostnaden för support kan tänkas vara ca 2 arbetsveckor per år (ca 10 000kr/år). Driftkostnaden för nuvarande versioner av databasen kan tänkas vara ca 2 arbetsveckor per år (ca 10 000kr/år). Den årliga kostnaden för hård- och mjukvara är svår att uppskatta, men det torde i varje fall inte röra sig om alltför stora kostnader. (Dessa kostnader bör väsentligen kunna tas innanför den ordinarie infrastrukturella satsningen vid universitetet.). Den hittillsvarande datauppbyggnaden har kostat 1,4 mkr, men kostnaderna för författandet av etymologierna ligger naturligtvis helt utanför denna summa.

6.

Titel

Beskrivning

The Raoul Wallenberg project interviews

En enkel, webbaserad applikation som innehåller ca 70 transkriberade intervjuer (totalt 1500-2000 sidor text) med judiska personer som klarade sig undan nazisternas härljningar i Budapest genom Raoul Wallenbergs verksamhet. Intervjuerna härrör från ett projekt från slutet av 90-talet och originalen finns i Raoul Wallenberg arkivet på Uppsala universitetsbibliotek.

Värdinstitution

Nyttjande

Institutionen för arkiv, bibliotek, museer (ABM) Uppsala universitet.

Har tidvis varit mycket populär bland 'förintelse forskare' världen över. Sedan några år är funktionaliteten i webbapplikationen nedsatt pga. programvara och kanske kan man säga att det hela för en tynande tillvaro.

Finansiering

Underhållskostnaderna är i nuläget försumbara då applikationen ligger på en server vars huvudsakliga användning är annan.

Finansiärer: Knut och Alice Wallenbergs stiftelse och Marcus och Amalia Wallenbergs minnesfond.

7.

Titel

Beskrivning

Svensk dramadialog under tre sekler

Korpusen Svensk dramadialog består av sammanlagt 45 svenska dramer från 1700-, 1800- och 1900-talen. Materialet utgörs av hela verk och är hämtat från sex delperioder:

- Period 1: 1725-1750, 5 dramer
- Period 2: 1775-1800, 5 dramer
- Period 3: 1825-1850, 5 dramer
- Period 4: 1875-1900, 10 dramer
- Period 5: 1925-1950, 10 dramer
- Period 6: 1975-2000, 10 dramer

Korpusen omfattar ca 800 000 ord i maskinläsbar form.

Värdinstitution

Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.

Skapad 1998.
Ansvarig Mats Thelander.
Nyttjande Tillgänglighet: för forskning efter kontakt med projektansvarig.
Typ av material Inom projektet föreligger textfiler, konkordanser, ordlistor och språkstatistik.

8.

Titel *Stad och omland: Urbaniseringen speglad i språket*
Beskrivning Halvstrukturerade telefonintervjuer med 120 informanter från norra Västerbotten respektive Eskilstuna kommun. De intervjuade personerna (i åldern 20–80 år) är slumpmässigt valda ur sju geografiskt definierade populationer: födda och boende på landet i Västerbotten (12 informanter), födda och boende i Skellefteå stad (12), födda på landet i Västerbotten men inflyttade till Skellefteå stad (24), födda och boende på landet i Eskilstuna kommun (12), födda och boende i Eskilstuna stad (12), födda på landet utanför Eskilstuna men inflyttade till staden (24) och födda på landet i Västerbotten men vid inspelningen bosatta i Eskilstuna stad (24). Varje intervju är ca 30 min. lång och i mer eller mindre ledig samtalston. Mest diskuteras flyttning och språk. Intervjuaren är en riksspråkstalande man i 35-årsåldern.
Värdinstitution Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet.
Skapad 1978-1979.
Ansvarig Professor Mats Thelander.
Typ av material Audioband.

9.

Titel *Språk, roll och sociala relationer (Burträskundersökningen)*
Beskrivning 14 situationellt varierade gruppsamtal med fyra deltagare i varje grupp – alla 56 talarna (i åldern 14–64 år) från dåvarande Burträsk kommun. Varje inspelning varar ca 2 timmar och samtalsstilen är för det mesta otvungen. Under andra hälften av samtalet medverkar också en utomstående forskare. Ämnet för samtalen är Bygd i förvandling (tankar om Burträsk inför den då aktuella kommunsammanslagningen). Nio av deltagarna i gruppsamtalen har senare spelats in i mer formella intervjuer. Total inspelningstid är 29 timmar gruppsamtal + 3,5 timmar intervjuer.
Värdinstitution Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.
Skapad 1973-75.
Ansvarig Professor Mats Thelander.
Typ av material Audioband.

10.

Titel *Svenska stadsmål 1. Eskilstuna*
Beskrivning Samtalsliknande intervjuer med 83 infödda, socialt, åldersmässigt och könsmässigt differentierade Eskilstunabor om vardagliga ämnen, personliga minnen och lokalhistoriska notiser. Några dialoger utan intervjuare ingår. Total inspelningstid är 53 timmar.
Värdinstitution Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.
Skapad 1967-1968.
Ansvarig Professor Bengt Nordberg.
Typ av material Audioband, transkriptioner (begränsad omfattning).

11.

Titel *Barnets språkliga identifikation (BSI)*
Beskrivning Situationellt varierade inspelningar av 85 infödda grundskoleelever i Eskilstuna under tre på varandra följande år, årskurs 1–3, 4–6 7–9. Eleverna är jämnt könsfördelade men socialt differentierade. De inspelade situationerna är högläsning, kommunikationsspel, kortspel och diskussion. Total inspelningstid är 78 timmar.
Värdinstitution Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.
Skapad 1977-1979.
Ansvarig Professor Bengt Nordberg.
Typ av material Audioband, transkriptioner (begränsad omfattning).

12.
Titel *Kontinuitet och förändring i nutida talspråk. Återbesök i Eskilstuna (ÅbEsk)*
Beskrivning Korpusen är insamlad för ett projekt som följer upp Eskilstunaundersökningen från 1967. De infödda informanterna har samma sociala fördelning och inspelningarna samma stilistiska kvaliteter som i den tidigare undersökningen (se Svenska stadsmål 1). 13 talare ingick också i 60-talsundersökningen, medan övriga 72 är nya. Total inspelningstid är 78 timmar.
Värdinstitution Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.
Ansvarig Professor Bengt Nordberg.
Typ av material Audioband, transkriptioner (begränsad omfattning).
13.
Titel *Ungdomars samtalsstil*
Beskrivning Fria samtal mellan nära vänner (flickor och pojkar i åldern 12–16 år) i enkönade grupper. Samtalen kretsar kring personliga intressen, vardagliga händelser, kamratskvaller. Deltagarna är uppväxta i Uppsala. Total inspelningstid är 2 timmar.
Värdinstitution Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.
Skapad 1984-1988.
Ansvarig Professor Bengt Nordberg.
Typ av material Audioband, videoband (1 samtal), transkriptioner (1 samtal).
14.
Titel *Kommunikationen vid en larmcentral*
Beskrivning Autentiska inspelningar av telefon- och radiokommunikationen vid en länsalarmeringscentral mellan uppringare (hjälpökande), operatör och utförare. Samtalen rör akuta sjukdomsfall, olyckor, bränder, ambulansbeställningar, driftstopp etc. Total inspelningstid är 8 timmar.
Värdinstitution Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.
Ansvarig Professor Bengt Nordberg.
Typ av material Audioband, cd, videoband, transkriptioner.
15.
Titel *Samtal i nödsituation. Telekommunikationen vid en giftinformationscentral (GIC)*
Beskrivning Samlingen består av 377 autentiska telefonsamtal från privatpersoner över hela landet till giftinformationscentralen gällande akuta eller befarade förgiftningar. Den rådgivande personalen består av 13 apotekare/informatörer. Total inspelningstid är 17 timmar.
Värdinstitution Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.
Skapad 1995.
Ansvarig Professor Bengt Nordberg.
Typ av material Audioband, transkriptioner.
16.
Titel *Sverigefinnars två språk – språkbruk och attityder hos två generationer (FORTIS)*
Beskrivning Situationellt varierade inspelningar (formella och informella intervjuer, gruppsamtal med självrekryterade deltagare) med två generationer Sverigefinnar (16–19 och 35–55 år, barn och föräldrar, båda könen) boende i en Stockholmsförort. Ämnesvalet i gruppsamtalen är fritt, de informella intervjuerna tar upp vardagsliv, informanternas migrationshistoria och situation som sverigefinne, de formella intervjuerna är autenticitetstroga anställningsintervjuer och radiointervjuer. Inspelningar finns på både finska och svenska. Total inspelningstid är 54 timmar.
Värdinstitution Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.
Skapad 1990-1992.
Ansvarig Professor Bengt Nordberg.
Typ av material Audioband.
17.
Titel *Samtal, åldrande och identitet 1: identitetsskapande strategier i äldresamtal*
Beskrivning Korpusen består dels av arrangerade dialoger med medelålders och pensionerade kvinnor, dels av informella gruppsamtal (kafferep, kortspel och dylikt) mellan äldre kvinnor. I dialogerna

samtalar sammanlagt 40 kvinnor som inte är bekanta med varandra i syfte att lära känna varandra, dels över generationerna, dels inom dem. Deltagarna i gruppsamtalen känner i de flesta fall varandra sedan tidigare. Total inspelningstid är dialoger 27 timmar, gruppsamtal 14 timmar.

Värdinstitution
Skapad
Ansvarig
Typ av material

Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.
1997-2000.
Professor Bengt Nordberg.
Audioband, videoband, cd, dvcam, transkriptioner (viss omfattning).

18.

Titel
Beskrivning
Värdinstitution
Skapad
Ansvarig
Typ av material

Interaktionen vid seminarier
20 doktorandseminarier från tre institutioner vid Uppsala universitet, en humanistisk, en samhällsvetenskaplig och en naturvetenskaplig.
Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.
1992-1995.
Professor Britt-Louise Gunnarsson.
Videoband, transkriptioner.

19.

Titel
Beskrivning
Värdinstitution
Skapad
Ansvarig

Texter i europeiska skrivsamhällen
70 intervjuer med personer ansvariga för skrivande av olika texter inom en bank, en ingenjörsbyrå, en historisk institution samt en yrkesmedicinsk institution i tre länder: Sverige, Tyskland och Storbritannien.
Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.
1994-1996.
Professor Britt-Louise Gunnarsson.

20.

Titel
Beskrivning
Värdinstitution
Ansvarig
Typ av material

Facktexter under 1900-talet
180 inskannade vetenskapliga och populärvetenskapliga texter (90 inom varje genre) inom områdena (national)ekonomi, (lung)medicin och (elektro)teknik (60 inom varje område) från perioderna 1895-1905, 1935-1945 och 1975-1985. Från varje period är 60 texter inskannade knutna till två ämnen: bank- och kreditväsen samt skatter inom ekonomi, lungsjukdomar samt hud- och könssjukdomar inom medicin, elteknik samt telekommunikationer inom teknik. Varje område är således representerat med 60 texter, fem från vardera ämne, från respektive genre och period (se nedan). Totalt omfattar den inlästa 1900-talskorpussen 1340 normalsidor om 3000 tecken; de vetenskapliga texterna 650 normalsidor och de populärvetenskapliga 690.
Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.
Professor Britt-Louise Gunnarsson.
Inskannade texter.

21.

Titel
Beskrivning
Värdinstitution
Ansvarig
Typ av material

Fackspråkens framväxt
180 inskannade vetenskapliga och populärvetenskapliga texter inom områdena (national)ekonomi, medicin och teknik från 1700-talet samt perioderna 1800 1849 och 1850 1880. Från varje period är 60 texter inskannade knutna till två ämnen: bank- och kreditväsen samt handel inom ekonomi, lungsjukdomar samt hud- och könssjukdomar inom medicin, elteknik samt telekommunikation och mekanik inom teknik. Varje ämne är således representerat med 60 texter, fem från vardera ämne, från respektive genre och period (se nedan). Totalt omfattar 1700- och 1800-talskorpussen 1590 normalsidor om 3000 tecken; de vetenskapliga 940 normalsidor och de populärvetenskapliga 650 normalsidor.
Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.
Professor Britt-Louise Gunnarsson.
Inskannade texter.

22.

Titel

Texter i europeiska skrivsamhällen

Beskrivning

Insamlade och systematiserade svenska, engelska och tyska texter tillkomna inom miljöerna bank, ingenjörbyrå, yrkesmedicinsk institution och historisk institution i Sverige, Storbritannien och Tyskland. Texterna representerar fyra olika genrer: 1. riktade till personalen (personaltidning); 2. riktade till ägare, kunder och allmänhet (pressmeddelande, årsberättelse); 3. riktade till (presumtiva) kunder (anbud, brev, broschyr, expertutlåtande, forskningsansökan, läromedel, populärvetenskaplig artikel, projektbeskrivning, protokoll, vetenskaplig artikel); 4. avsedda för imagearbete (allmän presentation, annonser). Antal genrer från varje närmiljö och område varierar.

Värdinstitution

Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.

Ansvarig

Professor Britt-Louise Gunnarsson.

23.

Titel

Talutveckling

Beskrivning

Ca 170 samtal, där elever i olika åldrar, från skolår 2 till gymnasiet, arbetar med olika typer av samtalsuppgifter. Oftast samtalar eleverna i små grupper utan vuxen ledare, men korpusen innehåller även lärarledda diskussioner.

Värdinstitution

Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.

Skapad

1988-1992.

Ansvarig

Fil. dr Birgitta Garme.

Typ av material

Audioband, videoband, transkriptioner.

24.

Titel

Språkbanken (<http://spraakbanken.gu.se>)

Beskrivning

Språkbanken innehåller språkliga och språkteknologiska resurser: korpusar (stora textmaterial, både enspråkiga och parallella) och lexikonmaterial samt språkteknologiska verktyg.

Värdinstitution

Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet, med riktad finansiering från Humanistiska fakulteten, Göteborgs universitet.

Ändamål

Som en resurs för språkvetenskaplig och språkteknologisk forskning om och akademisk undervisning i svenska och andra språk i Sverige, enspråkigt och kontrastivt.

Skapades

Arbetet påbörjades under senare hälften av 1960-talet och pågår sedan dess kontinuerligt.

Förväntad livslängd

Det finns ingen borte tidsgräns (Språkbanken används och växer kontinuerligt).

Ansvarig

Lars Borin, professor i språkvetenskaplig databehandling, institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet (i anställningen ingår att vara föreståndare för Språkbanken på 50%). Språkbanken är i sig att betrakta som ett dataarkiv. Vid sin tillkomst under 1970-talets början skapades Språkbanken som en nationell resurs med direkt finansiering från regeringen. Detta nationella uppdrag har Språkbanken fortfarande, även om medlen för Språkbankens drift nu kommer via Göteborgs universitets humanistiska fakultet. För frågan om deponering är det dessutom relevant att Språkbanken innehåller stora mängder upphovsrättsligt skyddat material (detta gäller i stort sett alla korpusar utom de historiska materialen), vars tillhandahållande regleras i avtal mellan Språkbanken och respektive upphovsrättsinnehavare eller innehavare av de ekonomiska rättigheterna. Dessa avtal tillåter i allmänhet inte att Språkbanken lämnar vidare materialen till tredje part.

Samordning

Delar av Språkbankens resurser har kommit till inom EU-projekt, inom nordiska samarbeten (NorFA), inom nationella samarbeten (bl a med Svenska Akademien, Stockholms universitet, Uppsala universitet, KTH, Kungliga biblioteket, Vitterhetssamfundet), samt inom lokala samarbeten vid Göteborgs universitet, (inklusive projekt finansierade internt av institutionen för svenska språket). Bland de lokala samarbetena förtjänar särskilt att lyftas fram parallellkorpusprojektet SALT som bedrivs tillsammans med ett antal andra språkinstitutioner vid GU (med ursprunglig grundfinansiering från Riksbankens Jubileumsfond och sedermera även finansiering från de medverkande institutionerna), samt Litteraturbanken (www.litteraturbanken.se) i samarbete med Litteraturvetenskapliga institutionen vid GU (och Svenska Akademien och Kungliga biblioteket), med finansiering från Riksbankens Jubileumsfond. Både parallellkorpusarbetet (nyligen påbörjades med finansiering från institutionen uppbyggandet av en nordisk parallellkorpus) och Litteraturbankssamarbetet kommer med stor sannolikhet att pågå under lång tid framöver. Samarbete sker med andra databaser i form av PAROLE- och SIMPLE-lexikonerna, som utvecklats i harmoniserade versioner för ett antal europeiska språk. Vi har varit med i relevant standardiseringsarbete (EAGLES, PAROLE, SIMPLE på den europeiska nivån), och använder format definierade av

TEI (www.tei-c.org). För närvarande pågår ett livligt internationellt standardiseringsarbete för språkteknologiska resurser, bland annat inom ISO (TC37/SC4 www.tc37sc4.org/), ISLE (www.mpi.nl/world/ISLE/), OLAC (www.language-archives.org/), med flera. Vi är med i en EU-ansökan om ett s.k. Integrated Infrastructures Initiative (koordineras av ELSNet i Utrecht) som syftar till just denna sorts samordning.

Nyttjande

Forskningsområden: svensk språkvetenskap och lexikologi/lexikografi, språkteknologi/datalingvistik och översättningsforskning.

Språkbanken är också en viktig resurs för undervisning på akademisk nivå, främst i svenska och nordiska språk. Dessutom är Språkbanken mycket viktig för den s.k. tredje uppgiften, alltså universitetets samverkan med det omgivande samhället, eftersom materialet är tillgängligt för sökningar på Internet. Exempelvis hänvisar ofta svar på språkbruksfrågor i media just till uppgifter hämtade ur Språkbanken.

Hög nyttjandefrekvens inom Sverige de senaste 5 åren, bland forskare i andra länder däremot relativt låg jämfört med nyttjandefrekvensen bland svenska forskare. Detta av naturliga skäl, eftersom de naturliga brukarna är forskare som sysslar med svenska eller nordiska språk.

Finansiering

Språkbankens medel från Humanistiska fakulteten för löner uppgår f.n. till cirka 1,3 mkr (50% föreståndare, 175% systemutvecklare, 13,5% allmän IT-support). Av detta belopp går uppskattningsvis 3/4 (en knapp miljon kr) till drift, underhåll och support, medan den resterande fjärdedelen ägnas åt införlivande av nya resurser i Språkbanken (dessutom kommer nya resurser in genom extern projektfinansiering). Denna finansiering är inte tillräcklig för att Språkbanken ska kunna tillgodogöra sig all relevant språkteknologisk kunskapsstillväxt i form av nya sorters sökfunktioner, etc, utan här önskar man ytterligare medel som fakulteten inte för närvarande har möjlighet att skjuta till. Satsningar på den sorts långsiktiga infrastrukturuppbyggnad det skulle handla om verkar inte vara högprioriterade hos externa FoU-finansierare.

Årliga kostnaderna för hårdvara och mjukvara omkring 200 kkr. En ytterst grov uppskattning av investerings-/uppbyggnadskostnader ger vid handen att totalt har Språkbankens resurser kostat åtminstone 40 mkr att bygga upp fram till dags dato. Dessutom läggs årligen i storleksordningen 0,5-1 mkr (en del från fakulteten men huvudsakligen externa medel) på skapande och införlivande av nya resurser i Språkbanken. Generella administrativa kostnader (utom lönekostnader) uppgår till ungefär 75 kkr årligen, i vilket belopp finns avsatt medel för ersättning till upphovsrättsinnehavare till främst skönlitterära material för att dessa material ska vara tillgängliga för språkvetenskapliga sökningar i Språkbanken. Förhandlingar pågår med ALIS (Administration av Litterära Rättigheter i Sverige, www.alis.org) i denna fråga. I budgeten finns också en post för resor, litteratur, etc, eftersom det är väsentligt både att Språkbankens personal håller sig à jour med utvecklingen inom området (språkteknologiresurser) och att vi har möjlighet att vara med och påverka denna utveckling genom att bevista relevanta konferenser, etc.

Finansierare: Göteborgs universitet, Humanistiska fakulteten, Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet, andra (språk)institutioner vid Göteborgs universitet, Svenska Akademien, HSFR, Riksbankens Jubileumsfond, Knut och Alice Wallenbergs stiftelse, Nordiska ministerrådet (genom NorFA), NUTEK, Vinnova, Distum/Rådet för högre utbildning, EU-kommissionen, Strindbergsgivningen och Vitterhetssamfundet.

25.

Titel

Beskrivning

Diabas – nordisk dialektgeografisk databas

I mitten av 1980-talet gav dåvarande Humanistisk Samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) ett stöd till ett treårsprojekt betitlat Nordsverige i språkgeografisk belysning – datamaskinell dialektgeografi. Projektet, som hade pionjärkaraktär, byggde upp en mer generellt användbar datamaskinell kompetens på dialektområdet, bl a en koordinatdatabas över Norden med 6 000 sockenpunkter. I sin utvecklade form kallades projektet Diabas – Dialektgeografisk databas. Utsökningsrutiner m.m. utvecklades, och en stor mängd material inlades i databasen. Inom ramen för ett s.k. Mål 6-projekt i EU:s regi förlagt till Bjurholms kommun lades under ett antal år ytterligare ett stort dialektalt material in, och dessutom har enskilda forskares nordiska material så småningom inlemmats i basen. Det rör sig i dagsläget om en hyggligt stor dialektgeografisk korpus. Den språkvetenskapliga forskningen som utvecklats vid institutionen i Umeå har kommit att utgöra ett profilområde. Flera av undersökningarna anknyter till just den språkgeografiska databas Diabas som byggts upp med nordiskt dialektmaterial. Basen innehåller i dagsläget drygt 300 000 excerpter – här finns bland annat växtnamn, terräng-ord, sjukdomsbeteckningar, termer för sår och bättermen – och arbetet pågår med en språkgeografisk atlas i serien Sveriges nationatlas (med huvudredaktörer Östen

	Dahl och Lars-Erik Edlund), där också en del material kommer att tas från denna databas. I detta arbete har samverkan kunnat etableras med HUMLab (varom mer nedan). I databasen finns drygt 300 000 ordbelägg, däribland samtliga i Sverige dialektalt belagda växtnamn liksom en hel del växtnamn från det övriga nordgermanska området. Just växtnamnen har utgjort utgångspunkten för den metodutveckling som skett i nära samverkan med HUMLab. Utifrån detta material har nämligen olika teorier för språklig och kulturell spridning testats genom modellering, simulering och visualisering. Genom konceptuella sökmetoder och datamining har likheter och olikheter över mycket stora digitaliserade databaser analyserats. Viktigt har varit att söka finna olika vägar att mäta likhet dialektområden emellan.
<u>Värdinstitution</u>	Institutionen för litteraturvetenskap och nordiska språk, Umeå universitet.
<u>Ändamål</u>	Ge möjlighet till dialektgeografiskt arbete över nordiskt område. Därför finns både svenskt och övrigt nordiskt material inlagt.
<u>Skapad</u>	Basen skapades ursprungligen 1984-97, men byggdes kontinuerligt på fram till 2002. Under de sista två åren har inga nyinläggningar skett, men sådana är naturligtvis möjliga.
<u>Förväntad livslängd</u>	Databasen har lång livslängd, eftersom detta forskningsmaterial efterfrågas både av andra forskare och av allmänheten. Ett exempel: häromdagen inlämnades en förfrågan om institutionen hade möjligheter att ur basen ta fram alla gästrikländska växtnamn för en flora som håller på att utarbetas. Sådana frågor är inte ovanliga.
<u>Ansvarig</u>	Ansvarig för databasen är professor Lars-Erik Edlund.
<u>Deponerad</u>	Databasen föreligger tillgänglig vid institutionen och har alltså inte deponerats vid något annat dataarkiv.
<u>Samordning</u>	Vid uppbyggnaden byggdes en nordisk standard upp i samverkan bl a med norska och finlandssvenska forskningsmiljöer. Se även under rubriken 'beskrivning' ovan angående samordning med HUMLab.
<u>Nyttjande</u>	Rörande databasens nyttjande kan sägas ett intresse för basens material föreligger, men att institutionen själv inte har möjlighet vare sig att fortsätta uppbyggnaden eller att prioritera uttag som forskare önskar. Den fortsatta användningen av basen möjliggörs endast av en basfinansiering.
<u>Finansiering</u>	För att databasen skulle kunna bli tillgänglig krävs vissa kostnader för personal, drift, underhåll och support. Just nu underhålls basen av Lars-Erik Edlund inom ramen för dennes professorstjänst. Institutionen har inte möjlighet att biträda med assistenthjälp. Den årliga kostnaden för hård- och mjukvara är svår att uppskatta, men det torde i varje fall inte röra sig om alltför stora kostnader. Den hittillsvarande databasuppbyggnaden beräknas ha kostat i storleksordningen 5–7 mkr, vari ligger universitetsmedel och projektmedel, medel från Kempestiftelserna, medel från EU i samband med Mål 6-projektet samt medel från Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond (HUMLab-projektet).

26.

Titel

Samnordisk runtextdatabas

Värdinstitution

Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.

Ändamål

För att tjäna alla typer av runologisk forskning och för att tillgodose behovet av en korpus av samtliga runtexter, även opublicerade.

Skapad

Med början 1993. Databasen utgick från en tidigare som skapats inom det av HSFR stödda projektet *De vikingatida runinskrifternas kronologi*.

Förväntad livslängd

Databasen avses vara permanent.

Ansvarig

Prof. em. Lennart Elmevik, prof. em. Lena Peterson och prof. Henrik Williams.

Deponerad

Ingen deponering har skett eftersom den är tillgänglig för alla via nätet.

Samordning

Databasen har byggts upp genom samarbete mellan runologer och andra i Danmark (Nationalmuseet och Institut for Navneforskning, Københavns Universitet), Norge (Runearkivet, Oslo universitet och Norges teknisk-naturvetenskapelige Universitet i Trondheim), Storbritannien (University College London och Cambridge University) och Sverige (Runverket, Riksantikvarieämbetet samt Stockholms och Uppsala universitet). Kontakter hålls även med franska, nederländska, ryska och tyska forskare. Samarbete sker med runologiska databaser i Uppsala, Danmark och Norge, vilka dock inte är offentliga. Samordningspotentialen med andra databaser är f.n. liten eftersom Samnordisk runtextdatabas använder sig av ett specialskrivet program p.g.a. avsaknaden av användbart program på den kommersiella marknaden.

Nyttjande

Databasen har använts inom bl a runologi, nordiska språk dialektologi, namnforskning, arkeologi, historia, religionshistoria, kyrkohistoria. Nyttjandefrekvensen är hög och ökande både inom och utom Sverige.

Finansiering De årliga kostnaderna för hård- och mjukvara täcks f.n. av institutionen för Nordiska språk. Underhåll och support jämte uppdatering och utbyggnad av databasen sker ideellt av forskare knutna till institutionen men främst av ingenjör Jan Owe, Stockholm och fil. dr Svante Lagman, Bjärka Säby samt under uppbyggnadsskedet av Svante Janson, professor i matematik vid Uppsala universitet. Databasens uppbyggnad bekostades till stor del genom anslag under åren 1993-1997 från Axel och Margaret Ax:son Johnsons stiftelse för allmännyttiga ändamål uppgående till 1 350 000 kronor. Därtill kommer hundratusentals kronor i form av arbete inom universitetstjänst och ideellt arbete. Resurserna har nästan uteslutande finansierat personellt arbete.

27.

Titel

DEBCOUS: U.S. prose fiction debut cohorts, 1940, 1955 and 1970

Beskrivning

Databasen innehåller prosopografisk information om f n 999 amerikanska författare tillhörande tre kohorter. Dessa kohorter definieras av författarnas prosafiktionsdebut i bokform; dvs. deras första roman eller novellsamling publicerades något av åren 1940, 1955 och 1970. Informationen rör social och geografisk bakgrund, utbildning, karriär, samt upplysningar om den litterära debuten och den fortsatta litterära banan, inalles ca 600 variabler. Databasen bedöms vara av stort värde för forskning om det amerikanska litterära fältet, om de i kohorterna inkluderade författarskapen och allmänt om förhållandet mellan författarrollen och det omgivande samhället.

Värdinstitution

Engelska institutionen, Uppsala universitet.

Ändamål

Forskningsprojekt, Litterära generationer och social auktoritet.

Skapad

2000-2005 (ännu ej avslutad).

Förväntad livslängd

Så länge skutan kan gå.

Ansvarig

Rolf Lundén, Bo G. Ekelund, Mattias Bolkéus Blom

Samordning

Databasen är ett resultat av samarbete mellan forskare från olika institutioner i Sverige: Rolf Lundén, Bo G. Ekelund och Mattias Bolkéus Blom, Engelska institutionen, Uppsala universitet, Mikael Börjesson, Pedagogiska institutionen, Uppsala universitet och Anders Olsson, Institutionen för Humaniora, Mittuniversitetet. Ingen samordning har skett med andra nationella och/eller internationella databaser. Tydlig potential finns att bygga ut denna databas genom införande av information om andra amerikanska kohorter och även att skapa jämförbara kohortdatabaser för andra nationella kontexter.

Nyttjande

Databasen har framtagits för ett forskningsprojekt av litteratursociologisk karaktär, inom området amerikansk litteratur. Databasen är ännu inte färdigställd. Ett antal papers och artiklar som tagit sin utgångspunkt i denna databas har presenterats under de senaste fem åren. Ingen utom projektet stående forskare har ännu haft möjlighet att använda databasen.

Finansiering

Frågan om kostnaderna för att upprätthålla databasen och för att göra den tillgänglig i den utsträckning vi har tänkt oss är för tillfället svår att besvara. Vi räknar med att ha databasen färdig före sommaren 2006, och vi kommer att fatta beslut om de lämpligaste lösningarna vad gäller såväl teknik som tillgänglighet under hösten 2005. Vi kan bara påpeka att en parkering av databasen i en på institutionen stationär dator med tillgänglighet för alla besökande forskare skulle bli en mycket dyr lösning om inte andra databaser underhålls på samma ställe. Vi kommer att undersöka möjligheterna att inhysa databasen vid det språkvetenskapliga biblioteket, alternativt att ha en webbaserad databas, men hanteringen av denna enskilda databas blir i vilket fall som helst förknippad med stora kostnader. Inventeringen som detta enkätsvar bidrar till kanske kommer att kunna ge en fingervisning om lämpliga lösningar. Vi räknar med att själva uppstarten av en användarvänlig, forskartillgänglig databas skulle kosta mellan 150,000 och 200,000 kr. Själva insamlandet av information och upprättandet av databasen har tagit i anspråk en stor del av den finansiering som forskningsprojektet erhållit från Riksbankens Jubileumsfond, dvs. lönekostnader som uppgår till ett par miljoner kronor. Finansiär: Riksbankens Jubileumsfond har finansierat det forskningsprojekt som har byggt upp databasen.

28.

Titel

Hällristningar vid Nämforsen (HvN)

Beskrivning

I samband med projektet "Hällbilder, språk och miljö" som bedrivits 2001-2004 i samarbete med HUMlab vid Umeå universitet, insamlades stora mängder data om de förhistoriska hällristningarna vid Nämforsen, Ångermanland, och vid Ullevi i Södermanland. I dagsläget håller vi på att bygga upp en databas i programmet ArkView över de omkring 2 500 hällbilder som finns vid Nämforsen. Databasen är GIS-baserad och länkar geografisk och arkeologisk

	information. Det bör betonas att databasen endast omfattar information om 2 500 objekt. Arbetet framskrider mycket långsamt eftersom projektet inte längre har finansiering.
<u>Värdinstitution</u>	Inst. för arkeologi och samiska studier, Umeå Universitet.
<u>Ändamål</u>	Forskning och förmedling till allmänheten via Hällbildscentrum Nämforsen.
<u>Skapad</u>	Databasen är under uppbyggnad.
<u>Förväntad livslängd</u>	Tills vidare.
<u>Ansvarig</u>	Thomas Larsson (Arkeologi) och Fredrik Palm (HUMlab).
<u>Samordning</u>	Databasen är till övervägande del ett resultat av samarbete inom Umeå universitet (Ark, MAL, HUMlab) och samarbete med företaget Botark HB, Tumba. Ingen samordning med andra databaser existerar i dagsläget. Databasen är strukturerad enligt vissa grundprinciper som gäller vid dokumentation av hållristningar i Europa (enligt rekommendationer från RANE).
<u>Nyttjande</u>	Databasen kommer (sannolikt) att i första hand utnyttjas för forskning om förhistoriska hållristningar: korologiska, kronologiska och stilistiska studier av Nämforsens omfattande bildmaterial blir genom databasen genomförbara på ett långt mer ingående sätt än tidigare.
<u>Finansiering</u>	Projektet "Hällbilder, språk och miljö" finansierades huvudsakligen med medel från Riksbankens Jubileumsfonds Infrastrukturfond samt med EU-medel från projektet RANE. Personalkostnaderna för drift, underhåll, support, etc. är i dagsläget svåra att överblicka liksom årliga kostnader för hård- och mjukvara. Investerings- och uppbyggnadskostnaderna uppskattas idag (när ca 30 % av uppbyggnaden är klar) till 90 000 kr, inkl. övriga omkostnader. Finansiärer: Databasen har finansierats av institutionen samt av HUMlab.

29.

<u>Titel</u>	<i>Databas baserad på tidningsmaterial som berörde industri och lokalpolitik under 1870-1905</i>
<u>Ansvarig</u>	Peter Aronsson, Linköpings universitet.
<u>Tillgänglighet</u>	Själva databasen finns i Access-format och ställs vid förfrågan till allmänhetens bruk. Bevarandet är inte säkrat. (Se även Peter Aronssons hemsida samt tryckt upplaga.)
<u>Samordning</u>	Samordningsvinsterna, kanske framför allt genom samlad information om deras existens, för databaser av detta slag (excerperingar av relativt svårsystematiserat material som äldre tidningstext är) är mycket hög.
<u>Nyttjande</u>	Ingen uppfattning om hur frekvent användningen varit, men den har använts.
<u>Finansiering</u>	Kostnaden för investeringen var dels handledning, dels finansierat av arbetsmarknadsmedel under sammanlagt ett år, totalt ca 400 000 kronor.

30.

<u>Titel</u>	<i>Linköpings historiska databas</i>
<u>Värdinstitution</u>	Institutionen för studier av samhällsförändring och kultur (ISAK), Linköpings universitet.
<u>Ändamål</u>	Databasen som innehåller olika deldatabaser skapades för att studenter och lärarstuderande skulle få tillgång till datoriserat källmaterial (mikrodata) om Östergötlands befolkning. Exempel på ingående databaser är Böteslängden för Linköping och Norrköping ca 1800-1900, Poliskammaren i Norrköping, Fångrullor länsfängelset, Länslasarettets liggare samt Spinnhuset i Norrköping. Vi förväntar oss att få den s k Medicinalhistoriska databasen levererad till Linköping från den demografiska databasen vid Umeå universitet (DDB).
<u>Förväntad livslängd</u>	Databasens livslängd är beroende av framtida finansiering. För närvarande kan den finnas tillgänglig under kanske en femårsperiod.
<u>Ansvarig</u>	Ansvarig för databasen har Centrum för lokalhistoria vid ISAK varit, därmed dess föreståndare universitetslektor Hans Nilsson.
<u>Samordning</u>	Databasen är ett resultat av samarbete mellan kompetens vid Linköpings universitet, Landsarkivet i Vadstena och Demografiska databasen i Umeå samt ArkivData i Norrköpings kommun (vilka också samarbetar med DDB). Centrum för lokalhistoria vid Linköpings universitet har även haft ett mångårigt samarbete med DDB och Centrum för befolkningsstudier vid Umeå universitet. Databasens styrka hänger snarast samman med att den kan länkas till annat lokalhistoriskt material i Östgötaregionen.
<u>Nyttjande</u>	Databasen utnyttjas mest som underlag för universitetsuppsatser på B- och C-nivå. Nyttjandet har endast skett vid Linköpings universitet. Det finns en potential att databasen kan användas ihop med DDBs material som har ett stort nationellt och internationellt utnyttjande. (En stor del av DDBs material består i befolkningsmaterial från Östergötlands församlingar och kommuner.)

Finansiering Personalkostnader för att hålla databasen igång och tillföra nytt material uppskattas till cirka 20 procenters arbetstid för en systemansvarig. Datorkostnader och programvara uppskattas till cirka 20 000 kronor/år. Linköpings historiska databas saknar för närvarande finansiellt stöd.

31.

Titel

Stock-Home

Värdinstitution

Stockholms stad

Ändamål

Materialanvändning under 100 år i storstaden Stockholm med avseende på ett antal metaller.

Skapad

Av Ulrik Lohm, Linköpings universitet sedan skänktes den till Stockholms stad.

Nyttjande

Kvantitativ miljöhistoria.

Basen har använts till tre doktorsavhandlingar.

Finansiering

Arbetet finansierades dels av EU-projekt men också med bidrag av svenska finansiärer.

32.

Titel

Databas över kvinnoorganisationer i Sverige, från ca 1870 fram till idag

Beskrivning

Tanken är att det hela ska utmynna i en tryckt förteckning över vilka organisationer som funnits/finns, med en kort beskrivning över vilka deras syften var/är och viktiga ledande personer (kvinnor). Till detta ska fogas en bibliografisk förteckning över organisationernas utgivning av skrifter, framförallt över deras utgivning av periodica, men även jubileums- och minnesskrifter. Detta är upplysningar som är av stort intresse för den som är intresserad av folkrörelseforskning med inriktning på kvinnoorganisationerna, eller som av annan anledning är intresserad av att fördjupa sig i kvinnoorganisationernas arbete eller historia. Samtidigt kan det vara mycket svårt eller tidsödande att hitta denna typ av material genom vanliga sökningar i bibliotekskataloger - inte minst när det gäller det äldre materialet. Till övriga upplysningar om organisationerna ska även fogas upplysningar om arkivsituationen, dvs. om huruvida arkivhandlingar finns och i så fall vid vilken arkivinstitution.

Värdinstitution

Institutionen för arkiv, bibliotek, museer (ABM) Uppsala universitet.

Skapad

Under uppbyggnad.

Ansvarig

Kerstin Rydbeck, ABM, Uppsala universitet.

Nyttjande

Målgruppen är egentligen alla intresserade av kvinnohistoria. Men kanske har jag framförallt tänkt på grundstudenter som vill skriva påbyggnadsuppsatser men som har förhållandevis ont om tid. Här kan en sammanställning som denna vara mycket tidsbesparande. Även för doktorander i startfasen bör detta kunna underlätta.

Finansiering

Projektet bedrivs helt på ledig tid, då jag inte har någon speciell finansiering just för detta. Det kan snarast betraktas som en biprodukt av annan forskning. Jag har undersökt möjligheterna lite för att få finansiering, men för denna typ av arbete är det inte helt lätt. För närvarande har jag förtecknat knappt 500 organisationer, och det lär nog ta ett eller ett par år till innan det hela är färdigt.

Övrigt

Slutligen kan nämnas att jag tidigare gjort ett liknande projekt, då jag förtecknat alla antidrogorganisationer och den periodica dessa utgivit. Tyvärr finns inte det materialet som en databas. Det finns dock publicerat i bokform: Svenska antidrogorganisationer och deras periodica och skriftserier 1837-2000. En bibliografisk översikt. Med en redovisning av innehållet i sju godtemplartidskrifter 1880-1930. Litteratur och samhälle. Meddelanden från Avdelningen för litteratursociologi vid Litteraturvetenskapliga institutionen i Uppsala, nr 35:1 (Uppsala 2001).

33.

Titel

Databaser vid Museum Gustavianum, Uppsala universitet

1. Asinesamlingen: Samlingen av material från Svenska grävningar i Asine, Grekland (för forskning). En databas (i Paradox) med skelett från Asine, studerade av FD Anne Ingvarsson-Sundström och behandlade i hennes doktorsavhandling ska också knytas till Asine-projektet.
2. Sindasamlingen av material från Svenska grävningar vid Sinda, Cypern. Under uppbyggnad. (För forskning).
3. Utställda föremål i Museum Gustavianum (färdig våren 2005).
4. Kulturvetenskapligt material. Databas över etnologiskt material från främst Uppland.
5. Arbete pågår även med databaser över nordarkeologiskt material, det egyptiska materialet i Victoriamuseets samlingar, samt Nubiensamlingen (utgrävningsmaterial från Nubien). (För forskning) Under uppbyggnad.

6. Uppsala Universitets Myntkabinetts Myntdatabas. Ansvarig: Antikvarie Harald Nilsson, Databas med mynt av olika slag och epoker liksom medaljer (för konstvetare och historiker). Under arbete. Aktiva förberedelser pågår och allt kommer att ligga på nätet fritt tillgänglig.

Värdinstitution

Museum Gustavianum.

Ändamål

Forskning, samt inventarisering för museets behov, samt för allmänheten.

Skapad

1980-talet och framåt.

Förväntad livslängd

Tillsvidare.

Ansvarig

Museidirektör Inga-Marie Munktell samt 1: e antikvarie Christina Risberg. Ansvarig för Uppsala Universitets Myntkabinetts Myntdatabas antikvarie Harald Nilsson.

Samordning

Detta sköts via Museum Gustavianum och de antikvariemöten som förekommer där. Men planering pågår med Svenska institutet i Aten angående Asinedatabasen. Samordning sker med UMAC Worldwide Database of University Museums & Collections. Eftersom det rör sig om samlat material och det inte finns någon internationell standard för detta är det för närvarande inte aktuellt med samordning till liknande internationella databaser.

Nyttjande

Forskningsområden: Antikens kultur och samhällsliv, konstvetenskap och historia
Aktiva förberedelser pågår för att allt skall ligga på nätet fritt tillgängligt. Nyttjandefrekvensen bland forskare i andra länder under de senaste fem åren: ca 5-10 personer.

Finansiering och

Kostnader

Betalar för lösa timmar, oklart hur mycket. Vi försöker köpa in ny utrustning och uppdatera programvara för 10-15 000 kr/år. Det är maximalt vad vi har råd med. Andra för databasen relevanta kostnader: framförallt har vi köpt databasprogram (FileMakerPro) och nödvändiga uppdateringar.

Finansiärer: vi fick pengar av Riksbankens Jubileumsfond under slutet av 1980-talet, annars har vi använt budgetmedel och volontärer.

34.

Titel

Numismatiska forskningsgruppens databaser

Beskrivning

A. Fynd - Databaser med sammanlagt drygt 8 600 poster.

B. Enskilda mynt – Databaser med sammanlagt drygt 245 000 poster.

C. Digitala bild databaser - Sammanlagt drygt 16 000 mynt fotograferade digitalt.

Värdinstitution

Institutionen för arkeologi och antikens kultur, Stockholms universitet.

Förväntad livslängd

Databaserna blir aldrig "avslutade" eftersom materialet är så omfattande att det inte finns tid att lägga in allt och det ständigt tillkommer nytt material. Informationen måste också hela tiden kontrolleras och den revideras ständigt med ledning av ny forskning. I en framtid kommer de databaser som bedöms vara tillförlitliga att läggas ut på Internet.

Samordning

Databaserna är ett resultat av NFGs eget, samt ett stort antal studenters och forskares registreringsarbete. Data förmedlas främst till studenter/forskare med koppling till institutionen men även till övriga studenter/forskare inom och utom landet.

Nyttjande

Förutom studentuppsatser har hittills två doktorsavhandlingar utnyttjat databaserna. Ett flertal publikationer baserade på databaserna är under utarbetande.

Finansiering

Registreringen har som regel skett utan speciell finansiering. Verksamheten i stort (1,5 tjänster) finansieras av en privat stiftelse.

35.

Titel

Bugs – Coleopteran Ecology Package

Beskrivning

Referens: Buckland P.I., Buckland P.C, Yuan Zhuo Don & Sadler J. (2002) Bugs Coleopteran Ecology Package [CD-ROM]. Hemsida: www.bugs2000.org

Värdinstitution

Miljöarkeologiska laboratoriet (MAL), institutionen för arkeologi och samiska studier, Umeå universitet och School of Conservation Sciences, Bournemouth University, England.

Ändamål

"The aim of Bugs is to provide a universal data source for ecology, distribution, and fossil record data for Beetles (Coleoptera). Bugs was designed primarily to consolidate information available in a wide range of literature into a single database, and assist in the interpretation of fossil beetle assemblages. From this it has developed into a comprehensive research and teaching tool which provides a variety on analysis functions, including: - ecological & biodiversity summaries - climate reconstructions - GIS linkages. It is aimed at researchers, teachers and students in the fields of ecology, conservation, palaeoecology, geology and environmental archaeology."

<u>Skapad</u>	Original concept & första versionen: ca. 1989, Sheffield University, England. Senaste tillgängliga version www.bugs2000.org/download.html : ca. 1994, Sheffield University, England.
<u>Förväntad livslängd</u>	Oändligt – utveckling & användning kommer att fortsätta så länge det finns forskare/användare intresserade av skalbaggar.
<u>Ansvarig</u>	Programmering/utveckling - Phil Buckland, Doktorand, MAL, Inst. för arkeologi och samiska studier, Umeå Universitet. Datainput/uppdatering - Paul Buckland, Professor, School of Conservation Sciences, Bournemouth University, England.
<u>Deponerad</u>	The database is linked to several internet scientific resource sites, including:- BIOME: Natural Selection (UK) - http://biome.ac.uk/ & http://nature.ac.uk/ - World Data Center for Paleoclimatology, National Oceanic and Atmospheric Administration (USA) - http://www.ncdc.noaa.gov/paleo/data.html - Resource Discovery Network: PSIGate - Physical Sciences Information Gateway (UK) - http://www.psigate.ac.uk/
<u>Samordning</u>	Current development partners: - Miljöarkeologiska laboratoriet (MAL), institutionen för arkeologi och samiska studier, Umeå universitet. - School of Conservation Sciences, Bournemouth University, England. Previous development partners: - NABO – North Atlantic Biocultural Organisation (NSF). Samordning finns med den tyska Verzeichnis der Käfer Deutschlands www.koleopterologie.de/verzeichnis-der-kaefer-deutschlands .
<u>Nyttjande</u>	Forskningsområden: palaeoekologi – inom arkeologi och kvartärgeologi, i mindre omfattning inom kultur/naturvård Nyttjandefrekvensen inom Sverige är svårt att fastställa – databasen är tillgängligt för alla, och ingen registrering krävs. Vi har inte resurserna för att utvärdera www.logarna . Det finns minst fem svenska forskare som vi har haft kontakt med om användning av databasen. Även nyttjandefrekvensen internationellt är svårt att fastställa – (se ovan), men från vår kontaktdata kan vi konstatera att databasen används aktivt i undervisning/forskning vid minst sju universitet utanför Sverige. Samt att över 60 forskare har fått hjälp med installation, användning eller fått en CD. De har för det mesta varit knutna till både universitet, statliga myndigheter (t ex English Nature, The National Trust) och lokala föreningar. Forskare i bl a Danmark, Egypten, England, Finland, Frankrike, Irland, Island, Japan, Kanada, Spanien, Tyskland och USA har använt Bugs.
<u>Finansiering</u>	Just nu underhålls den av doktoranden Phil Buckland som en del av hans doktorandtjänst, plus Prof. Paul Buckland satsar en del av sin forskningstid på data inmatning och uppdatering. Kostnaden för support kan tänkas vara ca 2 arbetsveckor per år, ca 10 000kr. Driftkostnaden för nuvarande versioner av databasen kan tänkas vara ca 2 arbetsveckor per år, ca 10 000kr, mest på grund av dålig bakåtkompatibilitet från Microsoft produkter. Produktionskostnader – inkl. posters, flyers och demos för ca 10 000kr/år. Bugs är en klientbaserad databas – användare står för kostnaderna i samband med användning. Utvecklingsteamet hyr webserverutrymme hos RedStation för ca 1 000kr/år. Investerings-/uppbyggnadskostnad för databasen 3 254 000 kr. Andra relevanta kostnader för databasen är konferens och workshop – ca 20 000kr/år (plus produktionskostnader). Finansiärer: från början var det NSF (National Science Foundation - NABO) och Sheffield University (UK). Nuvarande finansiärer är Riksbankens jubileumsfond (Möten i Norr projekt) och Bournemouth University (UK).
<u>Övrigt</u>	Utvecklingsstatus: Bugs2000 version 5 – tillgängligt till allmänheten via www.bugs2000.org/download.html . Bugs version 6 är under utveckling, kommer att publiceras som Phil Bucklands avhandling 2006. En version för egyptisk forskning finns: P.C. Buckland, E. Panagiotakopulu, & J. P. Sadler (in press) A Database for Egyptian Entomology. The Journal of Egyptian Entomology.

Bilaga 3: Rundfrågebrev

VETENSKAPSRÅDET
2005-02-22

Dnr 131-2004-8236

Vetenskapsrådet har beslutat att inrätta en särskild kommitté för forskningens infrastrukturer inom samtliga vetenskapsområden. Som ett underlag för detta arbete har regeringen givit Vetenskapsrådet uppdraget att kartlägga den nationella infrastrukturen inom humaniora och samhällsvetenskap. I uppdraget ingår också att föreslå en nationell struktur för bevarande och tillhandahållande av databaserat material från humaniora och samhällsvetenskap. Resultatet kommer att diskuteras i Vetenskapsrådets styrelse den 19 april och skall lämnas till regeringen den sista i samma månad.

Med infrastruktur avses huvudsakligen material som insamlats eller sammanställts av forskare och som, efter överenskommen tid, står till förfogande för andra forskare nationellt eller internationellt. Det krävs också att den resurs som härigenom skapats präglas av långsiktighet i planering, finansiering och användande samt är för dyr och/eller kräver sådana tekniska och personella resurser att den inte kan finansieras lokalt eller inom ramen för enskilt forskningsprojekt. I första hand rör det sig om forskningsdatabaser inom humaniora och samhällsvetenskap med information om t ex individer, grupper, händelser, språk, bild, musik, text. I andra hand rör det infrastrukturinvesteringar som inte är av databaskaraktär, t ex arkiv, samlingar eller investeringar i dyrbar utrustning.

Det nu aktuella uppdraget omfattar inte kartläggning av databaser vid myndigheter utanför universiteten. Många av dem som t ex Kungliga biblioteket, Riksarkivet, Socialstyrelsen, Domstolsverket har databaser och register av stort värde för forskningen, men endast de särskilda databaser som upprättats av forskare för forskning genom en sammanställning av uppgifter från en eller flera av dessa instanser är av intresse i detta sammanhang.

- A. Vi vill att ni ger en kortfattad beskrivning av var och en av de databaser som finns vid ert universitet/fakultet/institut och som ni anser uppfyller ovan nämnda kriterier på infrastrukturinvestering. Om möjligt vill vi veta följande:

Basfakta:

- Databasens titel
- Värdinstitution eller liknande
- Ändamål för vilken databasen skapades
- Tidpunkt när databasen skapades
- Förväntad livslängd
- Ansvariga personer
- Har databasen deponerats hos SSD eller annat dataarkiv? I så fall vilket?

Samordning:

- Är databasen ett resultat av samarbete mellan forskare från olika institutioner i Sverige och/eller utomlands? Vilka?
- Finns samordning med en eller flera andra nationella och/eller internationella databaser? Vilka?
- Vilken är samordningspotentialen ifråga om anpassning av dokumentation och standarder till liknande nationella och/eller internationella databaser? Kort beskrivning.

Nyttjande:

- Inom vilket/vilka forskningsområden har databasen främst utnyttjats?
- Vilken har nyttjandefrekvensen varit inom Sverige under de senaste fem åren?
- Vilken har nyttjandefrekvensen varit bland forskare i andra länder under de senaste fem åren?
- Om en publikationsförteckning över forskning baserad på databasens material finns tillgänglig för de senaste fem åren, vill vi gärna ta del av den.

Finansiering och kostnader:

- Vilka personalkostnader (främst systempersonal) kräver databasen årligen för drift, underhåll och support?

- Vilka är de genomsnittliga årliga kostnaderna för hårdvara och mjukvara?
- Om det är möjligt att skatta investeringskostnad/uppbyggnadskostnad för databasen, hur stor har den varit?
- Andra för databasen relevanta kostnader? Kort beskrivning och belopp.
- Vem/vilka har finansierat databasen?

B. På samma sätt som ovan beskrivits vill vi även ha en kortfattad redogörelse för var och en av de investeringar i infrastrukturer för forskning inom humaniora och samhällsvetenskap vid ert universitet/fakultet/institut som är av annat slag än databaser. För att få en uppfattning om behovet av sådana investeringar vill vi gärna att ni också, om möjligt, beskriver vilken eller vilka sådana investeringar som ni anser vara särskilt angelägna att genomföra i framtiden.

Det är av stor vikt för infrastrukturinvesteringar för forskning inom humaniora och samhällsvetenskap att omfattningen och behovet av sådana investeringar blir kartlagda. Därför är det viktigt att denna förfrågan besvaras. Tyvärr är den av regeringen avsatta tiden för uppdraget kort - mycket kort - varför vi behöver svaren snarast och **senast måndagen den 8 mars 2005**. Svaren sänds per e-post till Anneli.Frojd@vr.se

Hälsningar

Rune Åberg
ordförande i Vetenskapsrådets arbetsgrupp för infrastruktur inom humaniora och samhällsvetenskap

För frågor, kontakta:
Margareta Larsson (samordnare) tel 08-546 44 131
Rune Åberg tel 08-775 40 71

Bilaga 4: Exempel på av humanister använda databaserade material vid myndigheter och organisationer

När det gäller vissa historisk-filosofiska ämnen (arkeologi, etnologi, filosofi, historia, konst, musik) och även litteraturvetenskap, är insamlingen och hanteringen av databaser ofta hanterade av myndigheter och organisationer utanför universitet, t ex museer, arkiv och bibliotek. Exempel (huvudkälla: <http://www.lub.lu.se/safir/>) på dessa är följande:

Arkeologi

Historiska Museet

Ordbok, sten och brons: Liten ordbok om sten- och bronsåldern.

<http://www.historiska.se/collections/ordbok/index.html>

Samlingar (Översiktsdatabasen): Museets alla inventerade föremål från 1681 fram till idag.

http://www.historiska.se/collections/tillvaxt/till_search.asp

Klenoder: En presentation i ord och bilder av de finaste föremålen på Historiska museet. Fynd från äldre och yngre stenåldern, bronsåldern, järnåldern, folkvandringstiden, vendeltiden, vikingatiden och medeltiden.

<http://www.historiska.se/collections/treasures/index.html>

Statens maritima museum

Olika samlingar: foto-, dokument-, arkiv, bibliotek, föremål

<http://www.maritima.se/Myndigheten%20SMM/Samlingar.aspx?lang=sv>

Vitterhetsakademien

NordArk: En guide till nordisk arkeologi. Den är uppdelad på en informationsguide som ger tips om olika hjälpmedel och ett länkbibliotek. <http://www.hgo.se/nordark/index.htm>

VITALIS - Vitterhetsakademiens biblioteks datakatalog Sök böcker, tidskrifter, artiklar, uppsatser och rapporter inom ämnesområdena arkeologi, medeltidens konst- och byggnadshistoria, numismatik, kulturmiljövård samt lokalhistoria. Svensk arkeologisk bibliografi 1882-1938 ingår också i VITALIS. <http://vitalis.raa.se/F/>

Länsmuseet på Gotland, Högskolan på Gotland

Gotland Vikingaön Beskrivningar och bilder av vikingatida gravfält och fyndplatser på Gotland

<http://www.vikinggotland.com/>

Fotevikens museum

Vikingarnas landskap: Faktabank med fornlämningar från vikingatiden, landskap för landskap beskrivs här:

<http://www.foteviken.se/sweden/vik1.htm>

Museibyråns arkeologiska sektion vid Ålands landskapsstyrelse

Arkeologi på Åland: Om Ålands historia från forntiden till 1900-talet, och guidning till historiska sevärdheter runt om i landskapet. <http://www.arkeologi.aland.fi/index.htm>

Etnologi

Nordiska museet

Saga: Nordiska museets bibliotekskatalog som innehåller referenser till etnologisk och kulturhistorisk speciallitteratur.

<http://nordmlib.nordm.se/>

Svensk etnologisk bibliografi (SEB)/LIBRIS: Svensk etnologisk bibliografi innehåller referenser till böcker och artiklar i etnologi, och recensioner av etnologiska doktorsavhandlingar. Bibliografin innehåller endast titlar från och med tryckåret 2000 <http://websok.libris.kb.se/websearch/form?type=seb>

Sametinget

Sametingets bibliotek: Det samiska depåbiblioteket i Jokkmokk har f.n. ca 3000 böcker på samiska eller om samer.

<http://www.sb.sametinget.se/MMWEBCAT/>

Sametingets informationsportal: samernas historia, språk, kultur o.s.v.

<http://www.sametinget.se/sametinget/view.cfm?oid=1000>

Åttte, svenskt fjäll- och samemuseums bibliotek

Svensk samisk bibliografi: All svenskutgiven litteratur registreras här om samer och samisk kultur, samt litteratur av samer och på samiska. Artiklar i dagstidningar tas inte med. Man lägger kontinuerligt in både ny och äldre litteratur i databasen. <http://websok.libris.kb.se/websearch/form?type=samb>

Historia

Lantmäteriet

Historiska kartor: Man kan titta på och köpa kartor från Lantmäteriets arkiv och Rikets allmänna kartverks arkiv. Välj bland ekonomiska och topografiska kartor (1859-1974), häradskartor, generalstabskartan, stads- och skifteskartor (1630-1974) och förrättningsakter/kartor (1690-). Arbetet pågår med att scanna in kartorna. Beställning kan göras av kartorna i digital form eller i pappersform. <http://gateway3.geoimager.com/histkart/index.php>

Historiska museet

Medeltidens ABC, Vikingatidens ABC (Historiska världar): Baserat på en uppslagsbok i pocket med korta beskrivningar av olika ord, personer och företeelser under både medeltid och vikingatid.

<http://www.historiska.se/histvarld/sok.htm>

Gotlands högskola

Viking Heritage: All information är sökbar: fyndplatser från vikingatiden, pågående projekt och utgrävningar, evenemang, bilder m.m. <http://viking.hgo.se/>

Statens Ljud- och Bildarkiv / SVT

Journal Digital är ett filmarkiv baserat på SFs gamla journalfilmer och kortfilmer. Nu kan man titta på valda delar av denna filmskatt på nätet. <http://www.slba.se/journaldigital/index.htm>

Göteborgs universitetsbibliotek

Ostindiska kompaniet: Göteborgs UB har Sveriges största samling av handskrifter och andra arkivhandlingar i original från Svenska Ostindiska Compagniet som handlade med Kina 1731-1813. Nästan samtliga handlingar kan studeras och sökas på nätet, bl a skeppsrullor över besättningsmännen.

<http://www.ub.gu.se/samlingar/handskrift/ostindie/?initLang=1>

Kungliga Biblioteket

Suecia Antiqua et Hodierna (1660-1715): omfattar både beskrivning och digitaliserade bilder av samtliga de 353 grafiska planscher som återges i Erik Dahlberghs bildverk från svensk stormaktstid med samma namn (1660-1715). Suecians bildvärld omfattar främst slott, byggnader, egendomar, städer samt fornminnen. <http://www.kb.se/suecia/>

Kungl. biblioteket/LIBRIS och Svenska emigrantinstitutet i Växjö

Svenskamerikansk bibliografi: innehåller referenser till litteratur på svenska språket publicerade i Förenta staterna eller Kanada samt publikationer och artiklar i samlingsverk som behandlar svenskamerikanska frågor.

<http://websok.libris.kb.se/websearch/form?type=swam>

Svensk historisk bibliografi/LIBRIS: innehåller referenser till litteratur om Sveriges historia: böcker, artiklar och recensioner av böcker som ingår i bibliografien. Titlar publicerade 1994 och senare bevakas. Dessutom sker en registrering av titlar 1977-1993. <http://websok.libris.kb.se/websearch/form?type=sbh>

Riksarkivet

Svenskt diplomatariums huvudkartotek över medeltidsbrev: uppgifter om svenska medeltidsbrev, som på något sätt berör Sverige och svenska förhållanden fram till 1540. Över 40 000 brev finns registrerade

<http://62.20.57.212/ra/medeltid/soksida.html><http://62.20.57.212/ra/medeltid/soksida.html>

Region Skåne med Kultur Skåne och stiftelsen Framtidens Kultur

Terra Scaniae: Skånsk "historiebok" på nätet. Fakta om livet i Skåne från stenåldern och framåt. indelat i tidsperioder, temaartiklar och kartor. <http://www.ts.skane.se/>

Vägverket

Väghistorisk databas: Basen består av referenser till äldre litteratur om vägar och vägtrafik, äldre litteratur utgivna av Vägverket, teknisk litteratur om väg- och brobyggnadsteknik och vägmaskiner samt väg- och trafikhistorisk litteratur av topografisk karaktär inklusive arkeologi, etnologi, filologi, historia. <http://www20.vv.se/vv%5Fhslitt/>

Konst, Musik

Statens ljud- och bildarkiv:

Svenska 78-varvsskivor: 1899-1958. Idag finns ungefär hälften av dem med i databasen.,

<http://www.ljudochbildarkivet.se/netahtml/refosok.htm>

Svensk jazzdiskografi 1899-1999: Förteckning över inspelningar med svenska jazzmusiker i Sverige och utomlands,

<http://www.visarkiv.se/jazzdiskografi/index.htm>

Svensk film- och videoförteckning: Filmer som levererats till Statens ljud- och bildarkiv fr.o.m. 1987.

<http://www.ljudochbildarkivet.se/netahtml/bildsok.htm>

Folkmusiklitteratur: Ett urval böcker, uppsatser, artiklar och webbplatser med tyngdpunkt på material publicerat 1980-.

<http://www.visarkiv.se/folkmusiklitteratur/index.htm>

Folkmusikboken, Databasen SKIVOR (Svensk fonogramförteckning): Fonogram (d.v.s. ljudkassetter, skivor och CD) som levererats till Statens ljud- och bildarkiv fr.o.m. 1989.

<http://www.ljudochbildarkivet.se/netahtml/ljudsok.htm>

Statens musikbibliotek /LIBRIS

Svensk musikhistorisk bibliografi: Svensk musikhistorisk bibliografi 1991- är en databas över svensk litteratur om musik <http://websok.libris.kb.se/websearch/form?type=smhb>

Kungliga biblioteket/LIBRIS:

Svensk musikförteckning: Databas över noter utgivna i Sverige 1986-

<http://websok.libris.kb.se/websearch/form?type=sm>

Svenska filminstitutet:

Matiné: I Svenska Filminstitutets bibliotekskatalog Matiné finns böcker som inköpts från och med 1987; hänvisningar till artiklar i svenska filmtidskrifter 1990-, (med undantag av Chaplin och Filmrutan). Dessutom Stockholms universitetsbiblioteks böcker och C-uppsatser och D-uppsatser inom ämnena film, TV och masskommunikation. http://193.10.144.132/F/-/?func=file&file_name=find-b

Svensk filmdatabas: Databas över alla svenska filmer. Sök upplysningar om samtliga långfilmer sedan 1897, och dessutom en stor mängd svenska kort- och dokumentärfilmer. <http://www.svenskfilmdatabas.se/>

Kungliga Musikhögskolan i Stockholm bibliotek:

Visregister: Register över alla melodier som finns med i tryckta populära notböcker som Vispop och Gröna visboken.

<http://193.10.62.10/visor/FMPro?-db=visregister.fp5&-lay=search&-format=hittavisor.htm>

Svenskt visarkiv:

Musiketnologiska termer och begrepp: Förklarande ordlista för musiketnologiska termer och begrepp.

<http://www.visarkiv.se/ordlista/>

Svensk folkmusik: Databas över svenska folkmusikinspelningar 1904-2003.

<http://www.ljudochbildarkivet.se/netahtml/folkhome.htm>

Folkmusiklitteratur: Ett urval böcker, uppsatser, artiklar och webbplatser med tyngdpunkt på material publicerat 1980-. Källorna handlar om svensk folkmusik och dans <http://www.visarkiv.se/folkmusiklitteratur/index.htm>

Folkmusikboken: publicerades 1980. Svenskt visarkiv håller nu på att lägga ut den på nätet.

<http://www.visarkiv.se/folkmusikboken/index.htm>

STIM - Svensk Musik:

Tonsättarbiografier (Svensk Musik) Korta biografier över svenska tonsättare

<http://www.mic.stim.se/Avd/mic/prod/personer.nsf/Biografier?OpenView>

Nationalmuseum:

Webbart: Databas över Nationalmuseums samlingar, som bl a innehåller målningar, skulpturer, teckningar, konstantverk och möbler http://www.nationalmuseum.se/NMTemplates/NMPage_3141.aspx

Stockholms läns museum:

Stockholms läns museums kulturhistoriska databas: sökbar databas: kyrkor, slott, herrgårdar, gravfält, gårdar, parker, kvarter m.m. <http://www.lansmuseum.a.se/databas/sid1a.cfm>

Riksantikvarieämbetet:

Kulturmiljöbild: Riksantikvarieämbetets bilddatabas med digitaliserade bilder på kulturmiljöer i Sverige.,
<http://www.raa.se/kmb/normal.asp>

Kulturmiljövårdens bebyggelseregister: är ett digitalt informationssystem som innehåller uppgifter om landets bebyggelse. Det innehåller både text och bildmaterial. <http://www.bebyggelseregistret.raa.se/webbhus2/>

Historiska Museet:

Medeltidens bildvärld: Stor bilddatabas över svenska konstföremål som altarskåp, skulptur, dopfuntar och kalkmålningar. <http://www.historiska.se/medeltidbild/>

Avdelningen för kulturvård, Göteborgs universitet:

Konstdok: Svensk konstvetenskaplig bibliografi för åren 1951-60, 1978-80 och 1985. <http://www.miljo-kultur.gu.se/icug/xref>

Litteratur, Drama

Sveriges Dramatikerförbund

DramaDirekt: En databas över svenska dramatiker och pjäser. Målet är att all svensk dramatik skall finnas samlad här. De som är intresserade av att läsa och skriva ut hela pjäser kan beställa en kopia från DramaDirekt. F.n. är ca 100 nyare pjäser sökbara. <http://www.dramadirekt.com/>

Svenska Barnboksinstitutet/LIBRIS

Barn- och ungdomslitteraturbibliografin – BULB: BULB (främst 1998-) innehåller referenser till tidskriftsartiklar, böcker m.m. i ämnet barn- och ungdomslitteratur: historia och teori i ämnet barn- och ungdomslitteratur, publicerat såväl i Sverige som utomlands, författare som skriver för och illustratörer som tecknar för barn och ungdom, såväl svenska som utländska, skönlitteraturens (speciellt barn- och ungdomslitteraturens) användning i förskolan och skolan. Både svenskt och utländskt material ingår. <http://websok.libris.kb.se/websearch/form?type=bulb>

Strindbergsmuseet

August Strindberg : Mycket om Strindbergs liv och verk finns på Strindbergsmuseets hemsida.
<http://www.strindbergsmuseet.se/>

DELS - De Litterära Sällskapens Samarbetsnämnd

Omkring hundra svenska litterära sällskap samlas som medlemmar i DELS. <http://www.dels.nu/>

Immigrantinstitutet, Borås

Invandrar- och exilförfattare: Fakta om författare i Sverige av utländskt ursprung.
<http://www.immi.se/kultur/authors/>

Malmö stadsbibliotek

Malmö i böckernas värld: Presentationer av författare med anknytning till Malmö och kommenterade boktips.
<http://www2.malmo.stadsbibliotek.org/nivelo/normal.po?sida=1231>

Svenska och samnordiska litterära priser och belöningar: Listar de författare som vunnit litterära priser i Sverige och Norden. <http://www2.malmo.stadsbibliotek.org/nils/litterat/litpris.html>

Uppsala universitetsbibliotek/LIBRIS

Svensk litteraturvetenskaplig bibliografi: Svensk litteraturvetenskaplig bibliografi 1993- innehåller material om svensk litteratur och svenska författare. Man tar med referenser till böcker, artiklar i tidskrifter, samlingsverk och årsböcker, recensioner av litteraturvetenskapliga verk. <http://websok.libris.kb.se/websearch/form?type=slb>

Länsbiblioteket Värmland

Värmländska författarporträtt: Innehåller ca 120 porträtt av författare med Värmlandsanknytning.
<http://www.lansbiblioteket.se/forfattare/meny.htm>

Länsbibliotek Östergötland

Östgötska författare: Korta presentationer av författare som är eller har varit verksamma i Östergötland under 1900-talet. <http://www.lansbibliotek.ostsam.se/Projekt/Ostgotabiblioteket/Ostgotska+forfattare/>

Vetenskapsrådet